

Christi. Probatur Minor. Quia si lapis poneretur penetratiue in alio, non magis vnus diceretur contineri ab alio, quam e contra alius ab alio. Ergo non sufficit præsentia quam isti ponunt, ad saluandam veritatem huius sacramenti: quantumcunque sit realis præsentia. Vnde licet verum sit quod Christus est vere realiter per illam præsentiam in hoc sacramento: tamen non sufficit illa præsentia ad veritatem huius sacramenti, & eorum quæ de illo dicuntur. Et certum est quod licet Deus sit præsens huic libro, sicut isti dicunt, Christum esse in sacramento præsentem: non est verum dicere (demonstrato libro) hoc est Deus. Ergo nec ista (demonstrato sacramento) hoc est corpus Christi, si solum sit ibi per illam præsentiam.

SEXTO. Dicunt Scotus & Durandus, quod nõ habemus ex sacra scriptura, quod Deus faciat, vt desinat esse panis: nec quod fiat transsubstantiatio. Et ad hoc quod Christus sit ibi præsens, vt ipsi ponunt: non requiritur transsubstantiatio, nec quod panis desinat esse, quod ipsi concedunt, licet dicant, quod de facto panis desinit esse, & fit transsubstantiatio.

SED tunc arguitur hoc modo. Ergo frustra ecclesia tenet, quod est transsubstantiatio, cum non sit argumētum ad hoc aliud, ad probandū quod fiat ibi illa transsubstantiatio, si non sumitur ex modo existendi Christi in hoc sacramento, & ex existentia corporis Christi ibidem. Ergo dicendum est, quod existit alio modo, ita quod nec definitiue, nec circumscripitiue, nec per solam præsentiam, vt dicit Durandus: sed quodam alio spiritali modo proprio huic sacramento, vt dicit S. Tho. Qui modus sumitur ex existentia corporis Christi in hoc sacramento.

SEPTIMO. Christus non est in hoc sacramento per motum localem: vt omnes dicunt. Sed secundum suum modum, non potest esse nisi per motum localem. Ergo oportet ponere alium modum. Minor probatur. Quia Christus est in celo, & incipit esse præsens, vbi non erat. Ergo per motum localem. Sed dices. Ad hoc quod moueatur localiter oportet quod desinat esse in primo loco. Contra. De ratione motus localis non est aliud, nisi acquirere locum nouū definitiue rem, quæ iam erat: vt. S. Tho. & multi dicunt, quod angelus potest moueri à loco ad locum, non transiendo per medium, quā vis maneat vtrobiq. Ad minus concedunt quod Deus potest illud facere. Ergo non est verum dicere, quod ideo nõ est motus localis: quia non transit per medium.

OCTAVO. Esto Christus esset sicut ipsi ponunt, posset hostia tolli manente ibi corpore Christi. Sicut si Deus poneret angelum penetratiue cum hostia, non moueretur angelus ad motum hostiæ: nisi haberet volitionē particulare transiendi cum ipsa hostia. Sicut etiam quādo Christus erat penetratiue in celo, cū ascendit à terra,

mouebatur coelum circulariter: sed non Christus. Sed Christus non habet particularem volitionem ad motum: sed mouetur ad motum hostiæ. Ergo aliū modū oportet ponere, quo Christus est in Eucharistia, præter illam præsentiam quam ponit Durandus.

IDEO est vera opinio. S. Thom. quod Christus est in sacramento nõ definitiue, nec circumscripitiue, nec per solam realem præsentiam, vt dicit Durandus: sed quodam spiritali modo proprio huic sacramento. Qui modus vocatur sacramentalis: à quo dicitur corpus Christi esse in Eucharistia sacramentaliter.

SED quis modus est hic, aut quid habet plusquam alij modi essendi in loco? Dico quod Christus & corpus eius est in sacramento, eo modo quo erat substantia panis sub illis speciebus, dempto hoc, quod non inhaerent illa accidentia corpori Christi: sicut inhaerebant substantiæ panis, ex illo modo existendi in hoc sacramento.

SECUNDO. Ex illo modo existendi corporis Christi in hoc sacramento, sequitur quod conueniunt corpori Christi ea quæ conueniebant panis in ordine ad illas species, dempto (vt dixi) quod quantitas quæ fuit panis non inhaeret corpori Christi. Ideo corpus Christi non potest illic ex illo modo essendi diuidi, quantumcunque diuidatur quantitas panis.

TERTIO. Sequitur ex illo modo, quod corpus Christi comeditur cum illis speciebus: & est sub illis. Et est tanta colligantia inter corpus Christi & accidentia: quanta erat inter panem & ipsa accidentia, dempta illa inhaerentia: vt dixi.

QUARTO. Dico quod oportet ponere talem modum existendi corporis Christi in hoc sacramento: quo saluentur ea quæ dicuntur, & de fide sunt de illo sacramento. Quem modum nescimus exacte. Nec inuenit: vt Durandus dicit. Sicut scimus quod est prædestinatio: licet non sciamus exacte qualiter est. Et hic modus. S. Thom. est conformior dictis scripturæ: quibus dicitur, quod oportet, vt comedamus corpus Christi. Vt Ioha. 6. primæ ad Corinth. 11. & Matth. 26. Hoc est corpus meum &c. de illo quod remanet post cõsecrationem, & alia quæ iam supra deduximus.

SED arguitur quod sit definitiue corpus Christi in hoc sacramento. Quia est totum in toto, & totum in qualibet parte. Et hoc est esse definitiue in loco. Ergo.

AD HOC iam dixi supra quod rem esse definitiue in loco, est diffiniri loco, id est, idem quod circumscribi loco, id est, quod ex natura illius modi existendi in illo loco repugnet esse alibi simul: & non quod sit totum in toto, & totum in qualibet parte. In quo oppositum dicentes deficiunt: eo quia non aduertunt ad proprias & formales terminorum significationes.

Articul. secundus

Utrum in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem.

AD SECUNDUM. Sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento remaneat substantia panis & vini post consecrationem. Dicit enim Damascenus in .4. lib. Quia consuetudo est hominibus comedere panem, & vinum bibere, coniugavit eis diuinitatem, & fecit ea corpus & sanguinem suum: & ita panis communicationis non panis simplex est, sed unitus diuinitati. Sed coniugatio est rerum actu existentium. Ergo panis & vinum simul sunt in hoc sacramento, cum corpore & sanguine Christi.

PRÆTEREA. Inter ecclesie sacramenta debet esse conformitas. Sed in alijs sacramentis substantia materie manet: sicut in baptismo substantia aquae, & in confirmatione substantia chrismatis. Ergo & in hoc sacramento substantia panis & vini manet.

PRÆTEREA. Panis & vinum assumuntur in hoc sacramento, in quantum significant ecclesiasticam unitatem: prout unus panis fit ex multis granis, & unum vinum ex multis racemis: ut Augustinus dicit in lib. de symbolo. Sed hoc pertinet ad ipsam substantiam panis & vini. Ergo substantia panis & vini remanet in hoc sacramento.

SED CONTRA est, quod Ambrosius dicit in lib. de sacramentis. Licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quam caro Christi & sanguis post consecrationem credenda sunt.

RESPONDEO dicendum, quod quidam posuerunt post consecrationem substantiam panis & vini in hoc sacramento remanere. Sed haec positio stare non potest. Primo quidem, quiaper hanc positionem tollitur veri-

tas huius sacramenti: ad quam pertinet, ut verum corpus Christi in hoc sacramento existat, quod quidem ibi non est ante consecrationem. Non autem aliquid potest esse alicubi ubi prius non erat, nisi vel per loci mutationem, vel per alterius conuersionem in ipsum: sicut in domo aliqua de nouo incipit esse ignis aut quia illuc defertur, aut ibi generatur. Manifestum est autem quod corpus Christi non incipit esse in hoc sacramento per motum localem. Primo quidem, quia sequeretur quod desineret esse in celo: non enim quod localiter mouetur peruenit de nouo ad aliquem locum, nisi deserat priorem. Secundo. Quia omne corpus localiter motum pertransit omnia media: quod hic dici non potest. Tertio. Quia impossibile est, quod unus motus eiusdem corporis localiter moti terminetur simul ad diuersa loca: cum tamen in pluribus locis corpus Christi sub hoc sacramento simul esse incipiat. Et ideo relinquitur, quod non possit aliter corpus Christi incipere esse de nouo in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantie panis in ipsum. Quod autem conuertitur in aliquid, facta conuersione non manet. Vnde relinquitur, quod salua veritate huius sacramenti, substantia panis post consecrationem remanere non possit.

SECUNDO. Quia haec positio contrariatur forma huius sacramenti, in qua dicitur, hoc est corpus meum, quod non esset verum si substantia panis ibi remaneret: nunquam enim substantia panis est corpus Christi. Sed potius esset dicendum, hic est corpus meum. **TERCIO.** Quia contrariatur uenerationi huius sacramenti, si aliqua substantia creata esset ibi: quae non posset adoratione laetiae adorari.

QUARTO. Quia contrariatur ritui ecclesie, secundum quem post corporalem cibum non licet sumere corpus Christi: cum tamen post unam hostiam consecratam liceat sumere aliam. Vnde haec positio vitanda est tanquam haeretica.

AD PRI

AD PRIMUM ergo dicendum, quod Deus coniugavit diuinitatem suam i. diuinam virtutem pani & vino: non ut remaneant in hoc sacramento, sed ut faciat inde corpus & sanguinem suum.

AD SECVNDUM dicendum, quod in alijs sacramentis non est ipse Christus realiter, sicut in hoc sacramento. Et ideo in alijs sacramentis manet substantia materia, non autem in isto.

AD TERTIUM dicendum, quod species quæ remanent in hoc sacramento (ut infra dicitur) sufficiunt ad significationem huius sacramenti. Nam per accidentia cognoscitur ratio substantia.

IN HOC articulo secundo scribitur à diuino Thoma vna conclusio: recitata prius quorundam erronea sententia asserentium, substantiam panis & vini remanere in sacramento Eucharistiae post consecrationem. Et conclusio doctoris est. Hæreticum est dicere, quod substantia panis & vini maneat in sacramento Eucharistiae. Probat quatuor rationibus in corpore articuli, & confirmatur testimonio diuini Ambrosij in argumento in contra, quod sic habet in lib. suo de sacramentis. Licet in Eucharistia videatur figura panis & vini: nihil tamen aliud quàm caro & sanguis Christi post consecrationem credenda sunt. Ergo non manet ibi substantia panis nec vini.

SECVNDO. Non potest aliquid incipere esse ubi antea nõ erat: nisi vel per motum localem, vel per conuersionem alterius rei in ipsum. At Christi corpus non incipit esse in hoc sacramento per motum localem: ut in litera probatur. Ergo dicendum est quod incipit ibi esse per conuersionem alterius rei in ipsum, nempe, per conuersionem substantia panis & vini in ipsum. Ergo ibi non manet substantia panis, nec vini.

TERTIO. Si substantia panis remaneret in sacramento Eucharistiae: nõ esset vera forma eiusdem sacramenti: quia dicitur, hoc est corpus meum: quia substantia panis non est corpus Christi. Ergo ut hæc simpliciter sit vera, hoc est corpus meum (de monstrando illud quod remanet post consecrationem) non potest ibi esse substantia panis. Ergo hæreticum est dicere, quod est ibi substantia panis: quia est contra illud quod expresse dicitur in sacris literis, nempe, hoc est corpus meum.

QVARTO. Sanctum sacramentum Eucharistiae veneratur, & adoratur à fidelibus adoratione latræ. At si ibi esset substantia panis, id fieri non posset: quia latræ est cultus soli Deo debitus, quem puris creaturis tribuere peccatum est mortale. Ergo hæreticum est dicere, quod est sub-

stantia panis in Eucharistia.

QVINTO. Post sumptionem vnus hostiæ consecratæ, licitum est sumere aliam hostiæ consecratam: ut constat in die Natalis domini. At secundum ritum & præceptionem ecclesiæ, post cibum prophanum non licet sumere hostiam consecratam. Ergo non manet substantia panis in Eucharistia: quia non liceret tunc sumere aliam hostiæ consecratam post sumptionem primæ, cum iam esset sumptus cibus prophanus, si ibi remanet substantia panis.

EST hic aduertendum prius, quod hæc quæstio tractatur à Magistro sententiarum in. 4. d. 11. & ibidè à Scholasticis doctoribus: & est conclusio de fide quod non manet ibi substantia panis nec vini, ut diuus Thomas dicit in litera. Et præter rationes. S. Th. probatur. Quia ita fuit determinatum in concilio Lateranensi sub Innocentio. 3. contra hæreticos: & habetur extra de summa Trinitate, & fide catholica cap. Firmiter. ubi dicitur. In sacramento Eucharistiae est corpus & sanguis Christi: transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem Christi. Ergo non manet in Eucharistia substantia panis nec vini.

SECVNDO. Ita determinatum fuit in concilio Constantiensi Sessione. 8. contra Vuiclephum hæreticum qui errorem illud habebat, nempe, substantiam panis & vini manere in Eucharistia.

TERTIO. Idem habetur in concilio Florentino. Vnde oppositum manifeste est hæreticum: ut dicit. S. Th. hic & in. 4. d. 11. q. 1. ar. 1.

QVARTO. Contra illam hæresim scripsit Clitoveus libro. 2. à capite. 20. & ulterius per aliquot capita.

SED hæc quæstio, an in Eucharistia maneat substantia panis & vini, potest dupliciter tractari. Vno modo de facto. Alio modo de possibili. s. an Deus possit relinquere & conseruare ibi substantiam panis & vini: & ponere simul corpus & sanguinem suum.

EST igitur prima quæstio, an de facto maneat in Eucharistia substantia panis & vini facta consecratione. Et fuerunt de hoc multi errores. Vnde Berengarius, Vuiclephus, & Oecolampadius dicunt, quod manet ibi panis. Immo quod nihil aliud ibi est quàm panis & vinum: sed corpus Christi solū est ibi sicut in signo. Contra hos nõ oportet amplius disputare: quia iam disputauimus in primo articulo huius quæstionis, & citauimus multa concilia in quibus sunt condemnati, ut hæretici perniciosissimi.

ALII etiam hæretici dicebant, quod panis est simul cum corpore Christi: ita quod vere corpus & sanguis Christi sunt in Eucharistia. Non per hoc quod desinat esse panis: sed quod Deus facit, ut panis sit corpus Christi. Et hic error est Lutheri hæresiarchæ famosissimi.

ET contra eum arguo hoc modo. Sequeretur quod hæc propositio (hoc est corpus meum) esset falsa: quia

quia est vna affirmatiua cuius subiectum & prædicatum non accipiuntur pro eodem: quia subiectum pro pane, & prædicatum pro corpore Christi accipitur. Ergo est falsa. Illa autem dicere falsam est hæreticū. Ergo illud vnde hoc sequitur.

AD HOC dicit ipse, quod regula illa, quod illa propositio affirmatiua est falsa, cuius subiectū & prædicatum non accipiuntur pro eodē, est vera naturaliter loquendo: non autem supernaturaliter, quia cum non implicet contradictionē, Deus potest facere rem vnā, aliam esse. Hoc tamen est infringere Dialecticā, & veram Philosophiam: vt errorem suum defendat. Quod non esset necessarium, si verum diceret Lutherus: quia verū vero consonat, & propter veritatem fidei non est necessarium infringere veram Philosophiam.

ET arguitur hoc modo contra eum. Quia sequeretur qd Deus posset facere, vt Petrus sit Deus, & non per assumptionem: quia per te potest facere qd vna substantia sit alia. s. panis corpus Christi. Et non est maior ratio de vno quam de alio. Ergo. &c. Consequēs videtur absurdum.

PROBAT tamē Lutherus suū errorem. Quia Euangelistæ dicūt, Accepit Iesus panē, & dixit, Hoc est corpus meū. s. de illo quod accepit. s. de pane dixit. Ergo panis est corpus Christi. Et Paulus. 1. ad Corinth. 10. & 11. vocat hoc sacramentū panem. Ergo panis est corpus Christi.

SED contra hoc sic arguo. Si per hoc Lutherus aliquid probaret, etiam probaret, quod cæci manentes cæci in sensu composito (vt aiūt, viderēt: quia etiam Christus dixit, cæci vident. Sed clarū est quod non videbant, quando erant cæci: quia hoc implicat cōtradictionem. Sed dicebat Christus: quod illi qui fuerant cæci, vidēt Ergo sic intelligitur, hoc est corpus meum, id est, contentū sub his speciebus est corpus meum. Et ante consecrationem contentū sub speciebus erat panis.

ET confirmatur. Quia si ibi manet vinum, esset dicendū in forma, hoc est sanguis meus, demonstrando vinū: & nō hic est calix sanguinis mei.

SECUNDO. Sequeretur quod calix esset sanguis Christi. Probatur. Quia sicut dicitur, Accepit Iesus panem: ita Marci. 14. habetur, Accepit calicem postquam coenauit.

TER TIO. Sequeretur quod Christus nō incipit esse in hoc sacramento. Quia hic panis nō incipit esse. Et hic panis est corpus Christi. Ergo corpus Christi nō incipit esse in hoc sacramento.

ARGVMENTA Lutheri referuntur à Clitoveo lib. 1. cap. 4. Et vnum est, quod Paulus. 1. ad Corinth. 10. vocat hoc sacramentū panem. Ergo panis est corpus Christi.

AD hoc dico, quod non est nouum in scriptura vocare id quod factum est, nomine illius de quo factum est. Sicut Genes. 2. Adamus dixit de Eva.

Os ex ossibus meis. Et Exod. 7. dicitur. Virga Aaron deuorauit alias virgas. Et tunc quando deuorauit non erat virga: sed quia ille serpens factus

fuerat ex virga, ideo dicitur virgā deuorare alias virgas.

SECUNDO. Ioannis. 2. dicitur. Cum gustasset Architriclinus aquam factam vinum, & erat iam vinum: sed quia illud vinum factū fuit ex aqua, vocat adhuc illud aquam.

TER TIO. Augustinus dicit in lib. 83. quæstionum. quæstione. 6. quod imagines rerum vocantur nomine ipsarū rerū. Et ita illæ species dicuntur panis: quia fuerunt panis, & significant panē. ALIVS fuit error cuiusdā Valeriani (vt refert Vualdensis lib. de sacramentis. cap. 7.) qui tenebat quod Christus inceperit ibi esse, nulla mutatione facta in pane. Et hic Valerianus fuit catholicus, licet in hoc errauerit.

SED contra hunc errorem arguo hoc modo. Apocalip. vltimo dicitur. Quicumque apposuerit aliquid ad hæc: apponet super illum dominus plagas multas. Sed Christus dixit solum, hoc est corpus meum. Ergo male iste addit hoc est corpus Christi, & panis. Ergo non sunt recipiēdi, hi qui dicunt, in Eucharistia manere panem.

SECUNDO. Hæc falsa esset, hoc est corpus meum: quia media pars est panis. Ergo nō est verum dicere, quod hoc totum est corpus Christi: sicut hæc esset falsa, hoc est aurum, si media pars sit argentum.

TER TIO. Est iam ab ecclesia in multis concilijs determinatum, quod nō manet ibi panis nec vinū. Ergo hæreticū est iā dicere oppositū. Et ita de fide est, quod de facto non manet ibi panis.

ALIO modo potest tractari quæstio de possibili. Et ita adhuc dupliciter. Prius de potentia Dei absoluta. Et sic nō potest dubitari: quin Deus possit ponere corpus suum simul cum pane, modis sibi beneplacitis. Secundo. Potest intelligi quæstio de potentia ordinata, id est, saluis omnibus quæ habentur in euangelio de hoc sacramento. An. s. possit manere ibi panis, cum hoc quod habemus in scriptura: quod illud post consecrationē est corpus Christi, & quod est cibus, & quod sub speciebus panis continetur corpus Christi, & quod mouetur ad motum specierum.

AD HOC. S. Th. hic & in. 4. d. 1. q. 1. ar. 1. dicit quod est impossibile, quod maneat panis, & quod saluentur omnia quæ de hoc sacramento dicuntur in scriptura, & ab ecclesia. Et sententia. S. Th. habetur tribus propositionibus.

PRIMA propositio est. Corpus Christi incipit esse in sacramento per conuersionem panis in corpus Christi: & similiter sanguis per conuersionē vini in sanguinem Christi.

SECUNDA propositio est. Causa quod corpus & sanguis Christi sit in hoc sacramento, est illa cōuersio panis in corpus Christi: sicut causa ignis est conuersio lignorum in ignem.

TER TIA propositio est. Saluis his quæ tradita sunt de hoc sacramento in sacra scriptura, & ab ecclesia: non potest esse corpus & sanguis Christi in hoc

in hoc sacramēto Eucharistiæ alio modo, quā per conuersionem panis in corpus, & vini in sanguinem Christi. Primam propositionem & secundam ponit. S. Th. in hoc articulo in prima ratione: tertia etiā habetur ibi, vbi probat doctor sanctus, quod Christus non incipit esse in sacramento per motū localem, & quod est sub speciebus, & quod non manet ibi substantia panis & vini, & sic de alijs omnibus quæ de hoc sacramento dicuntur.

SCOTVS autem in.4. d.10. q.1. &3. &4. &d.11. q.2. Et Durand. d.11. q.1. ponunt diuersam sententiam, & quodammodo cōtrariam sententiæ.

S. Th. quæ consistit in quatuor propositionibus. PRIMA est. Panis & vinum conuertuntur in corpus & sanguinem Christi de facto.

SECUNDA propositio. Non est necessaria ista conuersio, ad hoc quod ibi sit corpus & sanguis Christi.

TERTIA propositio est. Ista conuersio non est causa quod Christus sit in hoc sacramēto: sed habet se concomitanter ad existentiam & positionē corporis Christi ibi. Et sunt duæ mutationes de facto, nempe, illa conuersio panis & vini, & quod corpus Christi ibi incipiat esse.

QUARTA propositio est. Quod hic in Eucharistia fiat conuersio ista, & quod desinat esse panis & vinum, non constat ex euangelio nec ex ratione, nec ex forma, nec ex ritu huius sacramenti: sed tantū ex autoritate ecclesiæ. Et quod non habeatur hoc ex euangelio, probatur: quia non fit ibi mentio, nisi quod Christus Redemptor accipit panem, & nō quod panis desierit esse & vinū. Nec ex ratione probatur, respondendo ad rationes. S. Th. quibus probat quod non potest esse ibi corpus Christi per motū localem. Nec ex forma. Quia. S. Th. arguit quod non esset verū, hoc est corpus meū, si panis non cōuerteretur in corpus Christi. Sed Scotus dicit, quod non demonstramus nisi corpus Christi: & non panem nec aliquid aliud, esto ibi esset. Nec etiam probatur ex ritu, quod adoratur adoratione latriæ (dicit Scotus) quia etiam sunt ibi species, & nihilominus adoramus adoratione latriæ. Ergo illud possemus etiam facere, & si esset ibi panis. Sed tenendū est (ait) quod non est ibi panis: quia ecclesia hoc tenet. cap. Firmiter, extra De summa Trinitate.

ET arguunt isti contra sanctum Tho. Et prius contra eius primam rationē hic, qua arguit, quod non potest aliquod incipere esse, vbi non erat: nisi per motum localem, aut conuersionem alterius rei in ipsum. Arguit Durandus. Contra. Coelum empiricum nunc non est in loco. Sed Deus potest creare aliam sphaeram continentem ipsum: & iā tunc illud esset, vbi antea non erat. Et nō per motum localem, nec per conuersionem alterius rei in ipsum. Ergo ratio. S. Thom. vel eius maxima nihil valet.

AD HOC nego, quod coelū illud maneat vbi

antea non erat. Et ad probationem quod est in loco vbi antea non erat. Quoad superficiem illius nouæ sphaeræ concedo antecedens. Ergo non est vbi antea erat simpliciter, nego consequentiam. Secundo. Dicit Caietanus, quod. S. Th. loquitur de loco iam præexistenti.

ET ego quærerem à Durando, an turris sit modo vbi erat à.20. annis. Nō posset nō dicere quod ita: esto quod mutatus sit locus quātum ad superficiem aeris cōtinentis, qui fluit & refluit. Et esto Deus omnes sphaeras destrueret, præter sphaerā lunæ. ista sphaera lunæ maneret vbi antea erat, quāuis mutetur locus quoad superficies cōtinentes. SECUNDO. Arguit Durandus. Deus potest ponere corpus suū cum speciebus panis. Ergo etiā cum pane. Immo posuit cum alio corpore, quādo ascēdit in coelum. Ergo illa conuersio non est necessaria.

AD HOC concedo totum, quod dicit argumentum: sed non eo modo quo nunc est, & saluis his quæ de sacramento dicuntur. Fateor namq; Deū benedictum posse ponere corpus suum cum pane aliquo alio modo: sed non hoc modo quo nūc ponit corpus suum in sacramento Eucharistiæ: vt verificetur ea quæ dicuntur de hoc sacramēto. TERTIO. Arguit Scotus. Quia accidentia corporis Christi sunt in sacramento realiter sicut corpus ipsum. Et non per motum localem, nec per conuersionem: quia non per conuersionē substantiæ, cum substantia non conuertatur in accidentia. Sed accidentia corporis Christi manent ibi sine conuersione. Ergo etiā corpus Christi poterit ibi esse sine conuersione. Et si dicas quod in Eucharistia sunt accidentia corporis Christi, non ex vi sacramenti, sed concomitanter. Contra (dicit Scotus) vtcumque sint, iam habeo quod sunt ibi accidentia corporis Christi, & non per conuersionem, nec per motum localem. Si enim Deus potest ponere aliquid vbi antea non erat concomitanter, sine motu locali, & sine conuersione: posset etiam hoc facere de per se & primo. Et ita potest ibi ponere corpus suum directe, sine motu locali, & sine conuersione.

AD HOC cōcedo, quod ibi sunt accidentia corporis Christi: & nego quod nō sint per cōuersionē alterius rei. Sed per quā cōuersionē? Dico, quod per cōuersionē substantiæ in substantiā. nec oportet ponere aliā mutationē. Sicut quando aqua cōuertitur in vinum: ibi incipiunt esse accidentia vini, quāuis aqua non fuerit conuersa in accidentia, sed in substantiam vini. Et quando ex lignis fit ignis, accidentia ignis etiam sunt ex lignis: aliās des, vnde sint illa accidentia. Immo dico (vt inferius probabimus) quod non solum corporis Christi materia: sed etiam accidentia sunt ex vi sacramenti. Quia caro Christi est caro humana. Et caro humana, non dicit solum materiā, sed etiā accidentia.

QUARTO. Arguit Scotus. Quia præsentia animæ

animæ in hoc sacramēto est alia à præsentia corporis. Et non per motum localem, nec per cōuersionem: quia cōuersio non fuit nisi solum in corpus. Si enim in triduo aliquis consecraret: esset solum corpus in sacramento.

AD HOC nego minorem, nempe, quod non sit anima in sacramento per cōuersionē, & ex vi sacramenti: quia corpus non dicit solā nudā materiam, sed etiam formā dantem esse corporeum: sicut in homine est anima rationalis, quæ etiam dat esse corporeum. Et ad probationē, quia panis non conuertitur, in animam, concedo: sed conuertitur in corpus, vt dicit materiam & formā, quatenus dat esse corporeum.

SECUNDO. Dico quod non est nisi vna præsentia: quia eodē actu sūt ambo præsentia & absentia, & anima est ibi p cōuersionē panis in corpus. Ergo. Ideo nego antecedēs: quia corpus & aīa quatenus dat esse corporeū, sūt ibi præsentia, vna & eadē præsentia, & non sunt ibi duæ præsentia.

QUINTO. Arguit. Quia cōuersio est extrinseca, & nō de ratione præsentia corporis Christi. Ergo cōuersio nō est causa existentia corporis Christi.

AD HOC dico, quod absolute ita est: sicut dicit in argumento: sed non eo modo quo nunc est in sacramento. Et hoc modo non potest esse præsentia corporis Christi, nisi per cōuersionem panis & vini: licet absolute poterat esse præsentia corporis Christi sine cōuersione: quia poterat ibi esse corpus Christi alio modo quam per cōuersionem, si Deus vellet.

SEXTO. Arguit Durandus. Quia tota ratio. S. Th. præsupponit falsum, quod corpus Christi acquirit nouum vbi: quia non acquirit nisi nouū ordinem ad species panis.

AD HOC iam dixi superius, quod ille modus Durandi est erroneus: quia Christus tali modo ponitur in sacramento, quod ex vi illius modi est ibi vere realiter præsens: quod non sequitur ex modo Durandi.

SEPTIMO. Arguit Scotus. Quia si quærat vbi est genitū naturaliter: respondetur, quod ibi vbi erat illud ex quo factum est. Et hoc quia remanet ibi aliquid immutatum semper. s. materia prima. Sed cum nihil panis maneat: nō sequitur ex eo qd panis erat hic, qd sit corpus Christi hic. DICO quod absolute sic est. Sed secundum modum existēdi Christi, sequitur quod sit ibi ex vi cōuersionis alterius in ipsum: vt sic verum sit dicere, Hoc est corpus meum, demonstrando contentum sub illis speciebus.

SECUNDO. Nego quod non sequatur corpus Christi esse in Eucharistia, ex eo quod panis non manet: sed conuersus fuit in illud. Immo si nihil maneret de lignis, quando conuertuntur in ignē, etiam sequeretur ignem esse in loco vbi erant ligna: quia non sunt duo motus generatio, & motus localis in illo: sed eodem motu acquireret tunc

ignis esse, & esse hic. Et ita in cōuersione panis in corpus Christi, eadē cōuersione ponitur ibi.

OCTAVO. Argunt. Ista est differentia inter cōuersionem naturalem & hanc, quod aliquid conuertitur in id, quod prius non erat in cōuersione naturali: sicut lignum conuertitur in ignē, qui non erat antea. Sed in hac cōuersione sacramentali, cōuertitur panis in id, quod antea erat. s. in corpus Christi. Et ideo in cōuersione naturali oportet, vt id quod non erat, sit vbi erat illud ex quo factum est. Sed quādo cōuersio est in rem quæ iam erat, non sequitur. Immo potius arguitur, quod facta sit cōuersio, vbi erat id in quod cōuertitur aliud: sicut si cōuertatur aqua in ignē præexistentem, cōuersio fit vbi erat ignis.

AD HOC dico, quod quæcumq; cōuersio oportet quod fiat vbi est conuersum, & non vbi erat illud in quod conuertitur: quia oportet quod conuersum, & id in quod conuertitur, sint simul. Et alias poneret nouum miraculum aliud, post miraculum cōuersionis, nempe, quod conuertatur res in rē: & quod cōuertatur in loco vbi est illud in quod fit cōuersio: quia ex natura rei non est ita, sed opposito modo id in quod aliud conuertitur, ponitur vbi erat conuersum ipsum.

NONO. Arguit Scotus, quia hic sunt duo termini. s. corpus Christi, & quod sit hic. Sed solū corpus Christi est terminus cōuersionis, & nō quod sit hic. Ergo.

AD HOC dico, quod non est nisi vnus terminus. Sicut per generationem vnico motu incipit ignis esse, & esse hic: ita corpus Christi incipit quodam spiritali modo esse: & tali modo esse hic. Et si non incipit esse hic per cōuersionem: nihil faceret cōuersio. Nam non facit, quod corpus Christi sit in rerū natura: quia ante erat. Nec quod incipiat esse corpus Christi hic per te. Ergo nihil facit. Ergo supuacanea esset ipsa cōuersio.

DECIMO. Arguit Scotus. Quia Deus potest ponere vnum corpus in duobus locis sine cōuersione. Et non habes, quod sit hic per cōuersionem. Ergo non oportet asserere quod ponitur hic per cōuersionem.

AD HOC iam supra in præcedenti articulo diximus, quod non potest Deus ponere idem corpus in duobus locis localiter.

SECUNDO. Concedo (data opinione Scoti) quod Deus potest ponere idem corpus in duobus locis. Sed tunc non esset per cōuersionem alterius in ipsum corpus, & eo modo quo est in hoc sacramento: sed per aliū modū sibi beneplacitum.

VNDECIMO. Deus potest conuere quātitatē vnā in aliam: ita quod desinat esse vna, & maneat alia. Et tunc quātitas quæ manet, erit vbi antea erat illa quātitas, in quā alia conuertitur. Vt si conuertatur linea. a. in lineā. b. quātitas manebit vbi erat. b. Ergo ex vi cōuersionis corpus Christi non est vbi erat panis: sed potius vbi antea erat corpus Christi.

AD HOC

AD HOC dico quod nego antecedens, & est falsum quod imaginatur Scotus, quod ubi res desinit esse, & nihil illius relinquitur, sit conuersio: quia non est conuersio nisi cum conditionibus quae de hoc sacramento dicuntur, nempe, quod contentum sub illis accidentibus sit corpus Christi, & quod ibi contineatur & manducetur corpus Christi.

DVODECIMO. Semper fuit certum in ecclesia, quod in Eucharistia fuit corpus & sanguis Christi. Et non fuit certum de hac conuersione: quia in primitiua ecclesia non erat certum de hac conuersione. Ergo haec conuersio non est causa quod ibi sit corpus Christi.

AD HOC cōcesso antecedente, negatur consequentia. Et concedo quod contigit in ecclesia de hac conuersione, sicut de multis alijs. Et sicut semper fuit notum in ecclesia Deum esse trinum, non tamen quomodo distinguantur personae, an. s. per relationes, vel per aliquid aliud: ita semper fuit in ecclesia certum corpus Christi redemptoris vere realiter esse in Eucharistia: nō tamen semper fuit certum quomodo ibi erat. Haec sunt argumenta Scoti & Durandi, nec tamen maiora.

PRO opinione autem. S. Tho. arguitur contra Scotum & Durandum. Si conuersio non est necessaria, ad hoc quod in Eucharistia sit corpus & sanguis Christi, & etiam causa illius existentiae: & potest saluari quod Christus sit ibi sacramentaliter sine illa conuersione, gratis igitur sancti & ecclesia inuenerunt istam conuersionem, cū nec ex euangelio nec ex alia ratione possit haberi, ut ait Scotus, licet non bene, nisi propter hanc rationem ut sit causa existentiae corporis Christi. ut signetur proxima causa illius existentiae corporis Christi. Aliās superuacaneum esset ponere illam conuersionem.

SECUNDO. Falsū est quod dicit Scotus, quod non sumpserunt sancti & ecclesia ex euangelio. Quia cum Christus dixit, Hoc est corpus meū, (demonstrando totum contentū in Eucharistia) non poterat in Eucharistia esse panis. Nam alias si mansisset panis, & ut dicit Scotus & Durandus, tantum demonstraretur corpus Christi: & per hoc solum quod demonstratur corpus Christi illa propositio sit vera, licet etiā ibi sit panis, sequitur quod Christus deciperet discipulos. Nam si esset lagena plena aqua simul & oleo, ista esset deceptio hoc est oleum, demonstrando contentum in illa lagena: quia oportet quod fiat demonstratio, ut audientes intelligant quod demonstratur. Et dicendo Hoc est corpus meum, non poterant audientes intelligere, nisi quod totum quod illic continebatur erat corpus Christi. Ergo erat ibi deceptio ex parte Christi, quod impium est dicere.

TERTIO. Si Christus non dicebat aliud quando dixit, Hoc est corpus meum, nisi corpus meū

est corpus meum. Ergo nihil nouum & miraculosum dicebat: quia etiam ante consecrationem erat verum dicere, Hoc corpus meum, est corpus meum. Et tamen Christus dixit illa discipulis suis, tanquam quid nouum & miraculosum. Ergo dicebat quod totū quod continebatur, ita erat corpus suum, quod per conuersionem ibi incoeperat esse, ita quod panis ibi non manebat.

QVARTO. Probatur quod illa conuersio sit causa necessaria, ad hoc quod ibi sit corpus Christi, eo modo quo nunc est. Quia ecclesia extra de summa Trinitate & fide Cath. cap. Firmiter. & in concilio Florētino dicit, quod in Eucharistia incipit esse corpus & sanguis Christi: transubstantiatis pane in corpus, & vino in sanguinem. Ergo significat ecclesia, quod illa transubstantiatio vel conuersio est necessaria, ad hoc quod ibi incipiat esse corpus Christi. Aliās dixisset solum ecclesia quod ibi incipit esse corpus Christi. Ad quid tam accurate apposuit transubstantiatis pane in corpus & vino in sanguinem Christi?

QVINTO. Totum quod fit in hoc sacramento Eucharistiae, fit à sacerdote per illa verba Hoc est corpus meum. Et sacramenta nouae legis solum efficiunt quod significant. Ergo conuersio panis & vini significatur per illa verba: quia alias non fieret ibi, nec ecclesia haberet aliquam rationem ad ponendum ibi conuersionem, nisi quia significatur per illa verba: quia alias non fieret ibi conuersio. Ergo dicendum est quod illa conuersio significatur per illa verba. Ergo habetur ex euangelio, quod conuersio sufficit, & est causa, ad hoc quod aliquid sit in aliquo loco. Nam cum conuertitur lignum in ignem, illa conuersio est causa quod ignis sit hic ubi non erat. Ergo etiam hic, conuersio est causa quod sit hic corpus Christi: quia ita propria est ista conuersio sicut illa. Ergo conuersio est causa existentiae corporis Christi in hoc sacramento.

DICO igitur, quod de prima propositione Scoti & Durandi (i. quod panis & vinum conuertuntur in corpus & sanguinem Christi) nunquam fuit controuersia inter fideles: sed omnes semper illam tanquam certam receperunt, & ecclesia illam determinauit extra de summa Trinitate. cap. Firmiter, & in concilio Florentino, & extra de celebra. missarum. cap. Cum martha. Ideo de illa non licet dubitare.

ERAT tertia propositio Scoti, quod conuersio panis & vini nō erat causa, quod corpus Christi poneretur in Eucharistia: sed habebat se concomitanter. Haec est falsa: & contra illam iam disputauimus, & probauimus esse falsam. Ideo eam sententiam relinquitur.

SECUNDA. propositio Scoti erat, quod conuersio nō erat necessaria, ad hoc quod ponatur ibi

S corpus

corpus Christi. Sed poterat manere ibi panis & vinum simul cum corpore Christi de possibili, licet de facto non maneat. Hæc propositio disputanda est, & duplex potest esse sensus illius.

PRIMVS. Quod corpus Christi per diuinam potentiam potest esse cum pane, non curando de modo, sed absolute vno vel alio modo. Et ita non est dubium quin possit Deus illud facere, vt iam supra diximus: quia ipse scit innumeros modos, quibus posset cum pane ponere corpus suum, & cum vino sanguinem.

SECUNDVS sensus est. An Deus possit ponere corpus suum, sicut nunc est in sacramento: ita tamen quod verificentur illa, quæ secundum fidem dicuntur de hoc sacramento, simul cum pane & vino: ita quod taliter est hic, quod ex modo existendi hic, non repugnat esse alibi, etiam secundum Scotum & Durandum, & quod sit verum dicere Hoc est corpus meum, & quod comedimus in Eucharistia corpus Christi, & quod contineatur corpus Christi sub illis speciebus panis. **HOC** dicit Capreo in. 4. d. 11. q. 1. nempe, quod non potest Deus ponere corpus suum in Eucharistia eo modo quo nunc: & quod maneat ibi panis. Sed dicit quod si Deus ponat ibi corpus suum cum pane, erit alio modo, & non sicut nunc. Et probat Prius, quia vel tunc corpus Christi haberet ordinem ad locum per propriam suam quantitatem, vel per quantitatem panis. Si per propriam, iam non haberet modum quem nunc habet: quia nunc non habet ordinem ad locum per propriam quantitatem, sed per quantitatem panis. Si dicas quod tunc haberet ordinem ad locum per quantitatem panis. Contra. Si Deus poneret lapidem cum pane, nullus illorum haberet ordinem ad locum nisi per propriam quantitatem: & panis non haberet per quantitatem lapidis. Ergo etiam si ponat corpus suum cum pane eo modo quo nunc est. Idem dicit Marsilius in. 4. q. 8. ad. 8. Et. S. Th. hic dicit quod corpus Christi non potest poni hoc modo vbi erat panis: nisi per motum localem, aut per conuersionem.

SED Caietanus tenet hic oppositum. Dicit enim quod Deus de potentia absoluta potest ponere corpus suum simul cum pane eo modo quo nunc est. Et contendit probare, quod sit etiam sententia. S. Th. Et dicit quod licet. S. Th. neget hoc, est intelligendum de facto & secundum legem: non autem de potentia absoluta. Et probat: quia. S. Tho. arguit ex forma huius sacramenti, nempe, quod non esset vera, si ibi esset substantia panis. Quæ ratio non probat nisi de lege. Et maxime quia quando loquitur. S. Tho. etiam de potentia Dei, exprimit illam potentiam absolutam.

SED contra. Quia. S. Th. in. 4. d. 11. q. 1. ar. 1. & 4. contra gentiles cap. 63. dicit, quod nec per miraculum posset esse corpus Christi in sacramento altaris cum pane, eo modo quo nunc est. Ideo videtur quod opinio Capreoli sit. S. Tho. & sententia Caietani contra. S. Tho.

SED quicquid sit de sententia. S. Th. probabilius

est quod dicit hic Caietanus, quod Deus potest de potentia absoluta ponere corpus suum in sacramento manente pane: & quod haberet eundem modum quem nunc habet, existendi. scilicet. quo ad diuersa loca, id est, quod ex modo existendi hic, non repugnet quod sit alibi. Et pro hoc Prius argumentis Scoti & Durandi iam factis: quæ probant quod absolute potest corpus Christi poni cum pane, non autem stante fide, id est manentibus omnibus quæ de hoc sacramento dicuntur, nempe, quod hæc sit vera, Hoc est corpus meum, & quod fiat transubstantiatio panis, & quod nihil ibi maneat nisi corpus Christi. Quæ omnia sunt de fide. Et quod continetur ibi corpus Christi: & quod comedimus corpus Christi. Dicendum est ergo, quod saluis his quæ de facto dicuntur de sanctissimo sacramento Eucharistia, non potest corpus Christi poni in ipsa Eucharistia cum pane. Sed de possibili absolute posset esse corpus Christi eo modo quo nunc est cum pane. Et tunc explicaretur, vel non diceretur Hoc est corpus meum, & alia quæ nunc dicuntur de hoc sacramento.

SECUNDO probatur. Quia post consecrationem Deus potest ibi reproducere panem. Et maneret corpus simul cum pane. Ergo etiam in consecratione potest conseruare ibi panem absolute loquendo. Et hanc credo sententiam sancti. Th. quia quando dicit, quod nec per miraculum potest ibi esse corpus Christi cum pane, intelligit saluis his quæ nunc dicuntur de hoc sacramento.

SED tunc oportet respondere ad illud argumentum quod faciebamus contra Scotum. Quia si Deus potest illud facere, & non constat ex scriptura de conuersione, quare ponitur conuersio tanquam de fide? Dico quod argumentum procedit contra Scotum, qui dicit, quod non constat ex aliquo loco scripturae vel ratione: sed non contra nos qui tenemus quod ex sacra scriptura, & rationibus supra positis constat, quod non fecerit, licet potuerit facere: quia disponit omnia suauiter, id est, licet potuerit facere, non fecit præter ordinem naturæ. Et cum ordo naturalis sit iste, quod nihil incipit esse vbi prius non erat, nisi vel per motum localem, vel per generationem, vel per conuersionem alterius in ipsum. Sed Christus non est ibi per motum localem: quia oporteret ponere multa miracula. Nec per generationem. Restat ergo quod per conuersionem. Ideo rationabilior videtur opinio communis, nempe, quod potest Deus de potentia absoluta ponere corpus suum in Eucharistia manente pane, eo modo quo nunc est. Sed de facto non fecit, sed suauiori modo per conuersionem panis in corpus ipsum Christi: quod significauit & reuelauit dicens, Hoc est corpus meum, & alia quæ de Eucharistia dixit.

QVARTA. propositio Scoti erat, quod non constat nisi auctoritate ecclesiæ, conuersionem esse panis in corpus Christi. Non est rationabilis: vt iam supra disputauimus contra dominum Caietanum.

SED

SED est vnus alius modus dicendi Ioannis Parisiensis, qui dicit quod manente pane possunt saluari omnia quæ dicuntur de hoc sacramento. Ergo propter hoc non debet poni illa conuersio, quæ fit vt non maneat panis. Quia si corpus Christi assumat hypostatice, hoc est in eodem supposito, panis naturā, illa est vera, hoc est corpus meū, & omnia alia quæ dicuntur de hoc sacramento. Ergo non est propterea ponenda illa conuersio. Hæc opinionem refert Durandus in. 4. d. 11. q. 1. & Paludanus. d. 11. q. 2. quæ opinio ponit quinque dicta.

PRIMUM est. Panis in sacramento altaris, est assumptus in vnitate hypostatice.

SECUNDUM dictum est. Ista vnio non terminatur ad Christum, ita quod Christus sit panis: sed terminatur vnio ad corpus Christi duntaxat, ita quod corpus Christi est panis, & contra panis est corpus Christi facta illa vnio.

TERTIUM dictum est, quod ex duobus dictis prioribus sequitur, quod corpus Christi realiter est in sacramento. Probat. Quia hic panis est corpus Christi. Et hic panis est in sacramento. Ergo corpus Christi est in hoc sacramento.

QUARTUM dictum est. Cū omnibus his saluatur determinatio ecclesiæ: quia tunc verum est dicere, quod hic est facta conuersio & transsubstantiatio: quia ante non erat ibi corpus Christi, & nunc panis est corpus Christi. Ergo facta est transsubstantiatio panis in corpus Christi.

SED salua fide & his quæ de hoc sacramento non tradita sunt: hæc opinio non potest teneri. Et arguitur contra eam. Sequeretur quod corpus Christi quotidie assumeret multas naturas particulares (omnium nempe panū qui consecratur) quod est in conueniens: quia esset tunc corpus Christi oneratum satis omnibus illis naturis.

SECUNDO. Arguitur hoc modo. Hæc opinio dicit tria impossibilia: quia dicit quod illa vnio terminatur ad corpus Christi tantū: quia (vt omnes dicunt) oportet quod assumens sit per se subsistens. Sed corpus non est per se subsistens. Ergo non est assumens.

SECUNDUM quod dicit impossibile est, quod vna creatura potest assumere aliam hypostatice: quia non est hoc possibile, vt probauimus in materia de Incarnatione contra Scotum qui oppositū dicebat.

TERTIUM impossibile quod dicit est, quod tunc Christus non esset panis: sed solum corpus Christi esset panis. Quia est impossibile, quod humanitas aut corpus Christi caleat & Christus non. Ita est impossibile, quod corpus Christi sit panis, & Christus non.

TERCIO. Arguo hoc modo. Quia secundum istum modum non sufficienter ponitur Christus præsens in Eucharistia, aut corpus eius: quia sic probat ipse quod sit præsens. Hic panis est præsens. Et hic panis est corpus Christi. Ergo corpus Christi est præsens. Hæc consequentia non valet: quia in simili forma non valet. Christus est in coelo. Et

hic panis est corpus Christi. Ergo hic panis est in coelo. Ergo alia non erat bona consequentia. Ergo non sufficienter ponitur corpus Christi præsens.

QUARTO. Sequeretur, quod iste panis esset ille panis qui erat in alio sacramento. Quia iste panis est corpus Christi. Et ille panis est corpus Christi. Ergo iste panis est ille panis. Quia bene sequitur. Hoc corpus (demonstrando corpus Christi) est hic panis. b. Et hoc corpus est hic panis. a. Ergo panis. a. est panis. b. quod absurdū videtur.

QUINTO. Sequeretur quod Christus non inciperet ibi esse. Quia ille panis non incipit ibi esse. Et ille panis est corpus Christi. Ergo corpus Christi non incipit ibi esse.

SEXTO. Sequeretur quod sacerdos nihil ageret: quia tantum assumptio agitur, quæ fit à corpore Christi quod assumit, & sacerdos non assumit.

ARGUMENTA illius opinionis sunt hæc. Prius autoritas Damasceni lib. 4. cap. 5. vbi sic dicit. Sicut calor vnitur igni & humanitas Deo: sic panis corpori Christi. At humanitas vnitur Deo hypostatice. Ergo & panis.

AD HOC dico quod male refert verba Damasceni. Dicit enim sic Damascenus. Panis in corpus Christi assumptus est, id est, ad illam dignitatem. Et in eodem contextu dicit hoc ipsum, quod dicit. S. Th. nempe, quod conuertitur panis in corpus Christi. Ergo non fideliter citat Damascenum.

SECUNDO dicit prædicta opinio, quod tollitur per hoc in conuenientia. Dico quod non solum non tolluntur in conuenientia: sed magis augentur, & augmentantur difficultates.

TERCIO. Arguit ex cap. Ego Berengarius de consecra. d. 2. vbi dicitur à Berengario. Fateor quod illud quod frangitur, & dentibus teritur, est corpus Christi. Sed corpus Christi non conteritur. Ergo panis est ibi quod conteritur.

AD HOC dico, quod dicitur ibi de Christo, quod dicebatur & dicitur de speciebus, & de pane qui conuersus fuit in corpus Christi. Et propter hoc quod species conteruntur & franguntur, dicitur corpus Christi frangi: non quia vere ipsū corpus frangatur.

DVBITATVR. Quare damnatus fuit Picus Miradulanus, qui dixit hoc solum esse possibile, nempe, Christum assumere hypostatice naturam panis, & non dixit quod fiebat de facto. Nam ita est quod est possibile quod Christus assumat naturam panis.

DICO quod damnatus est: quia dicebat, quod erat compatibile cum omnibus veritatibus quæ de hoc sacramento dicuntur. Hoc est condemnatum Romæ vbi ipse habuit conclusiones. Nec dānaretur si tantum dixisset esse possibile de potentia absoluta.

Articul. Tertius.

Vtrum substantia panis vel vini post consecrationem huius sacramenti annihilatur.

D TERTIVM. Sic proceditur. Videtur quod substantia panis post consecrationem huius sacramenti annihilatur, aut in pristinam materiam resoluatur. Quod enim est aliquid corporale, oportet alicubi esse. Sed substantia panis quae est quoddam corporale, non manet in hoc sacramento (ut dictum est) nec etiam est dare aliquem locum ubi sit. Ergo non est aliquid post consecrationem, igitur aut est annihilata, aut in praecipuam materiam resoluta.

PRAETEREA. Illud quod est terminus à quo in qualibet mutatione, non remanet, nisi forte in potentia materiae: sicut cum ex aere fit ignis, forma aeris non manet nisi in potentia materiae: & similiter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc sacramento substantia panis aut vini, se habet sicut terminus à quo: corpus autem aut sanguis Christi sicut terminus ad quem, dicit enim Ambrosius in libr. de officijs. Ante benedictionem illa species nominatur: post benedictionem corpus significatur. Ergo facta consecratione substantia panis vel vini non manet, nisi forte resoluta in suam materiam.

PRAETEREA. Oportet alterum contradictorium esse verum. Sed haec est falsa facta consecratione, substantia panis vel vini est aliquid. Ergo haec est vera, substantia panis & vini est nihil.

SED contra est, quod Augustinus dicit in libr. 83. quaestionum. Deus non est causa tendendi in non esse. Sed hoc sacramentum divina virtute perficitur. Ergo in hoc sacramento non annihilatur substantia panis aut vini.

RESPONDEO dicendum, quod quia substantia panis vel vini non manet in hoc sacramento, quidam impossibile reputantes, quod substantia panis vel vini in corpus vel sanguinem Christi conuertatur: po-

suerunt quod per consecrationem substantia panis vel vini, vel resoluatur in praecipuam materiam, vel quod annihilatur. Praecipua autem materia inquam corpora mixta resolui possunt: sunt quatuor elementa. Non enim potest resolutio fieri in materia primam, ita quod sine forma existat: quia materia sine forma esse non potest. Cum autem post consecrationem, nihil sub speciebus sacramenti remaneat, nisi corpus & sanguis Christi, oportebit dicere, quod elementa in quae resoluta est substantia panis & vini, inde discedant per motum localem: quod sensu perciperetur.

SIMILITER etiam substantia panis vel vini manet usque ad ultimum instans consecrationis. In ultimo autem instanti consecrationis iam est ibi substantia corporis vel sanguinis Christi: sicut in ultimo instanti generationis, iam inest forma. Unde non erit dare aliquod instans in quo sit ibi praecipua materia. Non enim potest dici quod paulatim substantia panis vel vini, resoluatur in praecipuam materiam, vel successiue egrediatur de loco specierum: quia si hoc inciperet fieri in ultimo instanti suae consecrationis, simul sub aliqua parte hostiae esset corpus Christi cum substantia panis, quod est contra praedicta. Si vero hoc incipiat fieri ante consecrationem, erit dare aliquod tempus, in quo sub aliqua parte hostiae, nec erit substantia panis, nec erit corpus Christi, quod est in conueniens. Et hoc ipsimet perpendisse videntur.

VNDE posuerunt aliud sub disiunctione, scilicet quod annihilatur. Sed hoc non potest esse: quia non est dare aliquem modum, quo corpus Christi verum esse incipiat in hoc sacramento, nisi per conuersionem substantiae panis in ipsum. Quae quidem conuersio tollitur posita, vel annihilatione substantiae panis, vel resolutione in praecipuam materiam. Similiter etiā non est dare, unde talis resolutio vel annihilatio in hoc sacramento causetur,

causetur, cum effectus sacramenti significetur per formam: neutrum autem horum significatur per verba formae, hoc est corpus meum. Unde patet praedictam positionem esse falsam.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod substantia panis vel vini facta consecratione, neque sub speciebus sacramenti manet, neque alibi. Non tamen sequitur quod annihilatur: conuertitur enim in corpus Christi. Sicut non sequitur si aer ex quo generatus est ignis non sit ibi vel alibi, quod sit annihilatus.

AD SECVNDVM dicendum, quod forma quae est terminus à quo non conuertitur in aliam formam: sed una forma succedit alteri in subiecto, & ideo prima forma non remanet nisi in potentia materiae. Sed hic substantia panis conuertitur in corpus Christi: ut supra dictum est. Unde ratio non sequitur.

AD TERTIVM dicendum, quod licet post consecrationem haec sit falsa, substantia panis est aliquid: id tamen in quod substantia panis est conuersa, est aliquid. Et ideo substantia panis non est annihilata.

AD QVAESTIONEM hanc tertiam in ordine respondet diuus Thomas referendo opinionem quorundam recipientium quidem substantiam panis & vini non manere in Sacramento Eucharistiae: sed eo ipso quod credebant substantiam panis & vini non manere in hoc sacramento Eucharistiae, reputabant impossibile, quod eadem substantia panis & vini conuerteretur in corpus & sanguinem Christi. Ideo dicebant, quod vel substantia panis & vini resoluitur in praesentem materiam per consecrationem, vel annihilatur. Diuus autem Thomas ponit duas propositiones contra illas duas partes, illius disiunctivae alterius opinionis. PRIMA est. Substantia panis & vini non resoluitur in praesentem materiam. Probat per prius. Quia vel illa praesens materia in qua resoluitur (secundum illam opinionem) substantia panis & vini, est materia prima: vel est quatuor elementa, in quae resoluuntur corpora mixta, vel resolui possunt. At non est materia prima, nec elementa. Ergo non resoluitur substantia panis & vini in praesentem materiam. Consequentia optima est: quia non est tertium aliud in quod substantia panis & vini resolui possit. Et per hoc etiam nota est maior. Minor probatur. Et prius quod non resoluitur substantia panis & vini in materiam primam patet: quia cum illa opinio non ponat ibi esse ali-

quam generationem, sed simplicem resolutionem, esset materia sine forma, quod naturaliter & de lege ordinata esse non potest, quicquid sit de potentia absoluta Dei. Et stultum est ponere in hoc sacramento, omne id quod Deus de potentia absoluta facere potest. Et quod nec resoluitur in elementa vel elementum aliquod. Patet. Quia tunc autem resoluitur in elementa manentia ibi in Eucharistia, aut in elementa egredientia ab Eucharistia: nam aliud medium dari non potest. Sed non in elementa manentia in Eucharistia: quia ibi nihil manet nisi verum corpus, & verus sanguis Christi: Nec in elementa egredientia: quia tunc illa elementa egrederentur per motum localem, quod sensu perciperetur. At nunquam hoc quis sensit. Ergo non resoluitur substantia panis in illa. Ergo nullo modo sic resoluitur. Nec valet si dicas quod Deus potest facere, ut maneat ibi illa elementa, in quae resoluitur substantia panis, cum corpore Christi, & ita non sentimus motum localem: quia (ut iam diximus) hoc esset multiplicare miracula, & loqui de potentia absoluta Dei. Sed loquendo de potentia ordinaria, salvis his quae dicuntur de sanctissimo sacramento Eucharistiae (ut supra diximus) fieri non potest, quod sub speciebus panis & vini maneat aliud quam corpus Christi.

SECVNDO. Probat per praedictam conclusionem. Bene sequitur. Substantia panis vel vini manet usque ad ultimum instans consecrationis, quod est primum esse corporis Christi in Eucharistia, & primum non esse panis. At in ultimo instanti consecrationis iam est ibi substantia corporis Christi, vel sanguinis, sicut in ultimo instanti generationis, quod est primum esse formae geniti, & primum non esse corrupti: iam inest forma geniti. Ergo nunquam est aliquid instans signandum, in quo ibi sit praesens materia. Et si dicas quod paulatim substantia panis & vini resoluitur in illam praesentem materiam: & successive egreditur de loco specierum. Contra. Vel hoc incipit fieri in ultimo instante consecrationis, & tunc simul sub aliqua parte hostiae esset corpus Christi cum substantia panis: quod est falsum, & in duobus articulis praecedentibus satis expugnatum. Vel hoc incipit fieri ante consecrationem, id est, ante ultimum instans consecrationis: & tunc dabitur aliquod tempus in quo sub aliqua parte hostiae, nec erit substantia panis, nec corpus Christi, quod de lege ordinata absurdum esset dicere.

SECVNDA conclusio. S. Th. est. Substantia panis & vini non annihilatur in Eucharistia. Probat per testimonium diui Augustini: qui in lib. 83. quaestionum dicit. Deus non est causa tendendi in non esse.

SECVNDO Probat per. Bene sequitur. Corpus Christi de lege ordinaria, & salvis his quae dicuntur in scriptura de sacramento Eucharistiae, non potest poni in ipso sacramento nisi per conuersionem substantiae panis in ipsum corpus, & vini in sanguinem: ut supra probauimus.

Ergo non annihilatur substantia panis & vini. Quia si corpus Christi est ibi per annihilationem substantiae panis & vini. Ergo non est per conuersionem substantiae panis in ipsum corpus. Ergo tolleretur conuersio. Quod de lege non potest fieri: ut supra ostendimus. Ergo non annihilatur substantia panis & vini.

TER TIO. Probatu r utraque conclusio. S. Th. Omne id quod fit in sacramento significatur per formam sacramenti, aut per ipsum sacramentum. At per formam Eucharistiae non significatur annihilatio, nec resolutio substantiae panis vel vini in praesentem materiam. Ergo non est ibi talis annihilatio, nec resolutio in praesentem materiam: sed est conuersio, quae (ut supra ostendimus) significatur per hanc formam, hoc est corpus meum. Et hoc ipsum quod substantia panis & vini, non annihilatur, sed conuertatur: asserit Magister sententiarum in. 4. d. 11. pro quo more suo multa sanctorum testimonia citat. Sed nos comodius, hoc & praesius art. 4. sequenti examinabimus.

Articul. quartus

Utrum panis possit conuerti in corpus Christi.

D QVARTVM.

Sic proceditur. Videtur quod panis non possit conuerti in corpus Christi.

Conuersio enim quaedam mutatio est. Sed in omni

mutatione oportet esse subiectum quod prius est in potentia, & postea est in actu: ut enim dicitur. 3. Physi. motus est actus existentis in potentia. Non est autem dare aliquod subiectum substantiae panis & corporis Christi: quia de ratione substantiae est, quod non sit in subiecto: ut dicitur in predicamentis. Non ergo potest esse quod tota substantia panis conuertatur in corpus Christi.

PR AETER EA. Forma illius in quod aliquid conuertitur, de nouo incipit esse in materia eius, quod in ipsum conuertitur: sicut cum aer conuertitur in ignem prius non existentem, forma ignis incipit de nouo esse in materia aeris: & similiter cum cibus con-

uertitur in hominem prius non existentem, forma hominis incipit esse de nouo in materia cibi. Si ergo panis conuertitur in corpus Christi: necesse est quod forma corporis Christi, de nouo incipiat esse in materia panis, quod est falsum. Non ergo panis conuertitur in substantiam corporis Christi.

PR AETER EA. Ea quae sunt secundum se diuersa, nunquam unum eorum fit alterum: sicut albedo nunquam fit nigredo, sed subiectum albedinis fit subiectum nigredinis: ut dicitur in primo Physi. Sed sicut duae formae contrariae, sunt secundum se diuersae (ut pote principia formalis differentiae existentes) ita duae materiae signatae, sunt secundum se diuersae: ut pote existentes principia materialis distinctionis. Ergo non potest esse, quod haec materia panis, fiat haec materia qua indiuiduatur corpus Christi. Et ita non potest esse, quod substantia huius panis conuertatur in substantiam corporis Christi.

SED contra est, quod Eusebius Emisenus dicit. Nouum tibi & impossibile esse non debet, quod in Christi substantiam terrena & mortalia conuertuntur.

RESPONDEO dicendum, quod sicut supra dictum est, cum in hoc sacramento sit uerum corpus Christi, nec incipiat ibi esse de nouo per motum localem: cum etiam nec corpus Christi sit ibi sicut in loco (ut ex dictis patet) necesse est dicere, quod incipiat ibi esse per conuersionem substantiae panis in ipsum. Haec tamen conuersio non est similis conuersionibus naturalibus: sed est omnino supernaturalis, sola Dei uirtute effecta. Unde Ambrosius dicit in libr. De sacramentis. Liqueat quod praeter naturae ordinem uirgo generauit, & hoc quod conficimus corpus ex uirgine est. Quid ergo queris naturae ordinem in Christi corpore, cum praeter naturam sit ipse Dominus IESVS partus ex uirgine? Et super illud Ioba. 6. Verba quae ego loquutus sum

sum vobis. s. de hoc sacramento, spiritus & vita sunt, dicit Chrysostomus, idest, spiritualia sunt, nihil habentia carnale, neque consequentiam naturalem: sed eruta sunt ab omni tali necessitate quae in terra est, & à legibus, quae hic posita sunt.

MANIFESTUM est enim, quod omne agens agit in quantum est actus. Quodlibet autem agens creatum est determinatum in suo actu, cum sit determinati generis & speciei: & ideo cuiuslibet agētis creati actio fertur super aliquem determinatum actum. Determinatio autem cuiuslibet rei in esse actuali, est per eius formam. Vnde nullum agens naturale seu creatum potest agere nisi ad immutationem formae: & propter hoc omnis conuersio quae fit secundum leges naturae, est formalis. Sed Deus est actus infinitus (ut in prima parte habitum est) unde eius actio se extendit ad totam naturam entis. Non igitur solum potest perficere conuersionem formalem, ut .s. diuersae formae sibi in eodem subiecto succedant: sed conuersionem totius entis, ut .s. tota substantia huius conuertatur in totam substantiam illius.

ET hoc agitur diuina virtute in hoc sacramento: nam tota substantia panis conuertitur in totam substantiam corporis Christi: & tota substantia vini, in totam substantiam sanguinis Christi. Vnde haec conuersio non est formalis, sed substantialis: nec continetur inter species motus naturalis, sed proprio nomine potest dici transsubstantiatio.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod obiectio procedit de mutatione formali: quia formae proprium est, in materia vel subiecto esse. Non autem habet locum in conuersione totius substantiae. Vnde cum haec conuersio substantialis importet quendam ordinem substantiarum, quarum una conuertitur in alteram: est sicut in subiecto, in utraque substantia, sicut ordo & numerus.

AD SECVNDVM dicendum, quod illa obiectio procedit de conuersione formali,

seu mutatione: quia oportet sicut dictum est, formam esse in materia vel subiecto. Non autem habet locum in conuersione totius substantiae, cuius non est accipere aliquod subiectum.

AD TERTIVM dicendum, quod virtute agentis finiti, non potest forma in formam mutari: nec materia in materiam. Sed virtute agentis infiniti (quod habet actionem in totum ens) potest talis conuersio fieri: quia utrique formae & utrique materiae est communis natura entis, & id quod est entitatis in una, potest actor entis conuertere in id quod est entitatis in altera, sublato eo per quod ab illa distinguebatur.

IN HOC quarto articulo diuus Thomas facit tria. Primum dicit, quod possibilis est conuersio panis in corpus Christi. Secundo. Exponit qualis est ista conuersio: & quomodo differat à conuersionibus naturalibus. Tertio. Dicit quomodo nominanda est haec conuersio. Et haec omnia continentur tribus propositionibus: quarum prima est. Necessesse est dicere quod incipiat esse corpus Christi in Eucharistia, per conuersionem substantiae panis in ipsum. Probat haec conclusio. Quia (ut supra dictum est) in hoc sacramento est corpus Christi verum. Et non incipit ibi esse per motum localem: quia non est ibi sicut in loco. Nec incipit ibi esse per generationem. Ergo necessesse est dicere quod incipit ibi esse per conuersionem substantiae panis in ipsum corpus Christi.

SECVNDO. Probat testimonio Eusebii Emisensis dicentis. Nouum tibi & impossibile esse non debet, quod in Christi substantiam terrena & mortalia conuertuntur. Ergo. &c. Vnde colligitur possibilem esse conuersionem panis in corpus Christi: quod in titulo articuli proponebatur.

SECVNDA conclusio est. Haec conuersio quae conuertitur panis in corpus Christi, non est similis conuersionibus naturalibus: sed est omnino supernaturalis, sola Dei virtute effecta. Haec probatur testimonio diui Ambrosij: qui in lib. de sacramentis sic ait. Liqueat quod praeter naturam ordinem virgo generauit: & hoc quod conficimus corpus, ex virgine est. Quid ergo quare naturam ordinem in Christi corpore, cum praeter naturam sit ipse dominus Iesus partus ex virgine?

SECVNDO. Probat testimonio diui Chrysostomi: qui sup illud Ioha. 6. Verba quae ego locutus sum vobis (nepe, de hoc sacramento) spiritus & vita sunt, sic ait. Idest spiritualia sunt, nihil habentia carnale, nec consequentiam naturalem: sed eruta sunt ab

omni tali necessitate quæ in terra, & à legibus quæ hic positæ sunt.

TER TIO. Probatum eadem conclusio ratione. Bene sequitur. Omne agens agit in quantum est actu. At quodlibet agens creatum est determinatum in suo actu: quia est determinati generis & speciei. Ergo cuiuslibet agentis creati actio fertur super aliquem determinatum actum. Ergo non potest agens creatum mutare totam substantiam in aliam substantiam. Probatum hæc ultima consequentia: quia omnia alia manifesta sunt. Determinatio cuiuslibet rei in esse actuali, est per eius formam. Ergo nullum agens creatum potest agere, nisi ad mutationem formæ. Ergo omnis cõuersio quæ fit secundum leges naturæ est formalis, id est, est talis qua mutatur forma, ut introducatur alia: sed non mutatur materia. Ergo nullum agens creatum potest transsubstantiare substantiam unam in aliam. Sed Deus est actus infinitus. Ergo eius actio extendit se ad totam naturam entis: ita ut tota substantia huius cõuertatur in totam substantiam, alterius ipsa diuina actione & virtute. Quod fit in Eucharistia: ubi tota substantia panis cõuertitur in totam substantiam corporis Christi, & tota substantia vini in totam substantiam sanguinis Christi. Et hæc est ratio à priori, quare Deus potest transsubstantiare, & non agens creatum.

TER TIA conclusio diui Thomæ est. Hæc cõuersio qua cõuertitur panis in corpus Christi: non est formalis, sed substantialis. Nec continetur inter species motus naturalis: sed proprio nomine dicitur transsubstantiatio. Hæc in litera. S. Th.

HIC prius dicam quid certum est: in quo omnes catholici communiter conueniunt. Secundo. Ponam duas opiniones extraneas. Tertio. Ponam aliam mediam opinionem. Quarto. Ponam veram sententiam, quæ etiam est diui Thomæ.

QVANTVM ad primum. In hoc conueniunt omnes catholici: quod desinit esse substantia panis & vini in Eucharistia, & incipit ibi esse corpus & sanguis Christi: ubi ante consecrationem non erant. Sed in modo quo desinunt esse, non conueniunt omnes: sed sunt variæ opiniones.

AD secundum dico, quod sunt circa hoc variæ doctorum sententiæ: quarum altera est una noua opinio in schola, quæ est domini Caietani in suis commentarijs super hunc articulum. 4. & 3. præcedentem: quæ consistit in tribus propositionibus, quarum prima est. Facta cõsecratione non manet substantia panis. Et in hac omnes conueniunt quia est de fide, ut iam iam ostendemus.

SECUNDA propositio est. Illud quod fuit panis, facta consecratione est aliquid reale, & non est panis.

TER TIA propositio est. Id quod fuit panis, est corpus Christi post consecrationem. Et eodem modo cõcedit Caietanus conuertentes. scilicet corpus Christi est id quod fuit panis. Et declarat hoc: quia hæc cõuersio non est sicut conuersiones natura-

les, in quibus sunt duo termini scilicet positius & negatiuus. Negatiuus, nempe, ut desinit esse lignum: positius, ut incipit esse ignis. Sed in hac conuersione, dicit, non est terminus negatiuus. scilicet desinit esse panis: sed id quod erat panis incipit esse corpus Christi. Dicit etiam esse notandum, quod tota mutatio est circa panem, & non circa corpus Christi: sed hæc est una mutatio habens duos terminos positios. scilicet à quo & ad quem. A quo. scilicet panis, ut sic: & ad quem, id quod fuit panis, ut est corpus Christi. Hæc ille. Et si hæc opinio esset vera proprius loquitur quam opinio communis: quæ dicit quod substantia panis simpliciter desinit esse. Et tunc intelligeretur melius quomodo conuertitur substantia panis in corpus Christi: quia magis illo modo acceditur ad naturam conuersionis, si id quod fuit panis, est corpus Christi.

HAEC opinio videtur fuisse Hugonis de sacro Victore lib. 2. de sacramentis. p. 8. cap. 9. ubi dicit. Per verba sanctificationis vera panis, & vera vini substantia, in verum corpus & sanguinem Christi conuertitur. Et subdit. Conuersio autem ipsa non secundum unionem, sed secundum transitionem credenda est: quoniam nequaquam essentia essentia in augmentum accedit, sed in transitionem: ut id quod accedit, cum illo cui accedit, unum fiat. Ergo &c. Et infra subiungit. Nec ipsam substantiam panis in nihilum redactam esse dicimus, sed mutatam potius: quia incoepit esse quod non fuit.

SECUNDO. Eiusdem sententiæ videtur esse Ambrosius in lib. de sacramentis. 4. cap. 4. & habetur de cõsecratione. d. 2. cap. Re vera. & cap. Panis est. ubi sic dicitur. Vides ergo quomodo operatorius fit sermo Christi. Si ergo tanta vis est in sermone domini Iesu, ut inciperet esse quod non erat: quanto magis operatorius est ut sint quæ erant, & in aliud commutentur? Et sic quod erat panis ante consecrationem, iam corpus Christi est post consecrationem: quia sermo Christi creaturam mutat, & sic de pane fit corpus Christi. Ergo expresse Ambrosius videtur esse pro Caietano.

TER TIO. Eiusdem sententiæ videtur esse Innocentius. 3. qui in lib. 4. de officio missæ. cap. 7. sic inquit. Quod ergo panis fuerat cum accepit: corpus suum erat cum dedit. Panis itaque mutatus erat in corpus illius. Ergo hoc ipsum quod dicit Caietanus, dicit Innocentius. 3. Et infra postea in alijs capitulis facit argumentum ex verbis Ambrosij dicentis, id quod erat panis ante consecrationem: iam est corpus Christi post consecrationem. Et ait Innocentius. Si quod erat panis manet in sacramento. Ergo manet panis. Responder. Licet hoc (demonstrato corpore Christi) erat illud, nunquam tamen panis est corpus Christi: sicut non est verum dicere, sanus est ager, sed sanus fuit ager.

ET Caietanus non solum ponit illam opinionem: sed dicit quod est de mente. S. Th. Et probat: quia S. Th. in. 4. d. 11. q. 1. ar. 4. ad. 1. adducit verba Ambrosij,

brofij, & dicit, quod sic intelligenda sunt. Id quod fuit panis, est corpus Christi, id est, quod est sub speciebus panis, prius erat panis, & postea corpus Christi: & nihil aliud est sub speciebus nisi corpus Christi. Ergo ex mēte. S. Th. id quod fuit panis, est corpus Christi.

SECUNDO. S. Th. hic ar. 3. ad. 2. ponit differentiam inter istam conuersionem & naturalē: quia in conuersione naturali, quod prius erat non manet nisi in potentia: sed hic dicit, quod substantia panis conuertitur in corpus Christi. Vbi videtur dicere, quod plus maneat hic quam in conuersione naturali.

TERTIO. Hic in articulo. 4. ad. 3. dicit. S. Th. quod in hac conuersione virtus diuina conuertit totam substantiam panis in totam substantiā corporis christi: sublato eo per quod distinguebatur. Sed id qd est entitatis in vna, potest actor entis cōuertere ad id, quod est entitatis in alia. Hæc. S. Th. Ergo secundū. S. Th. ens vel res quæ erat panis, est corpus Christi: licet illa res desinat esse panis, non desinit esse simpliciter.

QUARTO. S. Th. infra. q. 13. ar. 5. vbi quærit, an ex speciebus sacramentalibus aliquid possit generari, dicit quod aliqui dixerunt, quod quādo illæ species corrumpuntur: reddit materia panis. Et. S. Th. dicit quod illud est impossibile: nisi corpus Christi conuertatur in panem. Vnde videtur quod dicat, illam substantiā panis esse corpus Christi: & ideo sicut panis conuersus fuit in corpus Christi, ita, corpus Christi poterit conuerti in panem, & quod aliter non rediret materia panis.

QUINTO. Eiusdē sententiæ videtur esse Vualdenſis lib. de sacramentis. cap. 70. & 71. vbi similia verba dicit ad illa Ambrosij & Caietani.

SEXTO. Hieronymus ad ediuia dicit. Nos autem audiamus panem quem fregit dominus, ipsum esse corpus Christi seruatoris.

SEPTIMO. Augustinus. 4. de Trinitate. (& citatur à Magistro in. 4. d. 11. cap. 1.) dicit. Corpus Christi dicimus quod ex frugibus terræ acceptū est. Vnde videtur quod Caietanus habeat pro se multos graues doctores.

SED primum omnium oportet intelligere opinionem hanc: quid. s. est dicere panis erit corpus Christi, & id quod fuit panis est corpus Christi. Ad quod intelligendum iuuabit id quod dicebat Parmenides. 1. Physi. quod omnia sunt vnum. Itaque substantia ignis, & calor eius, & materia ignis, & forma sunt vnum. Et ita totum lignum est totus ignis: & aqua per hoc quod fit calida, nō acquirit aliquam entitatem: sed omnino idē est aqua & calor eius. Et ita meo tempore, quidā Ioannes de Oria dicebat Salmanticæ, quod omnia erant Deus, sic vel taliter se habens: vt coelum erat Deus sic se habens, & homo erat Deus sic se habens. Sed hic ab inquisitoribus condemnatus fuit. Et ita videtur dicere Caietanus, quod sicut

Parmenides dicebat, quod idem quod est equus erit Petrus: ita id quod est panis, erit corpus Christi. Ita quod Caietanus vult dicere, quod sicut ista est vera formaliter, album erit nigrum: ita hæc est vera, panis erit corpus Christi, quia ens quod est panis erit corpus Christi. Itaq; Caietanus dicit, quod panis conuertitur in corpus Christi: & ista cōuersio est hoc modo, & sic fit, quod id quod fuit panis manet: sed manet effectū corpus Christi. Et panis vt sic nō manet in esse formali panis. EGO credo quod hæc opinio est falsa, & est singularis Caietani: & quod nullus alius illā habuit ad sensum domini Caietani. Et arguitur sic cōtra illā. Prius, quia sequeretur quod in Christo post consecrationem, manet plus de materia quā antea. Probatur. Quia Christus acquisiuit materiā quam antea non habebat. Et habet totam quā antea habebat. Ergo est maior quam antea. Quod non videtur dicendum: quia tunc corpus Christi mutaretur, quod tamen nō mutatur propterea quod ponatur in sacramento. Antecedens patet: quia per opinionem Caietani acquirit illam rem materialem, quæ erat panis, quam antea non habebat. Ergo in corpore Christi post consecrationem, manet plus de materia quam antea.

SECUNDO. Id quod est forma panis desinit esse. Et quod est materia panis desinit esse. Ergo tota substantia panis desinit esse. Consequentia est bona. Quia si partes desinunt esse, ergo & totum. Antecedens probatur pro prima parte. Quia vel forma panis desinit esse vel non. Si primum. Ergo non manet. Si non desinit esse, quid est post consecrationem? Aut forma Christi, aut materia Christi, aut totum corpus Christi. Non materia Christi: quia non videtur quomodo forma conuertatur in materiam. Nec forma Christi: quia nec videtur quomodo forma corporea conuertatur in formam incorpoream, qualis est anima Christi. Ergo nec in totum corpus Christi per eandem rationem.

ET rursus quod forma panis non cōuertatur in formā Christi probatur. Quia si in triduo mortis Christi consecraretur hoc sacramentum, forma panis conuertetur: sed non in formā Christi cum esset separata à materia anima rationalis Christi.

ET quod forma panis non conuertatur in totū corpus Christi probatur: quia nō habebit maiore connexionem cum illo suo toto post cōuersionē, quam antea cum illo suo toto quod erat panis. Et antea non prædicabatur de toto. s. de pane. Ergo nec post conuersionem. Et tamen si forma panis esset totum corpus, etiam esset totum quod fuit antea, quod falsum est. Ergo non conuertitur in totum corpus Christi: ita quod sit verum dicere, id quod fuit forma panis, est corpus Christi.

PRAETEREA. Si forma panis est totum corpus Christi. Ergo eadem ratione materia panis esset corpus Christi. Vnde esset cōcedendū, quod forma

forma panis post consecrationē est corpus Christi: & materia panis etiam est corpus Christi, & etiam quod forma panis est materia panis. Quia bene sequitur, Hoc totum (demonstrādo corpus Christi) est forma panis, quæ in illud fuit conuersa. Et hoc totum est materia panis: quæ etiam in illud fuit conuersa. Ergo materia panis est forma panis, quod absurdum est.

PRAETEREA. Si dicas quod forma panis conuertitur in formam corporis Christi. Contra. Ergo vna medietas formæ panis conuertitur in formam corporis Christi: & alia etiam. Ergo vna medietas formæ panis conuertitur in aliam. Ergo vna erit alia. Quia hoc est medietas. a. Et hoc est medietas. b. demonstrando corpus Christi. Ergo medietas. a. est medietas. b.

PRAETEREA. Corpus Christi non habet aliquid post conuersionem, quod non haberet ante. Ergo non manet illud quod erat panis. Probo antecedens. Quia si panis conuerteretur in Michael: non haberet Michael aliquid, quod nō haberet ante illam conuersionem. Ergo non manet quod erat panis, vel oporteret explicare, quid est illud quod manet in Christo post consecrationē, quod erat panis, vt ais.

PRAETEREA. Sequeretur, quod corpus Christi habet nunc plures res, quas non habebat quando resurrexit, nempe, habet omnes res quæ fuerunt panes illi, qui in ipsum Christi corpus sunt conuersi hactenus.

PRAETEREA. Sequeretur qd̄ posset sic Deus conuere mundū in granū sinapis: & cōtra, granū sinapis in mille mundos. Et tunc quid haberet illud granū sinapis plusquā nunc: nō apparet.

PRAETEREA. Deus non potest facere panē corpus suum, ita quod maneat res quæ fuit panis sine conuersione. Ergo nec per conuersionem, ita quod maneat res quæ fuit antea panis.

PRAETEREA. Ex opinione Caietani sequuntur contradictoriae duæ veræ. Ergo est falsa. Probat antecedens. Istæ sunt contradictoriae. Antichristus non potest fuisse, & Antichristus potest fuisse. Et ambæ sunt veræ. Ergo. Iam negatiua est vera: quia Antichristus erit & non fuit, & ad præteritum non est potentia. Ergo vera. Affirmatiua probatur. Adamus potest fuisse. Et Antichristus possibiliter est Adamus. Ergo Antichristus potest fuisse. Si neges minorem, licet sit verum quod Antichristus possibiliter est id quod fuit Adamus. Cōtra. Bene sequitur, Hoc (demonstrādo id quod fuit Adamus, quod potuit cōverti in Antichristum) potest fuisse. Et hoc possibiliter est Antichristus. Ergo Antichristus potest fuisse.

PRAETEREA. Hæc esset vera lapis possibiliter currit. Quia hoc (demonstrato Petro) possibiliter currit. Et hoc possibiliter est lapis. Ergo lapis possibiliter currit.

PRAETEREA. Sequitur qd̄ panis. a. erit panis b. qui ambo consecrantur. Quia hoc (demonstrā

do corpus Christi) erit id quod fuit panis. a. Et hoc erit id quod fuit panis. b. Ergo id quod fuit panis. a. erit id quod fuit panis b.

IDEO relicta opinione Caietani dicendum est, quid. S. Th. sensit de hoc. Et dico quod. S. Th. nō tenet opinionē Caietani. Probat. Quia in hac quæstione ar. 8. ponit. S. Th. modos loquendi in hoc sacramento: & negat hanc, panis potest esse corpus Christi, & hæc, panis erit corpus Christi. Et secūdu Caietanū hæc est vera: quod est panis erit corpus Christi. Et tūc bene sequitur. Hoc erit corpus Christi. Et hoc est panis, demonstrato pane. Ergo panis possibiliter est corpus Christi. Quā doctor sanctus formaliter negat. Et ex sententiā Caietani sequitur, quod panis est terminus connotatiuus: quia accipitur pro re aliqua secundū quod habet differentiam panis, & perditur illa differentia, & manet res. Vnde sequitur quod omnes termini specifici sunt connotatiui.

SECUNDO. S. Th. ibidem negat hanc, panis fit corpus Christi: quæ est vera secundum Caietanum. Ergo. S. Th. nō habet sententiā Caietani.

TER TIO. S. Th. in. 4. d. 11. q. 1. ar. 4. dicit quod hæc propositio, quod est panis erit corpus Christi, non est concedenda: quam tamen cōcedit Caietanus. Ergo non est sententiā. S. Tho. sententiā Caietani.

QVARTO. Illum locum Ambrosij quem citat Caietanus pro se, glosat. S. Th. vbi supra quod intelligitur, quod contentum sub speciebus erat panis ante consecrationem: & post consecrationem illud contentum est corpus Christi. Ergo. S. Th. non fuit illius opinionis. Et hic. ar. 3. ad. 3. dicit. S. Th. quod hæc est falsa: substantia panis est aliquid post consecrationem.

QVINTO. Dico quod alia loca in quibus. S. Th. videtur dicere quod dicit Caietanus. s. quod illud quod fuit panis, est corpus Christi: sunt intelligenda, sicut ipse interpretatur Ambrosiū, nēpe, quod contentum sub speciebus panis, ante consecrationē erat panis, & post consecrationē est corpus Christi. Ita nāq; se exponit ipsemet doctor.

SEXTO. Ad Augustinum & Hieronymum dico, quod vocant panem sicut Paulus vocat: quia in illo. s. pane consecratur corpus Christi, & quia panis conuertitur in corpus Christi: sed non eo modo quo dicit Caietanus. Et quia manent species panis & proprietates. Et hic est modus loquendi scripturæ: nempe, vocat rem in quam alia conuertitur, nomine alterius conuersæ.

SED tunc oportet exponere, quomodo panis conuertitur in corpus Christi, id est, quomodo fiat ista conuersio. Et dico quod sit hæc conuersio hoc modo, quod panis simpliciter desinit esse, & vt panis, & vt ens: ita quod non remanet materia, nec forma, nec illud quod erat panis, & loco illius corpus Christi incipit esse ibi, vbi fuerat panis, ita quod facta consecratione, hæc est vera, panis est nihil, aut panis nullo modo est: sed loco eius est

corpus

corpus Christi. Et sic de vino quod nullo modo est: sed loco eius est sanguis Christi.

SED contra. Si panis simpliciter desinit esse. Ergo annihilatur. Quia illud annihilatur, quod desinit esse secundum se & quodlibet sui: quod fate mur de pane, nempe, quod desinit esse, secundum se & quodlibet sui. Ergo annihilatur.

AD HOC Durandus in 4. d. 11. q. 3. non potest percipere quomodo nō sit annihilatio, si nihil manet panis. Ideo concedit quod panis non annihilatur: sed ponit alium modum conuersionis, nempe, quod materia panis manet, & in formatur forma Christi: sed forma panis desinit esse. Vnde dicit, quod illud quod fit in hoc sacramento posset fieri naturaliter, nempe, si Christus comederet panem, desineret esse forma panis, & materia panis informaretur forma Christi. Et sic nūc fit in illa cōuersione, quod desinit esse forma panis, sed manet materia informata anima Christi.

SED credo, quod hęc opinio non tantum est falsa, sed hęcetica. Et arguo hoc modo contra illam.

Aut illa materia vnitur hypostatice verbo diuino: vel non. Si vnitur hypostatice, habet Durandus contra se argumenta, quæ ipse facit cōtra Iohannē de Parisijs, nempe, quod verbū diuinū quotidie assumit innumeras materias. Et alia quæ iā supra retulimus ex ipso Durando & Paludano. Si non vnitur hypostatice, Ergo non conuertitur in Corpus Christi. Quia nisi vnjatur hypostatice cum Christo, non est corpus eius. Sicut si anima Petri ponatur in duobus locis, & in vno informaret vnum corpus, & in alio ponitur in aliquo corpore, sed non informat illud, tunc illud aliud corpus in quo ponitur in alio loco, non esset corpus illius animæ: quia non potest illud informare, cum informet iam aliud (vt suppono) de facto non informat illud.

SECUNDO. Vel illa materia continuatur cū materia corporis Christi, vel non. Non potest dici quod continuatur: quia cōtinuatio non potest esse nisi per quantitatem communem vtriq; continuatorum. Et illa materia non habet quantitatem: quia quantitas panis manet in sacramento.

ET confirmatur quia non cōtinuatur cum vna parte potius quā cum alia, cum eadem sit ratio de omnibus, nec cum toto potest cōtinuari, vt dictū est. Ergo &c. Si non continuatur, & informatur forma Christi. Ergo sunt ibi multa supposita: qđ absurdum est. Alterum erit corpus Christi: & alterum compositū ex illa materia panis & ex forma Christi: & alterū erit quantū, & alterū non.

TERTIO. Aut illa materia panis habet dispositiones ad formam Christi, aut non. Si non. Ergo iam est nouū miraculum, quod informetur à forma corporis Christi sine dispositionibus. Et si dicas, quod habet dispositiones ad formā Christi. Contra. Totū quod illic fit, fit à sacerdote: qui tamen non disponit. Ergo non habet dispositiones: quia sacerdos non introducit aliquas disposi-

tionem illic: quia solum agit quod forma sacramēti significat, quæ nullas dispositiones significat. Ergo. &c.

QUARTO. Aut illa materia panis manet tota in tota hostia, & tota in qualibet parte: aut pars in parte. Si manet extensa, pars. s. in parte. Cōtra. Illa materia informatur anima Christi Ergo vbi est anima, est illa materia. Et cum tota alia materia Christi sit in toto sacramento & in qualibet parte: & eadem est ratio de ista. Ergo etiam est in toto, & in qualibet parte.

ET confirmatur. Quia si illa materia non est tota in toto, & tota in qualibet parte. Ergo nec corpus Christi esset totum in toto, & totum in qualibet parte: quia iam illa materia est pars corporis Christi. Sed hoc est falsum. Quia si aliquis sacerdos consecrasset panem diuisum in duas partes, nō esset tota materia panis in toto, & tota in qualibet parte: quia vna pars non esset vbi alia. Nam quādo consecrantur plures hostiæ simul, est totū corpus Christi in toto, & totum in qualibet parte: quia est materia Christi propria. Sed hęc est materia panis distincta. s. a. & b. Ergo nō sunt in toto, & in qualibet parte.

QUINTO. Ecclesia dicit in cap. Firmiter extra de summa Trinit. Et extra de celebra. missa. cap. Cum marthæ, & in concilio Florētino, quod transubstantiatur panis in corpus Christi. &c. Quod non esset verū si materia remaneret: quia illud est transubstantiari, idest, mutari quo ad formam & materiam, idest, quo ad totum. Aliās esset mutatio formalis, & non substantialis: vt ecclesia dicit. Ergo nō potest teneri illa sententia Durandi. Et credo quod iam hodie est hęcetica: quia in concilio Tridētino diffinitur, quod nihil panis manet in Eucharistia. Vbi in Decreto de sacramento Eucharistiæ Canone. 2. sic habetur. Si quis dixerit in sacrosancto Eucharistiæ sacramēto remanere substantiā panis & vini, vnā cū corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi: negauerit mirabile illam & singulare conuersionem panis in corpus, & totius substantiæ vini in sanguinem, manentibus dūtaxat speciebus panis & vini, quam quidem conuersionem Catholica ecclesia aptissime transubstantiationem appellat: Anathema sit.

IDEO relicta hac opinione tanquam falsa, dico quod totus panis desinit esse: ita quod nec manet materia nec forma panis: Et si inferas. Ergo annihilatur. Nego consequentiam, & dico, quod cōmuniter omnes doctores dicunt cum Magistro in 4. d. 11. quod non annihilatur absolute. Scotus. d. 11. q. 4. dicit, quod panis nō annihilatur per hęc conuersionem, quæ in sacramento fit. Et facit argumenta ad probandū quod annihilatur: & propter illa argumenta videtur asserere quod simpliciter non annihilatur: sed sicut corpus Christi in sacramento non incipit esse absolute, sed solum incipit esse hic: ita per accidens hic desinit esse panis totus.

nis totus;

nis totaliter quò ad formam, & materiam.
 SED contra. Si desinit esse, & nihil eius manet.
 Ergo est annihilatio. Ad hoc communis sententia Theologorū est, quod non annihilatur substantia panis, nec vini, esto desinat esse. Hoc. S. Tho. hic ar. 3. Et Magister in. 4. d. 11. Et omnes ibidem cum illo. Ita etiā Albertus Magnus, Richardus, Bonaventura. Et Marsilius. q. 8. ar. 3. cōclusionē. 3.
 PRAETEREA. Gabriel. d. 11. q. 1. dicit, quod videtur disputatio de nomine: quia communiter (de mptis paucis: vt Caiet. & Durand. qui habent singulares opiniones) dicitur quod nihil manet de pane & vino. Sed dicit quod non est dicenda annihilatio: quia eodem modo esset cōcedendū, quod formæ in naturalibus annihilarentur: quia desinunt esse secundum se & quodlibet sui. Idem dicit Maior.

SED notandū est pro probatione conclusionis & declaratione, quod mutationes non capiunt speciem nisi à termino ad quem, & non à termino à quo: sicut descensus lapidis, & ascēsus, generatio, & alteratio, quando aqua ex calida fit frigida. Licet omnes hæ mutationes habeant duos terminos, à quo. s. & ad quem: semper sumunt speciem à termino ad quē. Vnde ex eodē termino à quo, ad diuersos terminos ad quos, fiunt diuersi motus speciei: vt si à frigido moueatur aliquid ad calidum, & simul ad locum alium, erit alteratio, & motus localis. Et si à frigido moueatur in calidū, & in albū, erunt duæ species motus propter duos terminos ad quos.

HOC supposito probo quod non annihilatur panis in Eucharistia. Quia mutatio panis terminatur ad terminum ad quem positium. s. ad corpus Christi. Ergo ab illo termino sumēda est species, & nō à pane qui est terminus à quo. Ergo nō est annihilatio: quia annihilatio sumit speciem à termino negatiuo, nempe, nihilum. Illud ens annihilatur, cuius desinitio esse terminatur in nihilum, & ibi sistit.

SECUNDO. Est notandū, quod diuersitas causæ efficientis non variat speciem, cæteris manentibus inuariatis & paribus, verbi gratia, calor productus a sole & ab igne, sunt eiusdem speciei: sicut mus productus a sole, & productus ab alio mure per generationem, & si Deus calefaceret aquam, illa calefactio esset eiusdem speciei cū calefactione ab igne. Sed si causa naturalis faceret, quod Deus facit in Eucharistia, non esset annihilatio: sed potius generatio, aut alia species mutationis. Ergo nec nunc est annihilatio.

TERTIO. Omne illud quod sequitur de per se & remanet ad actionē alterius, est terminus ad quem illius actionis, & est effectus eius: vt homo generat proprie hominem, quāuis non producat animam rationalem. Sed corpus Christi in Eucharistia de per se sequitur ad istam actionem cōsecrationis ex lege Christi, ita necessario & magisquam in naturalibus: quia naturalia possunt

deficere & non hoc quod est de fide. Ergo cōuersio vel transubstantiatio hæc, terminatur ad corpus Christi de per se. Ergo non est annihilatio.

QVARTO. In hoc errant qui reuocāt in dubium an illa cōuersio sit annihilatio: quia putāt quod quando nihil remanet de re, sed desinit esse secundum se & quodlibet sui, quod sit annihilatio. Et quod in hac cōuersione, vt non sit annihilatio, oportet manere aliquid illius rei quæ desinit esse: quia si agēs naturale posset producere aliquid ad desinitionem totalem alterius secundum se & quodlibet sui, esset vera cōuersio & generatio, & non annihilatio. Ergo etiam nunc esto fiat per diuinam potentiam.

QVINTO. Ignis fit ex toto ligno, & nō ex materia: & non manet lignum totū ex quo fit ignis. Et nihilominus lignum conuertitur in ignem, & non annihilatur. Ergo etiā si materia ligni desineret esse, vocaretur cōuersio & non annihilatio: quando sic illa actio per quā lignum desinit esse terminatur ad ignem, & per illam actionem natura intendit ignem esse, & non intendit nihilum. Ergo non annihilatur.

VNDE sequitur quod duo sunt de ratione annihilationis. Primum est, quod nihil remaneat illius quod desinit esse: quia hoc significat hoc nomen annihilatio. Et propter hoc albedo non annihilatur, licet desinat esse secundū se & quodlibet sui: quia manet subiectum, nec forma equi: quia manet materia equi.

SECUNDO. Requiritur ad annihilationem, quod ratione illius actionis qua aliquid desinit esse, nihil positium succedat. Dico ratione illius actionis: quia si Deus corrumpere totaliter Petrum, & succederet ibi aer: non tamen ex vi, aut ratione illius actionis esset annihilatio. Sed quia in Eucharistia succedit aliquid positium ex vi illius consecrationis & cōuersionis: non est annihilatio. Et etiam quia aliquid manet. s. species non est annihilatio. Quia accidens non annihilatur si manet subiectum. Ergo nec subiectum annihilatur si manent eius accidentia.

ET confirmatur. Quia tollere lumen de aere, nō est actio nisi circa aerem, & calefactio est actio circa aquā. Et cum nō desinat esse aer nec aqua: non annihilatur lumen quod erat in aere, nec accidentia quæ erant in aqua. Ita in Eucharistia cōtra, quia manent accidentia nō annihilatur subiectum: & si desinat esse. Sed melius est dicere primum. s. quod ex vi actionis ponitur aliquid positium: ideo non est annihilatio.

VNDE ex his facile dices ad argumenta in oppositum. Ad primum, panis desinit esse, secundū se & quodlibet sui. Ergo annihilatur. Ad hoc primum nego antecedēs: quia manet eius accidentia. Secundo, & melius, cōcesso antecedēte, nego cōsequentiā: quia illa actio qua panis desinit esse, vt dictū est, nō terminatur ad nihil sed ad corpus Christi, quod per illā actionē incipit ibi esse, vbi erat panis.

SECUN-

SECUNDO arguitur sic. Positio corporis Christi est distincta à desitione panis. Ergo non impedit hoc quod ponatur ibi corpus Christi, quin sit proprie annihilatio.

AD HOC distingo antecedens. Si intelligatur quod sit distincta actio per quam panis desinit esse, ab actione per quam ponitur ibi corpus Christi, nego antecedens: sed vnica est actio per quam desinit esse panis, & ponitur ibi corpus Christi, sicut agens naturale vnica actione corrumpit frigiditatem & calefacit. Si intelligatur quod formaliter vel alio modo distinguuntur, actio secundum quod per illam desinit esse panis, & secundum quod per illam incipit ibi esse corpus Christi: transeat antecedens, & nego consequentiam.

TERCIO arguitur sic. Deus potest annihilando panem ponere ibi corpus Christi. Ergo per hoc quod succedat ibi corpus Christi: non tollitur quin sit annihilatio.

DICO, quod si fiat totum vnica actione, ita quod ordinetur & terminetur corruptio vnus ad positionem alterius, nego quod sit annihilatio. Si autem actio illa ordinatur ad desitionem vnus tantum, & de per accidens succedit aliud, esset annihilatio: sed non est contra nos, quia non sic de per accidens per talē actionem succedit ibi corpus Christi: sed de per se.

QUARTO. In corruptione naturali si desineret esse materia esset annihilatio. Ergo etiā hic.

AD HOC dico, quod si ita desineret esse materia quod nullo modo maneret, & quod ex tali actione nihil succederet de per se. Cōcedo quod esset annihilatio. Sed si aliquid succederet, nō esset annihilatio: vt dictum est.

SED cōtra. Ex dictis sequeretur, quod Deus nō posset annihilare formam ligni manente materia: quia succederet alia forma quae impedit annihilationem.

DICO quod hoc argumentum currit cōtra omnes. Quia queritur, an Deus possit annihilare formam equi manente materia. Nā alij dicunt quod de ratione annihilationis est, quod nihil remaneat illius rei. Sed hoc non obstante, posset quis ad hoc dubium dicere: quod potest Deus formam à materia separare, & postea corrumpere. Sed hoc nihil est dicere: quia iam illa materia nō est sua.

Dubium
primum.

IDEO dubitatur an possit Deus eodē instanti annihilare vnā formam, & quod introducatur alia in eandem materiam.

DICO quod ita. Quia (vt diximus) actiones nostrae non terminantur ad partem, sed ad totum: & ita omnis actio naturalis non potest terminari ad nihil. Sed actio diuina potest terminari ad formam tantum. Et tunc esto, succederet alia forma, esset annihilatio: quia illa desinit esse illius formae, terminatur ad nihil. Actio autem naturalis hoc non posset.

VNDE est notandum, quod nec in euangelio, nec in antiquis patribus est nomē hoc, transub-

stantiatio: sed est in S. Th. & vtitur illo ecclesia in cap. Firmiter. extra de summ. Trin. & in alijs locis. Et ecclesia inuenit illud nomen, ex his quae dicuntur in scriptura de hoc sacramento. Et arguitur sic contra Caietanum. Ad veritatem omnium quae tradita sunt in euangelio de hoc sacramento, & ad ritus ecclesiae de eodem sacramento sufficit dicere & ponere ea quae S. Th. & alij scolastici dicunt & ponunt. Ergo non est ponendus nouus modus: quia ecclesia noluit aliquid nouitatis asserere, nisi saluare & defendere illas veritates quae sunt in euangelio de hoc sacramento. Et hoc argumentum est etiam cōtra Durandum. SED dicunt haeretici, quod in euangelio nō est hoc nomen transubstantiatio, ergo nō debet quis illud fingere.

AD HOC dico, quod ipsi haeretici fingunt multa alia nomina de hoc sacramento: quae non sunt in euangelio. Ergo etiam ecclesiae licet fingere nomina ad declarandum veritates, quae sunt in euangelio de hoc sacramento. Quia alias vnde ipsi habent maiorem auctoritatem quam ecclesia?

SECUNDO dico, quod ecclesia non fecit hoc sine causa: sed propter haereticos inuenta sunt nomina exquisita: sicut in concilio Niceno inuentum est Homusion, ad denotandum filium Dei esse eiusdem substantiae cum patre contra Arianos. Ita etiam haeretici coegerunt ecclesiam ad formandum noua verba ad exprimendam veritatem huius sacramenti: vbi non disputamus de nomine, sed de tota religione. Et licet illud nomen transubstantiatio non inueniatur formaliter in scriptura, inuenitur virtualiter: quia dicuntur aliqua cum quibus est ponenda ista transubstantiatio.

TERCIO dico cum Augustino, quod ecclesia vtitur nouis nominibus: quia agit de rebus nouis quae non fuerunt ante Christum redemptorem. Et vltima fuit his nouis nominibus quotiescumque opus fuit explicare hanc panis conuersionem in corpus Christi.

DUBITATUR scilicet cūdo, quomodo transubstantiatur panis in corpus Christi, an materia in materiam, & forma in formam, aut totus panis in totum corpus?

Dubium
secundum.

AD HOC respondet S. Th. hic ar. 4. ad 3. & in ar. 5. sequenti ad 2. & in 4. d. 11. q. 1. ar. 1. & dicit quod conuertitur forma in formam, & materia panis in materiam corporis Christi. Et idem dicit Paludanus. d. 11. q. 3. ad 4. Durandi. Idem dicit Marsilius. q. 8. ar. 2. Idem Richardus. Idem Bonauentura. Et est communis opinio doctorum. Sed dico quod hoc est intelligendum ad bonum sensum, id est, quod totus panis conuertitur in totum corpus Christi, ac si vtrumque esset indiuisibile. Et probatur. Quia nihil efficitur in Eucharistia, nisi quod significatur per formam sacramenti. Et per formam solum significatur quod ex pane fit corpus Christi, & non materia ex materia, aut forma ex forma.

ET

ET confirmatur. Quia non oportet ponere aliquid aliud, nisi quod iussit ad saluandam veritatem euangelii, & ritum ecclesie in Eucharistia. Et ita doctores dicunt per adaptationem quandam materiam panis conuerti in materiam corporis Christi, & formam in formam. Et si verum esset quod dicit Gabriel, quod in triduo mansit corpus Christi sine forma aliqua: tunc totus panis conuerteretur in materiam, & non forma in formam.

Dubium
tertium.

DVBITATUR tertio, an posset per diuinam potentiam conuerti quodlibet ens in quodlibet. Ad quod dicit Caietanus conformiter ad suum modum quod ita: quia id quod est Petrus erit vel potest esse angelus. Sed iste modus non videtur ponendus, cum non habeatur in scriptura: & est difficile illum defendere apparenter, nec videtur satis intelligibilis.

SCOTVS autem. d. 11. q. 2. dicit, primum quod diuina potentia quaelibet creatura in quolibet creaturam conuerti potest.

SECUNDO, dicit quod nulla creatura potest conuerti in Deum. Et in primo dicto Scoti videtur conuenire. S. Th. qui hic ar. 4. ad. 3. dicit, quod non potest conuerti materia in materiam, & forma in formam, virtute agentis finiti: sed virtute agentis infiniti potest totum in aliud totum conuerti, propter communicationem entis quae est in utroque. Qui locus (vt diximus) videtur fauere Caietano: quia ad conuersionem quae ponitur ab opinione communi, non opus est aliqua conuenientia in natura entis. Vnde videtur quod sentiat. S. Tho. naturam panis conuerti in naturam alterius manente natura entis utriusque communi, nempe, naturae conuersae & illi in quam conuersa est.

DICO quod solum. S. Th. vult dicere, quod loco vnius naturae succedit alia. Et ad hunc sensum intelligit. S. Th. & Scotus, quod quaelibet creatura in aliam conuerti potest: quia per diuinam potentiam quaelibet substantia creata potest desinere esse, & loco illius potest alia succedere, quod est rem in rem conuerti.

Dubium
quartum.

SED an accidens in accidens conuerti possit, hoc est, albedo in nigredinem? Et secundum modum Caietani non est dubium quin possit. Sed secundum. S. Th. & Scotum erat maius dubium, quomodo forma non subsistens conuertatur in formam non subsistentem.

DICO nihilominus ad hoc secundum. S. Tho. quod bene potest esse conuersio accidentium. Sed oportet (vt dictum est) quod illud extremum quod conuertitur non maneat in rerum natura. Sed loco eius ponatur aliud in quod conuertitur, in eodem subiecto, aut quod desinitio illius terminetur ad aliud esse in eodem subiecto, & tunc est conuersio. Vnde & secundum communem opinionem quaelibet creatura conuerti potest in quaelibet.

Dubium
quintum.

DVBITATUR quinto, an quaelibet creatura conuerti possit in Deum. Videtur quod ita. Quia panis conuertitur in totum Christum. Et

Christus est Deus. Ergo. &c. Sed cum diuinitas non sit ibi ex vi sacramenti, posset consequentia negari: quia Deus non est in Eucharistia nisi concomitanter.

SED contra. Quia posset Christus instituere Eucharistiam sub ista forma, hoc est Christus: & tunc totus esset in sacramento ex vi sacramenti.

AD HOC respondet Scotus vbi supra quod non potest creatura conuerti in Deum. Et idem dicit Caietanus.

SED contra. Maior conuenientia est inter Deum & creaturas, quam inter ipsas creaturas. Ergo. &c.

SECUNDO. Secundum. S. Th. & communem sententiam Theologorum, conuersio solum est per hoc quod desinat esse creatura quae conuertitur: & incipiat ibi esse Deus vel illud in quod conuertitur. Et hoc potest fieri. scilicet quod creatura desinat esse, & incipiat ibi esse Deus tali modo quo non erat antea. Nec valet dicere quod Deus non incipit esse vbi erat creatura, quia est ubique: quia ad conuersionem non requiritur quod non fuerit ibi id in quod fit conuersio: sed sufficit quod sit alio modo nouo. Vt si Christus esset penetratiue in pane, per consecrationem haberet tantum nouum modum existendi ibi: & est propria conuersio.

HIS non obstantibus dico, quod creatura non potest conuerti in Deum: vt dicit Caietanus & Scotus. Idem dicit Gabriel. d. 11. q. 1. & super canonem lect. 4. Et ad argumentum dico, quod non sufficit nouus modus existendi. Nam in casu posito (nempe, quod desinat vna res, & loco eius ponatur alia in quam conuertitur, saltem alio modo quam erat) non est conuersio. Sed ad conuersionem requiritur quod illud in quod aliud conuertitur: incipiat eo modo esse, & eundem ordinem habere, quem habebat prima creatura quae conuersa est, & quod succedat loco eius. Et ita si Deus inciperet ibi esse eo modo quo est in caelo: non esset conuersio. At quia Deus non potest incipere esse sicut panis erat: ideo panis non potest conuerti in illum. Et etiam Deus non potest mutare modum quo nunc est in creaturis: quia non potest desinere esse in creaturis eo modo quo nunc est. Et non potest contineri Deus sub speciebus quatenus Deus est: quia repugnat infinitati Dei poni sub accidentibus, eo modo quo ibi erat panis in ordine ad accidentia.

DVBITATUR sexto, an sit miraculum quod Christi corpus incipiat esse in Eucharistia. Videtur quod non: quia non est rationabile, quod homines peccatores & aliquando turpissimi, sicut sunt aliqui peccatores, habeant potestatem faciendi miraculum.

SED contra est quod omnes sancti dicunt, non solum esse miraculum, sed potissimum miraculorum. Et in psalmo. 110. de hoc sacramento dicitur. Memoria fecit mirabilium suorum. Ergo est miraculum.

AD HOC dico aliquibus propositionibus: quarum prima est. Manifestum est quod fuit miraculum, quando Christus consecrauit.

SED

Dub
septi

Dubium
sextum.

SED postea an sit miraculum? Ad hoc Albertus Magnus. d. 11. q. 1. dicit, quod non est miraculum. Ratio est: quia ad miraculum oportet quod sit rarum & insolitum, & praefer spem, & praefer certitudinem. Idem dicit Dionysius Carthusiensis in 4. d. 11. q. 1. & probat rationibus Alberti Magni. S. Th. petit hoc dubium in 4. d. 11. q. 1. ar. 3. q. 3. & dicit duo. Primum est, quod est miraculum. Secundum est, quod non est maximum miraculorum: quia incarnatio verbi est maius miraculum, & magis miraculosa. Hæc. S. Th.

VIDETVR hæc quæstio de nomine. Nam manifestum est, nec Albertus hoc poterat negare, quod ibi desinit esse substantia panis, & ponitur corpus Christi speciali Dei concursu: ita quod generalis concursus eum tota natura non sufficit.

SECUNDO. Manifestum est, quod cum hoc iam fit ex lege Christi infalibiter, quotiescunq; sacerdos protulerit illa verba, videtur quod non sufficiat hoc ad rationem miraculi. Sicut miraculum est nunc, quod vinum corpus transeat pene trando alium: sed hoc post resurrectionem non erit miraculum, quia fiet iam ex lege communi ratione status. S. Th. tamen dicit quod est miraculum: quia fit ex speciali concursu Dei, sine quo non poterat esse, esto ex lege communi infalibiter fiat.

Dubium
septimū.

DUBITATVR septimo, an Christi corpus sit in sacramento per motum localem. Videtur quod ita: quia facta consecratione est corpus Christi in aliquo loco in quo antea non fuit. AD HOC aliqui dicunt quod non mouetur localiter: quia ad motum localem non sufficit, quod id quod mouetur acquirat locum: sed requiritur quod desinat locum priorem. Sed hoc non requiritur: quia angelus potest moueri localiter, esto non desinat priorem locum, ut si sit in coelo, & veniat ad terram non transeundo per medium, & sine quiete redeat ad coelum. Tunc semper fuit in loco in quo prius erat, & fuit motus.

IDEO dico quod non mouetur localiter: quia ad motum localem requiritur, quod ex natura sua sit translatio corporis de loco in locum: ita quod ille modus existendi quiete, & veniendi ad istum locum nouum ex natura sua impediatur modum existendi alibi, nisi miraculose impediatur. Et modus existendi Christi corporis in Eucharistia, non impedit ex natura sua modum existendi alibi: licet non requiratur desinitio loci: quia iste modus existendi in sacramento est specialis, qui non impedit modum existendi localiter alibi. Et hæc est vna ratio, quare Christus non mutatur localiter, ut ponatur in sacramento.

SECUNDO. Dico quod ideo non est mutatio localis in sacramento: quia ille modus existendi terminatur ad essendum, & non ad locum: quia eo modo est Christus in sacramento, ac si non esset alibi: quia existentia in sacramento non dependet ab existentia extra sacramentum. Nec valet si dicas quod ideo non est hic motus localis, quia

non est transitio per medium: quia illud non requiritur ad motum localem, ut de angelis diximus.

Articul. quintus.

Utrum in hoc sacramento remaneat accidentia panis & vini.

D QUINTVM. Sic proceditur. Videtur quod in hoc sacramento non remaneant accidentia panis & vini. Remoto enim

priori remouetur & posterius. Sed substantia est naturaliter prior accidente: ut probatur. 7. Metha. Cum igitur facta consecratione non remaneat substantia panis in hoc sacramento, videtur quod non possint remanere accidentia eius.

PRÆTEREA. In sacramento veritatis non debet esse aliqua deceptio. Sed per accidentia iudicamus de substantia. Videtur ergo quod decipiatur humanum iudicium: si remanentibus accidentibus substantia panis non remaneat. Non ergo hoc est conueniens huic sacramento.

PRÆTEREA. Quauis fides nostra non sit subiecta rationi, non tamen est contra rationem, sed supra ipsam: ut in principio huius operis dictum est. Sed ratio nostra habet ortum à sensu. Ergo fides nostra non debet esse contra sensum. Est autem contra sensum: dum sensus iudicat esse panem, & fides credit esse substantiam corporis Christi. Non ergo hoc est conueniens huic sacramento, quod accidentia panis subiecta sensibus maneat, & substantia panis non maneat. PRÆTEREA. Illud quod manet conuersione facta: videtur esse subiectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent conuersione facta: videtur quod ipsa accidentia sint conuersionis subiectum. Quod est impossibile: nam accidentis non est accidens. Non ergo in hoc sacramento debent remanere accidentia panis & vini.

SED

SED contra est, quod Augustinus dicit in lib. sententiarum prosperi. Nos in specie panis & vini quam videmus, res inuisibiles, id est, carnem & sanguinem honoramus.

RESPONDEO dicendum, quod sensu apparet facta consecratione, omnia accidentia panis & vini remanere. Quod quidem rationabiliter per diuinam providentiam fit.

PRIMO quidem: quia non est consuetum hominibus, sed horribile carnem hominis comedere, & sanguinem bibere. Et ideo proponitur nobis caro & sanguis Christi sumenda: sub speciebus illorum quae frequentius in usum hominis veniunt, scilicet panis & vini.

SECUNDO. Ne hoc sacramentum ab infidelibus irrideatur: si sub specie propria dominum nostrum manducemus.

TERCIO. Ut dum inuisibiliter corpus & sanguinem domini nostri sumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod sicut dicitur in lib. de causis: effectus plus dependet a causa prima quam a causa secunda. Et ideo virtute Dei qui est causa prima omnium, fieri potest, ut remaneant posteriora prioribus sublatis.

AD SECUNDUM dicendum, quod in hoc sacramento nulla est deceptio: sunt enim ibi secundum rei veritatem accidentia quae sensibus diiudicantur: intellectus autem cuius est proprium obiectum substantia (ut dicitur in 3. de anima) per fidem a deceptio- ne praeservatur.

ET sic patet responsio ad tertium: Nam fides non est contra sensum: sed est de eo ad quod sensus non attingit.

AD QUARTUM dicendum, quod haec conversio non proprie habet subiectum: ut dictum est. Sed tamen accidentia quae remanent habent aliquam similitudinem subiecti.

IN HOC articulo est vnica conclusio affirmatiua, quae sic habet. Sensu apparet, facta consecratione omnia accidentia panis & vini remanere. Haec conclusio probatur in argumento in contra: vno testimonio Augustini, ut habes in litera. Et quod notum sit ad sensum accidentia pa-

nis & vini remanere in Eucharistia, facta consecratione: nec sanctus Thomas amplius probavit: nec nos probabimus. Ostendit autem doctor (ut habetur in litera) tribus rationibus, esse rationi consentaneum, ut non conuertantur accidentia in aliud sicut conuertitur substantia panis & vini in corpus & sanguinem Christi.

DE HAC quaestione an maneant accidentia panis & vini, conuersis substantijs in corpus & sanguinem Christi: non est disceptatio cum fidelibus, quia illi sine controuersia, semper hoc receperunt: & fide certum habuerunt. Agendum tamen nobis est cum haereticis: nempe, cum Vuiclef & alijs qui dicebant panem manere facta consecratione: eo quoniam accidentia panis manebant. Et probant sic: quia omnia sunt vnū, scilicet materia. Ergo cum maneant accidentia oportet quod maneat panis: cum accidentia & panis sint idem, nempe materia. Quae opinio (hoc est: omnia esse vnū) fuit Parmenidis, ut refert Aristoteles in 1. Physicorum. At haec sententia semper fuit reprobata ab omnibus grauibus Philosophis, etiam Ethnicis: & semper praeualuit Aristotelis sententia quod non omnia sunt vnū: sed substantia, quantitas, & qualitas realiter distinguuntur. Quae sententia confirmata est ab ecclesia in hoc sacramento: vbi fide constat (ut supra duobus articulis praecedentibus ostendimus) manere accidentia deficiente substantia: ut pote in corpus Christi conuersa. Sententiam autem illam, nempe, quod omnia sunt vnū (ut supra dixi) meo tempore defendebat Salmaticus, quidam Iohannes de Oria: dicens nihil aliud esse accidentia, quam quidam modus substantiae. Et quod aqua calida non acquirebat nouam entitatem quando calefiebat. Et Vuiclef atque hic Iohannes de Oria dicebant, quod Deus in sacramento faciebat, ut illa entitas quae erat panis, esset tantum accidens. Hoc vero iam supra reprobauimus, haereticumque ostendimus. Quinimo ille Iohannes de Oria, fuit coactus ab Adriano Pontifice maximo: ut reuocaret suum errorem. Contra quem de nouo sic arguo. Quia si ita esset quod opere Dei panis in sacramento Eucharistiae tantum sit accidens. Ergo panis non conuertitur in corpus Christi, sed in accidens. Quod est error in fide & falsissimum.

DUBITATUR primo, an accidentia panis, Dubium
primum. excepta quantitate, possint facta consecratione manere naturaliter sic sine substantia. Et videtur quod ita: quia sunt in quantitate. Ergo poterit manere quantitas, sine subiecto miraculose: & alia accidentia naturaliter.

AD Hoc aliqui dicunt, quod qualitates omnes manent sine subiecto, sed dicunt quod sunt plures quantitates: ita quod vna est albedo, & alia nigredo. &c. At secundum doctorem sanctum, & Scotum, & veritatem, quantitas distinguitur a re quanta, & non est nisi vna omnium accidentium. Et haec est mens Aristotelis in 1. Physicorum, cap. 2. Comento. 9. vbi disputans contra Parmenidem & Melisum

Mei istum sic ait. Si igitur & substantia est, & quārum: duo, & non vnum est, quod est. Ideo dicendum est ad dubium: quod quantitas manet miraculose sine substantia, & alia accidentia, manent naturaliter. Et est maximum argumentum quod non sit ibi nisi vna quantitas omnium accidentium. Nam ibi sunt plura accidentia, nempe, calor color, & sapor, quæ ita continuantur: quod nō possunt ad inuicē separari naturaliter: & ad vnius motum sequuntur alia accidentia. Vnde videtur quod sit vna tantum quantitas non plures, vt alij opinantur. Nam si plures essent quantitates, separaretur vna ab alia, cum esset in alio situ & loco.

Dubium secundum. **SECUNDO** dubitatur circa secundum & tertium argumentum. S. Thom. an post consecrationem habeamus noticiam visiuam panis eandem intuitiuam quam ante habuimus ipsius panis, maxime cum quis semper attēte videt hostiam post consecrationem, quam etiam parum ante videbat. Et videtur quod Christiani non habeant eandem noticiam intuitiuam panis, quā ante consecrationem habebant. Non enim habent idem iudicium: quia ante iudicabāt quod erat ibi panis: nunc vero iudicant ibi esse corpus Christi.

SED CONTRA, quia in infideli manet eadem notitia visiva & intuitiva: cum ita iudicet post consecrationem ibi esse panem sicut ante. Ergo etiam manet in infideli.

SECUNDO, quia si sacerdos ante consecrationem aspiciat hostiam & continuet illam visionem, experitur quod non mutatur, facta consecratione. Ergo manet eadem notitia visiva quæ erat antea. Ideo dico quod etiam in Christiano manet eadem notitia visiva post consecrationem: quæ erat antea: sed mutatur iudicium per fidem, ad cuius mutationem nō requiritur quod mutetur notitia intuitiva apprehensiva.

SED CONTRA Illa quæ remanet non est intuitiva: quia non dependet actualiter ab obiecto, aut nō est rei præsentis vt præsens est, quæ sola intuitiva dicitur. Dico tamen quod est intuitiva: quia satis est quod eodem modo repræsentet, ac si dependeret actualiter ab obiecto, cum a deo suppleatur ratio obiecti: nempe, idem calor, & quia manent accidentia, quibus mediantibus causata fuit prædicta visio, & sic adhuc dependet ab obiecto. Nil enim aliud est notitia intuitiva, nisi notitia illa que dependet ab obiecto: aut quæ repræsentat sicut si dependeret ab obiecto: quā conditionē in ista notitia proculdubio reperies.

SED quid videtur, tali notitia intuitiva post consecrationem? Dico quod videtur panis qui fuit & non est: verbum namque (video) ampliat sicut verbum (cognosco) &c.

SED ARGVITVR quod non sit conueniens manere accidentia panis: & est secundum argumentum. S. Thomæ hic. Nam sequeretur dece-

ptio: quia per accidentia debemus iudicare de re. Ergo sequitur deceptio. Iudicabunt namque homines videntes hostiam consecratam quod sit panis cum non ita sit. &c.

SECUNDO. Deus esset causa illius deceptionis, qui facit illud miraculum vnde homines decipiuntur. Et ad minus decipiuntur infideles, qui non credunt, nec sciunt mysterium.

TER TIO. Sequeretur ex hoc, quod de nullo pane haberemus euidenciam, quod est panis. Probat: quia potest sacerdos nequam consecrare totum panem qui est in foro, ex sua malitia: & alij putant quod est verus panis, cum tamen illud sit corpus Christi. Ergo. &c.

AD HOC dico cum. S. Thoma, quod nulla est deceptio, ex institutione & facto Christi: quia Christus docuit & prouidit, quando & quomodo sacerdotes debent consecrare hoc sacramentum, ne sequatur aliqua deceptio. In super dedit fidem in intellectu, per quam iudicaret homines verum, atq; sensum corrigant, qui iudicat de exterioribus, & intellectus etiam de interioribus.

ET AD primum argumentum, nego quod de per se sequatur deceptio, quia prouisum est, quomodo fiat quod fideles non ignorent, & ita non decipiantur.

AD SECUNDVM, nego quod imputetur Deo, si infidelis vel aliquis decipiatur, sed imputatur ipsi infideli, qui non vult credere mysterium hoc: aut imputatur illi, qui culpabiliter consecrat, vel ponit sacramentum in loco & tempore non consueto, vnde alius etiam fidelis posset decipi, vt si quis sacerdos cōsecret panem, qui est in foro: vel ponat hostiam consecratam, in loco prophano alijs ignorantibus.

AD TERTIVM nego quod non habeant homines euidenciam, quod hic panis sit panis, quia habent naturalem euidenciam: & nullam habent apparentiam in contrarium: quod sufficit ad naturalem euidenciā. Quidā meus contemporaneus cōcedebat, quod nō habet homines euidenciā de pane quod sit panis: sed male hoc dēcedebat: Vnde est notandum, quod duplex est euidencia. Altera summa: & altera non summa sed naturalis.

Summa est: cum quis sic assentit alicui propositioni, quod in assentiendo sic, non potest etiā per diuinam absolutam potentiam decipi: verbi gratia: si ego dicam, ego sum, implicat quod ego dicam, ego sum, & quod non sit ita. Naturalis autē euidencia est assensus vel cognitio alicuius, in quo non potest decipi naturaliter, id est, per causas naturales: licet possit interueniente miraculo, sicut in casu argumenti. Nam esto quod tunc non habeamus euidenciam, habemus tamen quando videmus panem, sine aliqua apparentia in contrarium: quia nec est in loco sacro vbi debet esse tantum sacramentum, nec apparet aliquis sacerdos ibi vbi est panis, qui possit consecrare.

T Articulus

Articul. sextus,

An facta consecratione remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis.

D **SEXTVM** sic proceditur. Videtur quod facta consecratione remaneat in hoc sacramento forma substantialis panis. Dicitur enim, quod facta consecratione remanent accidentia. Sed cum panis sit quoddam artificiale: etiam forma eius est accidens. Ergo remanet facta consecratione.

PRÆTEREA. Forma corporis Christi est anima. Dicitur enim in secundo de anima: quod anima est actus corporis Phisici, potentia vitæ habentis. Sed non potest dici, quod forma substantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur quod remaneat facta consecratione.

PRÆTEREA. Propria operatio rei sequitur formam substantialem eius. Sed illud quod remanet in hoc sacramento nutrit, et omnem operationem facit, quam faceret panis existens. Ergo forma substantialis panis remanet in hoc sacramento facta consecratione.

SED contra. Forma substantialis panis est de substantia panis. Sed substantia panis conuertitur in corpus Christi, sicut dictum est. Ergo forma substantialis panis non manet.

RESPONDEO dicendum, quod quidam posuerunt, quod facta consecratione non solum remanent accidentia panis: sed etiam forma substantialis eius. Sed hoc esse non potest. Primo quidem, quia si forma substantialis panis remaneret, nihil de pane conuerteretur in corpus Christi, nisi sola materia. Et ita sequeretur quod non conuerteretur in corpus Christi totum: sed in eius materiã. Quod repugnat formæ sacramenti, qua dicitur, Hoc est corpus meum.

SECUNDO, quia si forma substantialis panis remaneret: aut remaneret in materia, aut a materia separata. Primum autem esse non potest: quia si remaneret in materia panis: tunc tota substantia panis remaneret quod est contra predicta. In alia autem materia remanere non posset, quia propria forma non est nisi in propria materia. Si autem remaneret a materia separata: iam esset forma intelligibilis actu, et etiam intelligens. Nam omnes formæ a materia separatae sunt tales.

TERTIO, esset in conueniens huic sacramento. Nam accidentia panis in hoc sacramento remanent, ut sub eis videatur corpus Christi, non autem sub propria specie: sicut supra dictum est. Et ideo dicendum est quod forma substantialis panis non remanet.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non est accidens, sed forma substantialis: sicut arte possunt produci ranæ et serpentes. Talem enim formam non producit ars virtute propria, sed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam substantialem panis virtute ignis de quoquetis materiam ex farina et aqua confectam.

AD SECUNDM dicendum, quod anima est forma corporis, dans ei totum ordinem esse perfecti. scilicet esse, et esse corporeum, et esse animatum, et sic de alijs. Conuertitur igitur forma panis in formam corporis Christi secundum quod dat esse corporeum, non autem secundum quod dat esse animatum tali anima.

AD TERTIUM dicendum, quod operationum panis quædam consequuntur ipsum ratione accidentium, sicut immutare sensum. Et tales operationes inueniuntur in speciebus panis post consecrationem: propter ipsa accidentia, quæ remanent. Quædam autem operationes consequuntur panem, vel ratione materiae, sicut quod conuertatur in aliquid, vel ratione formæ substantialis: sicut est operatio consequens speciem eius, puta quod confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc sacramento

sacramento: non propter formam, vel materiā, quæ remanet: sed quia miraculose conferuntur ipsis accidentibus: ut infra dicitur.

HIC SEXTVS articulus motus est à doctore sancto, ad examinandū: an forma panis sit accidentalis, vel substantialis, nempe si est accidentalis, cum dictum sit in articulo immediate præcedenti, quod omnia accidentia panis manent in sacramento Eucharistiæ, sequitur quod etiam forma panis maneat: cuius oppositum dictum fuerat in præcedentibus articulis: nempe, formam panis conuersam fuisse per cōsecrationem in formam corporis Christi. Ideo nō immerito mouetur hic sextus articulus: in quo diuus Thomas quorundā hæreticorum sententiam refert, dicentium non solum manere accidentia panis in Eucharistia facta consecratione, verum etiam substantialem panis formā. Hunc tamen errorem reprobatur. S. Thom. quatuor rationibus. Et prius hoc modo. Forma substantialis panis est de substantia panis. At substantia panis conuertitur in corpus Christi: ut in præcedentibus articulis probatum est. Ergo forma substantialis non manet.

SECUNDO. Bene sequitur. Forma substantialis panis remanet. Ergo nihil de pane cōuertitur in corpus Christi, nisi sola materia. Consequens est falsum. Ergo. &c. Falsitas consequentis probatur. Quia si sola materia conuertitur in corpus Christi, non conuerteretur in totū corpus Christi, sed in eius materiam tantum: quia materia nō conuertitur nisi in materiam. Vnde ex vi sacramenti non esset in Eucharistia, nisi materia corporis Christi, quod est contra veritatem formæ huius sacramenti: quæ dicit de toto contento in Eucharistia, Hoc est corpus meum, & non dicit hoc est materia corporis mei.

TER TIO. Si forma substantialis remanet: aut remanet in sua materia, aut à materia separata. In sua materia non potest remanere: quia tūc mansisset totus panis, quod hæreticū est: ut supra probauimus. In aliena autem materia manere etiam non potest naturaliter. Si dicas quod manet in aliena materia supernaturaliter, est dictū sine ratione, & sine fine: quia non est ad quid ponas, formā panis sic manere in aliena materia, & ponis nouū miraculū, nō solū sine necessitate, sed cōtra veritatē formæ cōsecrationis Eucharistiæ. Si dicas quod remanet forma illa separata à materia. Cōtra. Ergo esset forma intelligibilis actu, & intelligens. Quia secundū Aristot. & antiquos Philosophos formæ separata à materia sunt intelligibiles: quod intelligitur, & verum est: si forma sit separata à materia ex sua natura. Et hic sine ratione poneretur miraculum, ad separandum formam panis à materia. Ergo dicendum est: quod naturaliter manet forma panis sine materia, & per consequens erit intelligibilis.

QVARTO. Si in Eucharistia manet forma panis. Ergo id quod videtur non est corpus Christi: quod esset contra veritatem sacramenti Eucharistiæ, vbi ad hoc remanent accidentia panis: ut sub illis videatur corpus Christi, & nō in propria specie. Nam aliās nec accidentia panis remanerent.

QVINTO. Arguo hoc modo contra principalem conclusionem. Omnis forma artificiatum est accidens. At panis est quoddam artificiatum. Ergo eius forma est accidentalis.

AD HOC nego maiorem cum. S. Thom. hic ad primum. Pro cuius maiori expositione est notandum, quod duplicia sunt artificiatum. Quædam quæ simpliciter fiunt ab arte: ita quod ibi nō applicantur agentia naturalia, quæ proprie secundum suas formas agant: ut calceus, vestis, & huiusmodi. Et horum formæ sunt accidentales. Alia verò sunt artificiatum, quæ fiunt quidem ab arte: sed applicando causas naturales, quæ per proprias formas agant: ut panis fit per hoc quod applicatur ignis pastæ, & ignis suo calore introducit formam panis in materiam pastæ, quæ forma est substantialis. Et ita videtur in ferculis, & vngentis: quæ fiunt per decoctionem ignis, & applicationem multarum causarum naturalium. Et quod forma panis sit substantialis, probatur: quia ex fide tenemus conuersionem solius substantiæ panis in substantiam corporis Christi. Ergo si forma panis esset accidens, non conuerteretur per se in corpus Christi: sed per aliud, nempe, per subiectum suum, quod falsum est: quia ex vi verborum sacramenti conuertitur sola substantia panis in corpus Christi.

SEXTO. Si forma panis est accidens. Ergo facta consecratione mansisset cum alijs accidentibus: quia non esset maior ratio de illo accidenti quam de alijs. Consequens est plusquam falsum: ut supra contra hæreticos deduximus, & ostendimus. Ergo dicendum est quod forma panis est substantialis. Vnde colligitur quod in pasta non potest confici hoc sacramentum Eucharistiæ: quia non est eiusdem speciei cum pane.

DEINDE dubitatur primus: an forma panis conuertatur in formam corporis Christi. **AD HOC** respondet sanctus Thomas ad secundum, quod forma panis in formam corporis Christi conuertitur, secundum quod dat esse corporeum: non autem secundum quod dat esse animatum tali anima. Vnde colligitur quod si in triduo mortis Christi conficeretur hoc sacramentum non conuerteretur forma panis in animam rationalem Christum: sed in formam cadaveris, quæ tunc eidem corpori dabat esse corporeum, quod facit nunc anima rationalis. Mansisset tamen idē corpus quod antea erat triplici identitate, vel triplici ratione identitatis numeralis. Prius, ratione hypostasis: quia eadē mansisset hypostasis. Secundo. Ratione eiusdem esse existentiæ. Tertio. Ratione

Tij eiusdem

Dubium
primum.

eiusdem materiae. Sed non esset idem corpus formaliter: quia non mansisset eadem forma. Sed quantum ad tria predicta, quae antea faciebat anima rationalis: faciebat in triduo forma cadaveris.

SED contra. Si sacramentum Eucharistiae conficeretur ante triduum mortis Christi, & seruetur hostia consecrata in triduo: cum ibi non maneat anima rationalis, esset alia forma in qua non fuit facta conuersio.

DICO quod verum est. Sed sufficit quod maneat idem corpus in quod conuersio facta est.

Dubium
secundum.

DUBITATUR secundo, an propria passio panis maneat. Videtur quod non: quia propria passio non potest separari a subiecto, ut resibilitas ab homine. Ergo non manent omnia accidentia panis: cum propria passio sit unum accidens panis, quod non manet.

AD HOC dico ex. S. Tho. hic ad tertium, quod duplex est propria passio alicuius subiecti. Altera est, quae est potentia ad agendum: ut resibilitas in homine est potentia ad ridendum, & in pane, id quod est esse confirmatiuum cordis humani, est proprietas, quae est potentia ad confirmandum cor hominis. Altera est, quae non est potentia ad agendum, sed habitudo quaedam consequens substantiam rei: ut resibile si non accipiatur pro potentia ad ridendum, sed pro quadam habitudo, & inclinatione qua homo dicitur resibilis, & est substantia de se apta nata ridere qualis non est lapis, aut alia species quacunque.

TUNC respondetur cum. S. Thoma hic duabus propositionibus. Et est notanda solutio contra aliquos Thomistas, dicentes quod sanctus Thomas tenet, propriam passionem a subiecto separari non posse.

PRIMA propositio. Omnes propriae passiones quae sunt potentiae ad agendum, possunt a subiecto separari. Et ita fit in hoc sacramento, quod omnes proprietates panis quae sunt potentiae ad agendum separantur a subiecto, & remanent: ut confirmare cor hominis, quod habet panis ratione suae formae, & conuerti in aliud, quod habet panis ratione materiae. Haec manent in Eucharistia: quia species & laetificant cor hominis, & conuertuntur in vermes, vel in aliud ens. Et experientia constat quod haec proprietates manent in sacramento. Vnde sequitur secundum. S. Thomam, quod multae proprietates distinguuntur a suis subiectis. **SECUNDA** propositio est. Aliae proprietates quae non sunt potentiae ad agendum: non distinguuntur a subiecto. Et illae non est opus quod maneat in Eucharistia: quia nec manere possunt.

Articu. septimus

Vtrum conuersio fiat in instanti.

D SEPTIMUM sic proceditur. Videtur quod ista conuersio non fiat in instanti: sed sit successiua. In hac enim conuersio

ne prius est substantia panis, & postea substantia corporis Christi. Non ergo utrunque est in eodem instanti: sed in duobus instantibus. Sed inter quolibet duo instantia est tempus medium. Ergo oportet quod haec conuersio fiat secundum successionem temporis, quod est inter ultimum instanti quo est ibi panis, & primum instanti quo est ibi corpus Christi.

PRÆTEREA. In omni conuersione est fieri & factum esse. Sed haec duo non sunt simul: quia quod fit, non est, quod autem factum est, iam est. Ergo in hac conuersione est prius & posterius. Et ita oportet quod non sit instantanea, sed successiua.

PRÆTEREA. Ambrosius dicit in libro De sacramentis, quod istud sacramentum: Christi sermone conficitur. Sed sermo Christi successiue profertur. Ergo haec conuersio fit successiue. **SED** contra est, quod haec conuersio perficitur virtute infinita: cuius est subito operari.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua mutatio est instantanea triplici ratione.

VNO quidem modo ex parte formae, quae est terminus mutationis. Si enim sit aliqua forma, quae recipiat magis & minus, successiue acquiritur in subiecto: sicut sanitas. Et ideo quia forma substantialis non recipit magis, & minus, inde est, quod subito fit eius introductio in materia.

ALIO modo ex parte subiecti, quod quandoque successiue preparatur ad susceptionem formae: & ideo aqua successiue calefit. Quando vero ipsum subiectum est in ultima dispositione ad formam, subito recipit ipsam: sicut diaphanum subito illuminatur.

TERCIO modo ex parte agentis, quod est infinitae virtutis. Vnde statim potest materiam ad formam disponere: sicut dicitur Marci. 7. quod cum Christus dixisset, Hephethab: quod est,

quod est, adaperire, statim aperte sunt aures hominis, & solutum est vinculum linguae eius.

ET HIS tribus rationibus conuersio haec est instantanea. Primo quidem, quia substantia corporis Christi ad quam terminatur ista conuersio: non suscipit magis nec minus. Secundo: quia in hac conuersione non est aliquod subiectum quod successiue prepararetur. Tertio: quia agitur Dei virtute in finita.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quidam non simpliciter concedunt, quod inter quolibet duo instantia sit tempus medium. Dicunt enim quod hoc habet locum in duobus instantibus, quae referuntur ad eundem motum non autem in duobus instantibus quae referuntur ad diuersa. Vnde inter instans quod mensurat finem quietis, & aliud instans quod mensurat principium motus, non est tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia unitas temporis & instantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur secundum quoscumque motus: sed secundum primum motum caeli, qui est mensura omnis motus, & quietis.

ET IDEO alij hoc concedunt in tempore quod mensurat motum dependentem ex motu caeli. Sunt autem quidam motus, ex motu caeli non dependentes, nec ab eo mensurati: sicut in prima parte dictum est de motibus angelorum. Vnde inter duo instantia, illis motibus respondentia, non est tempus medium. Sed hoc non habet locum in proposito, quia quamuis ista conuersio secundum se non habeat ordinem ad motum caeli: consequitur tamen prolationem verborum, quam necesse est motu caeli mensurari. Et ideo necesse est inter quolibet duo instantia circa istam conuersionem signata: esse tempus medium.

QUIDAM ergo dicunt, quod instans in quo ultimo est panis, & instans in quo primo est corpus Christi, sunt quidem duo per comparationem ad mensurata: sed sunt unum per comparationem ad tempus mensurans: sicut cum duae lineae se contingunt, sunt duo puncta ex parte duarum linearum, unum autem punctum ex parte loci continetis. Sed

hoc non est simile: quia instans & tempus particularibus motibus non est mensura intrinseca: sicut linea & punctus corporibus, sed solum extrinseca: sicut corporibus locus.

VNDE alij dicunt quod est idem instans re, sed aliud ratione. Sed secundum hoc sequeretur, quod realiter opposita essent simul: nam diuersitas rationis non variat aliquid ex parte rei.

ET IDEO dicendum est, quod haec conuersio (sicut dictum est) perficitur per verba Christi, quae a sacerdote proferuntur: ita quod ultimum instans prolationis verborum, est primum instans, in quo est in sacramento corpus Christi: in toto autem tempore precedenti est ibi substantia panis, cuius temporis non est accipere aliquod, instans, proximo procedens ultimum: quia tempus non componitur ex instantibus consequenter se habentibus: ut probatur. 6. Physicorum. Et ideo est quidem dare primum instans, in quo est corpus Christi: non est autem dare ultimum instans, in quo sit substantia panis, sed est dare ultimum tempus. Et idem est in mutationibus naturalibus: ut patet per Philosophum in. 8. Physicorum.

AD SECVNDVM dicendum, quod in mutationibus instantaneis, simul est fieri, & factum esse: sicut simul est illuminari, & illuminatum esse. Dicitur enim in talibus factum esse, secundum quod iam est, fieri autem, secundum quod ante non fuit.

AD TERTIVM dicendum, quod ista conuersio (sicut dictum est) fit in ultimo instanti prolationis verborum: tunc enim completur verborum significatio, quae est efficax in sacramentorum formis. Et ideo non sequitur quod ista conuersio sit successiua.

IN HOC articulo. 7. est notandum, quod materia huius articuli & totius huius quaestio nis. 16. tractat Magister in. 4. d. 11. & ibidem omnes alij scholastici. Et primo, Magister ostendit more suo qualis sit illa conuersio panis in corpus Christi. Secundo, manifestat aliquas opiniones esse erroneas circa hoc sacramentum. Tertio soluit tres quaestiones, quarum prima est,

tar Christus non sub specie carnis & sanguinis: sed sub speciebus panis & vini voluit corpus & sanguinem suum esse sumendum. Secunda quaestio est, cur sacramentum Eucharistiae exhibendum instituit sub duplici specie: cum tamen sub utraque totus sit Christus. Tertia quaestio est, cur aqua miscetur vino in calice, & utrum necessario requiratur admixtio aquae. Ad quae omnia latius respondet S. Tho. quam Magister, ideo non est opus adducere ea quae dicit Magister: quia omnia quae ipse dicit, & longe plura sunt in S. Tho. SECUNDO. Ad quaestionem hanc respondet S. Thomas vnica conclusione affirmatiua quae est huiusmodi. Cōuersio panis in corpus Christi, & vini in sanguinē, quae fit in Eucharistia: fit in instanti. Hæc cōclusio est Magistri sententiarū, & omnium sine cōtrouersia in. 4. d. 11. Et probatur à diuo Thoma prius: quia illa cōuersio, vel mutatio est in instāti, quae virtute infinita pficitur. At hæc cōuersio panis in corpus Christi perficitur virtute Dei: quae est infinita. Ergo fit in instanti. SECUNDO. Omnis illa mutatio est instātanea, cuius terminus non recipit magis & minus. At hæc cōuersio est huiusmodi: quia terminus qui est sanguis, aut corpus Christi, non recipit magis & minus. Ergo est instātanea: quia propterea introductio formae substantialis dicitur instātanea: quia forma non recipit magis & minus quādo est substantialis.

TER TIO. Omnis illa mutatio est instātanea, in qua non est subiectū, quod successiue preparatur. At cōuersio panis in corpus Christi, non indiget subiecto disponēdo successiue. Ergo fit in instāti.

Dubium primum. DVBITATVR primo in quo instanti prius est corpus Christi in Eucharistia. Dicit S. Tho. hic ad. 1. & omnes alij doctores, quod est in ultimo instanti prolationis verborum, quod instans est primū instās esse corporis Christi, & vltimū instās esse panis sub accidētibus panis. Hæc sanctus Thomas: quae nos latius expendemus. IDEO de conclusione principali non est dubiū. Et probatur efficaciter: quia causa huius cōuersionis est forma sacramenti. Ergo antequam tota forma ponatur, non ponitur effectus, nempe corpus Christi: posita autem statim ponitur. At forma terminatur in instanti. Ergo in instanti ponitur eius effectus, qui est corpus Christi esse ibi sub speciebus panis & vini.

Dubium secundū. DVBITATVR secūdo, an detur primū instans, in quo ibi est corpus Christi.

DICVNT omnes quod ita. Nempe datur primum instans in quo verum est dicere: nūc est hic corpus Christi, & non immediate ante hoc fuit ibi corpus Christi.

SED quod instās est illud? Ad hoc dicit Gabriel in. 4. d. 11. q. 1. quod corpus Christi est in Eucharistia, in primo non esse verborum omnium forma: ita quod quādo primo est ibi corpus Christi, iā nulla syllaba est illius formae, Hoc est corpus

meū. Et idē dicit Maior. d. 11. q. 1. est q; opinio modernorum, & probabilis. Et probant ipsi sic: quia vox est quoddam ens successiuū, sicut motus, ita quod nunquā est tota simul secūndū se & quodlibet fuit: ita quod sicut si requireretur motus ad cōsecrationem, nunquā esset ibi corpus Christi quādiu est motus: sed immediate post motum, id est, in primo non esse motus: ita & nunc in primo non esse verborum est verum dicere, nunc est corpus Christi hic, & non immediate ante hoc fuit hic: sed fuit panis & vox.

ET probatur hoc secundo quia nunc est tota forma prolata, & antea non.

SED contra. Vltima syllaba formae est diuisibilis. Ergo antequā desinat illa syllaba, est illic corpus Christi. Probatur consequentia: quia iam est perfecta forma, & etiam illa vltima syllaba. Ergo falsum est, quod prius desinat vox quam illic fit corpus Christi.

SECUNDO. Ponamus quod sacerdos morose proferat illam vltimam syllabam (um) & moretur ibi per aliquod spacium: Antequā desinat iā est perfecta forma, & perfecta syllaba. Ergo iam est ibi corpus Christi: & tamen nondum desinit esse vltima syllaba. Ergo ante illud primum instans non esse formae, est ibi corpus Christi.

IDEO dico quod vox non est ens successiuum de se (& in hoc credo quod decipiuntur isti, qui dicunt vocē esse ens successiuū: sed est ens permanens.

ET probatur: quia vox est productiua alicuius effectus. Successiuū autē agere non potest. Si enim tempus esset tantum ens successiuum impossibile erat, quod ageret. Probatur: quia nunquam est in actu, & omne agens agit in quantum est actu. Ergo successiuum vt sic non agit: sed tempus dicitur agere quatenus est primum coelum. Vox autem agit: quia producit species, quae sunt qualitates reales, & verae, quae perueniunt ad potentiā audituā. Verū tamē est, quod vocatur successiua: quia durat parū: sed non est nisi accidēs permanēs productum in aere naturalibus instrumentis: vt dicit Petrus hispanus in primo suo tractatu dialectices. SED contra. Vox producit per motum. Ergo est ens successiuum. Nego consequentiā: quia non producit in motu, sed in termino motus.

HIS suppositis dico, quod etsi sit probabilis opinio Gabrielis: probabilior & cōformior Philosophiae est, quod corpus Christi est sub speciebus panis in primo instanti, in quo profertur tota forma, nempe, vltima syllaba. s. (um) ita quod possit generare sensum perfectū. Et hæc videtur sententia S. Tho. hic ad. 1. vbi dicit, quod corpus Christi est hic in ultimo instāti prolationis verborū, & non dicit, quod est ibi in primo non esse verborū. At vero nostra hæc cōclusio probatur argumentis factis contra oppositam sententiam.

SED contra. Ergo sequitur ex conclusione: quod aliquādo etiā licite fieret consecratio, vbi nec panis maneret, nec corpus Christi poneretur. Probatur

batur. Si sacerdos cōsecret panē tendentē ad corruptionē, & sacerdos nō scit, quod sic in corruptionē tēdat: panisq; ille sic ad corruptionē tēdat, qđ naturaliter desinet esse in vltimo instāti plationis verborū: iam nō est panis, nec corpus Christi, & fuit consecratio. Ergo. &c. Quod non sit corpus Christi probatur: quia non cōsecratur panis. Nam ad hoc quod consecratur, requiritur, quod per solam consecrationem desineret esse panis, & non naturaliter: sicut fit in casu nostro.

AD HOC dico primo, quod casus nunquā continget. Secundo dico, quod supposito quod vox ens est successus iuū, concedendū est corrolariū: sed tenendo quod est ens permanēs, nō sequitur: quia in eodē instanti est vltima syllaba cū pane. Verū si ponatur, qđ in primo esse vltimæ syllabæ, nō est panis, cōcedēdū est rursus corrolariū argumēti.

Articul. octauus

Vtrum hæc sit falsa, ex pane fit corpus Christi

D OCTAVVM sic proceditur. Videtur quod hæc sit falsa, ex pane fit corpus Christi. Omne enim id ex quo fit aliquid, est id quod fit illud, sed non cōuertitur. Dicimus enim quod ex albo fit nigrum, & quod albu fit nigrum: & licet dicamus quod homo fiat niger, non tamen dicimus, quod ex homine fiat nigrū: ut patet in .i. Physicorū. Si ergo verū est, quod ex pane fiat corpus Christi: verum erit dicere quod panis fiat corpus Christi. Quod videtur esse falsum: quia panis non est subiectum factio- nis: sed magis est terminus. Ergo nō vere dicitur, quod ex pane fiat corpus Christi.

PRÆTEREA. Fieri terminatur ad esse, vel ad factum esse. Sed hæc nunquā est vera, panis est corpus Christi, vel panis est factus corpus Christi, vel etiā panis erit corpus Christi. Ergo videtur, quod nec etiā hæc sit vera: ex pane fit corpus Christi.

PRÆTEREA. Omne id ex quo fit aliquid, conuertitur in id, quod fit ex eo. Sed hæc videtur esse falsa, panis conuertitur in

corpus Christi: quia hæc conuersio videtur esse miraculosior quam creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quod non ens conuertitur in ens. Ergo videtur, quod etiam hæc sit falsa: ex pane fit corpus Christi.

PRÆTEREA. Illud ex quo fit aliquid, potest esse illud. Sed hæc est falsa, panis potest esse corpus Christi. Ergo & hæc est falsa ex pane fit corpus Christi.

SED contra est, quod Ambrosius dicit in libro De sacramentis. Vbi accedit consecratio, de pane fit corpus Christi.

RESPONDEO dicendum, quod hæc conuersio panis in corpus Christi, quantum ad aliquid conuenit cum creatione & cū transmutatione naturali. & quātum ad aliquid differt ab utroque. Est enim commune his tribus ordo terminorū. s. ut post hoc sit hoc (in creatione enim est esse, post nō esse: in hoc sacramento, corpus Christi post substantiam panis: in transmutatione naturali, album post nigrum, vel ignis post aerem) & quod predicti termini non sint simul.

CONVENIT autem cōuersio de qua nūc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum est aliquod subiectum commune utrique extremorum. Cuius cōtrarium apparet, in omni transmutatione naturali.

CONVENIT vero hæc conuersio cū transmutatione naturali in duobus, licet non similiter. Primo quidem, quia in utraque unū extremorum transit in aliud (sicut panis in corpus Christi, & aer in ignem) non autem, non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit utrobique: nam in hoc sacramento tota substantia panis transit in totum corpus Christi. Sed in transmutatione naturali materia unius suscipit formam alterius prioris forma disposita. Secundo conueniunt in hoc, quod utrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Different tamen nam in transmutatione naturali remanet eadē materia, vel subiectum: in hoc autem sacramento remanent eadē accidentia.

ET ex his potest accipi qualiter differēter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo praedictorum trium extrema sunt simul: ideo in nullo eorum potest unum extremū de alio predicari per verbum substantiuū praesentis temporis: non enim dicimus, non ens est ens, vel panis est corpus Christi, vel aer est ignis, vel album est nigrum. Propter ordinem vero extremorum, possumus uti in omnibus hac praepositione, ex, quae ordinē designat: possumus enim vere & proprie dicere, quod ex non ente fit ens, & ex pane corpus Christi, & ex aere ignis, & ex albo nigrū. Quia vero in creatione unum extremorum non transit in alterum, nō possumus in creatione uti verbo conuersionis, ut dicamus quod non ens conuertitur in ens. Quo tamen verbo uti possumus in hoc sacramento, sicut & in transmutatione naturalium. Sed quia in hoc sacramento tota substantia in totam substantiam mutatur: propter hoc haec conuersio proprie transsubstantiatio vocatur. RURSUS quia huius conuersionis nō est accipere aliquod subiectum, ea quae verificatur in conuersione naturali ratione subiecti, non sunt concedenda in hac conuersione. Et primo quidem manifestum est, quod potentia ad oppositum consequitur subiectum: ratione cuius dicimus quod album potest esse nigrum, & aer potest esse ignis. licet haec nō sit ita propria, sicut prima. Nam subiectum albi (in quo est potentia ad nigredinem) est tota substantia albi, nō enim albedo est pars eius: subiectum autem formae aeris est pars eius. Vnde cum dicitur, aer potest esse ignis, verificatur ratione partis per Synecdochem. Sed in hac conuersione, & similiter in creatione: quia nullum est subiectum, non dicitur, quod unū extremum possit esse aliud: sicut quod non ens possit esse ens, vel quod panis possit esse corpus Christi. Et eadem ratione non potest proprie dici, quod de nō ente fiat ens, vel quod de pane fiat corpus Christi: quia haec praepositio, de, designat causam cōsubstantia-

lem: quae quidē cōsubstantialitas extremorum in transmutationibus naturalibus attenditur penes conueniētiā in subiecto. Et similitudine non conceditur, quod panis erit corpus Christi, vel quod fiat corpus Christi: sicut nec conceditur in creatione, quod nō ens erit ens, vel quod non ens fiat ens: quia hic modus loquēdi verificatur in transmutationibus naturalibus ratione subiecti: puta cū dicimus, quod album fit nigrū, vel album erit nigrū. QVIA tamen in hoc sacramento facta conuersione aliquid idem manet. scilicet accidentia panis (ut supra dictum est) secundum quādam similitudinem aliqua harum locutionum possunt concedi. scilicet quod panis fit corpus Christi, vel panis erit corpus Christi, vel de pane fit corpus Christi: ut nomine panis non intelligatur substantia panis: sed in uniuersali hoc quod sub speciebus panis continetur, sub quibus prius cōtinetur substantia panis, & postea corpus Christi.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod illud ex quo aliquid fit, quandoque quidem importat simul subiectum cum uno extremorum transmutationis: sicut cum dicitur, ex albo fit nigrum: & sic etiam dici potest, hoc fit illud, id est, album fit nigrum. Quandoque vero importat solum oppositum, vel extremum: sicut cum dicitur ex mane fit dies. & sic non conceditur, quod hoc fiat illud, id est, quod mane fiat dies. Et ita etiam in proposito, licet proprie dicatur, quod ex pane fiat corpus Christi: nō tamē proprie dicitur quod panis fiat corpus Christi: nisi secundum quādam similitudinem, ut dictum est.

AD SECVNDVM dicendum, quod illud ex quo fit aliquid, quandoque erit illud propter subiectū quod importatur. Et ideo cum huius conuersionis non sit aliquod subiectum: non est similis ratio.

AD TERTIVM dicendū, quod in hac conuersione sunt plura difficilia quā in creatione: in qua hoc solum difficile est, quod aliquid fit ex nihilo: quod tamē pertinet ad proprium

prium modum productionis primæ causæ, quæ nihil aliud præsupponit. Sed in hac conversione non solum est difficile, quod hoc totum convertitur in illud totum, ita quod nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modum productionis alicuius causæ) sed etiam habet hoc difficile, quod accidentia remaneant corrupta substantia: & multa alia de quibus in sequentibus agetur. Tamen verbum conversionis recipitur in hoc sacramento, non autem in creatione: sicut dictum est. AD QVARTUM dicendum, quod (sicut dictum est) potentia pertinet ad subiectum: quod non est accipere in hac conversione. Et ideo non conceditur, quod panis possit esse corpus Christi. Non enim hæc conversio fit per potentiam passivam creaturæ: sed per solam potentiam activam creatoris.

IN HOC octavo articulo intendit. S. Th. docere modos loquendi in hoc sancto sacramento Eucharistiæ, & quæ propositiones possunt concedi, & quæ non. Ponitque distincte satis omnes distinctiones, ac modos loquendi in Philosophia, & in Theologia: ubi exponit quos sensus faciant propositiones, in quibus ponuntur istæ præpositiones, ex, vel, de, Vide in litera.

SED contra illam principalem conclusionem. S. Th. quod ista est vera, ex pane fit corpus Christi, arguitur hoc modo: licet omnes illam concedat. Bene sequitur. Ex pane fit corpus Christi. Ergo ex pane fit aliquid corpus Christi. Consequentia probatur: quia consequens est vna resoluens antecedentis. Sed consequens est falsum: quia prædicatum pro illo termino, aliquid, non accipitur pro aliquo, & est affirmatiua. Ergo est falsa: quia omnis categorica affirmatiua cuius alterum extremum non accipitur pro aliquo (quod a modernis Dialecticis dicitur non supponere) est falsa. Probatur antecedens: quia non accipitur pro pane, cum hæc sit falsa, panis fit corpus Christi. Nec accipitur pro corpore Christi: quia etiam hæc est falsa corpus Christi incipit esse, aut fit corpus Christi: quia fuit antea.

AD HOC dico, quod conclusio. S. Th. indiget interpretatione: quia in rigore Dialectico vel Physico esset falsa: sed in rigore Theologico est vera, quia facit hunc sensum. Ex pane fit corpus Christi, id est, ex vi verborum incipit esse corpus Christi hic, pane in ipsum converso, esto quod nunquam alias esset.

SECUNDO. Dico, quod hæc præpositio, ex, quantum est de se solum dicit ordinem extremorum, & non aliquid intrinsecum: ut tantum va-

leat dicere ex pane fit corpus Christi, id est, post panem ponitur ibi corpus Christi.

ILLA autem præpositio, de, dicit. S. Th. quod significat aliquid intrinsecum manens ibi: ideoque negatur hæc, de pane fit corpus Christi, & conceditur hæc, de substantia, vel essentia patris est filius in Deo: quia eadem essentia quæ est in patre, est in filio. Sed sæpe accipiuntur illæ duæ præpositiones, ex, & de, in eadem significatione, vel quod utraque dicat tantum ordinem extremorum, vel quod utraque dicat intrinsecum. Et tunc consequenter dicendum est eodem modo de ambabus. Vnde concedimus hæc: ex ferro fit cultellus, & de ferro fit cultellus: quia ambæ significant, quod ita fit cultellus ex ferro quod manet ferrum in ipsa cultello. Verum est, quod in rigore frequentius accipitur illa præpositio, de, in illo sensu quod ibi maneat aliquid intrinsecum, quam præpositio ex. Ideo quando fuerit æquivocatio, distingatur præpositio.

Quæstio, xvij.

De modo quo Christus existit in hoc Sacramento.

DEINDE considerandum est, de modo quo Christus existit in hoc sacramento. Et circa hoc queruntur octo.

PRIMO. Vtrum totus Christus sit sub hoc sacramento.

SECUNDO. Vtrum totus Christus sit sub utraque specie sacramenti.

TERTIO. Vtrum totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

QUARTO. Vtrum dimensiones corporis Christi totæ sint in hoc sacramento.

QUINTO. Vtrum corpus Christi sit in hoc sacramento localiter.

SEXTO. Vtrum corpus Christi moueatur ad motum hostiæ, vel calicis post consecrationem.

SEPTIMO. Vtrum corpus Christi prout est in hoc sacramento, possit videri ab aliquo oculo saltem glorificato.

OCTAVO. Vtrum verum corpus Christi remaneat in hoc sacramento, quando miraculose apparet sub specie pueri, vel carnis.

Articulus

Articul. primus,

Utrum totus Christus contineatur sub hoc sacramento.

AD PRIMVM sic proceditur. Videtur, quod non totus Christus contineatur sub hoc sacramento. Christus enim incipit esse in hoc sacramento per conuersionem panis & vini: sicut dictum est. Sed manifestum est, quod panis & vinum non possunt conuerti, nec in diuinitatem Christi, neque in eius animam. Cum ergo Christus existat ex tribus substantiis, scilicet diuinitate, anima, & corpore (ut supra habitum est) videtur quod totus Christus non sit sub hoc sacramento.

PRÆTEREA. Christus est in hoc sacramento, secundum quod competit refectioni fidelium, quæ in cibo & potu consistit: sicut supra dictum est. Sed dominus dicit, Iohannis. 6. Caro mea uere est cibus, & sanguis meus uere est potus. Ergo solus caro & sanguis Christi continentur in hoc sacramento. Sunt autem multe aliæ partes corporis Christi, puta nerui, ossa, & alia huiusmodi. Non ergo totus Christus continetur sub hoc sacramento.

PRÆTEREA. Corpus maioris quantitatis non potest totum contineri sub minoris quantitatis mensura. Sed mensura panis & vini consecrati est multo minor, quam propria mensura corporis Christi. Non potest ergo esse, quod totus Christus sub hoc sacramento contineatur.

SED contra est, quod Ambrosius dicit in libro De officiis. In illo sacramento Christus est.

RESPONDEO dicendum, quod omnino necesse est confiteri secundum fidem catholicam, quod totus Christus sit in hoc sacramento. Sciendum tamen, quod aliquid Christi est in hoc sacramento dupliciter. Vno modo quasi ex vi sacramenti: alio modo ex na-

turali concomitantia.

EX VI quidem sacramenti est sub speciebus huius sacramenti, id in quod directe conuertitur substantia panis, & vini præexistens: prout significatur per uerba formæ, quæ sunt effectiua in hoc sacramento, sicut & in ceteris: puta cum dicitur, Hoc est corpus meum, uel Hic est sanguis meus.

EX NATURALI autem concomitantia est in hoc sacramento, illud quod realiter est coniunctum ei in quod prædicta conuersio terminatur. Si enim aliqua duo sunt realiter coniuncta, ubicumque est unum realiter, oportet & aliud esse. Sola enim operatione animæ discernuntur, quæ realiter sunt coniuncta.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quia conuersio panis & vini, non terminatur ad diuinitatem, uel animam Christi, consequens est, quod diuinitas uel anima Christi, non sit in hoc sacramento ex vi sacramenti, sed ex reali concomitantia. Quia enim diuinitas corpus assumptum nunquam deposuit, ubicumque est corpus Christi: necesse est, & eius diuinitatem esse: & ideo in hoc sacramento necesse est esse diuinitatem Christi, & concomitantem eius corpus. Vnde in symbolo Ephesino legitur. Participes effici-mur corporis & sanguinis Christi, non ut communem carnem percipientes, nec uiri sanctificati, & uerbo coniuncti secundum dignitatis unitatem: sed uere uiuificatricem & ipsius uerbi propriam factam.

ANIMA uero, realiter separata fuit à corpore, ut supra dictum est. Et ideo si in illo triduo mortis fuisset hoc sacramentum celebratum, non fuisset ibi anima Christi, nec ex vi sacramenti, nec ex reali concomitantia.

Sed quia Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur (ut dicitur Romanorum. 6.) anima eius semper est, realiter corpori eius unita. Et ideo in hoc sacramento corpus quidem Christi est ex vi sacramenti, anima autem Christi ex reali concomitantia.

AD SECVNDVM dicendum, quod
ex vi

ex vi sacramenti, sub hoc sacramento continentur quantum ad species panis, non solum caro, sed totum corpus Christi. s. ossa, nervi, & alia huiusmodi. Et hoc apparet ex forma huius sacramenti, in qua non dicitur haec est caro mea, sed hoc est corpus meum. Et ideo cum dominus dixit Ioannis. 6. Caro mea vere est cibus: caro, ponitur ibi pro toto corpore: quia secundum consuetudinem humanam, videtur esse magis manducationi accommodata: prout. s. homines carnibus animalium vescuntur communiter, non autem ossibus, vel alijs huiusmodi.

AD TERTIUM dicendum, quod (sicut supra dictum est) facta conversione panis in corpus Christi, vel vini in sanguinem: accidentia utriusque manent. Ex quo patet quod dimensiones panis, vel vini, non convertuntur in dimensiones corporis Christi: sed subiectum in substantiam. Et sic substantia corporis Christi, vel sanguinis, est sub hoc sacramento ex vi sacramenti, non autem dimensiones corporis, vel sanguinis Christi.

VNDE patet quod corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiae, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas substantiae continetur indifferenter in parva, & magna quantitate: sicut tota natura aeris in magno, vel parvo aere, & tota natura hominis in parvo vel magno homine. Unde & tota substantia corporis Christi, & sanguinis continetur in hoc sacramento post consecrationem: sicut ante consecrationem continebatur ibi tota substantia panis & vini.

IN HOC primo articulo huius questionis 17. est una conclusio in principio articuli, quae sic habet. Necessesse est, confiteri secundum fidem catholicam, quod totus Christus sit in hoc sacramento Eucharistiae. Probatur haec conclusio testimonio diui Ambrosii. adducto in argumento in contra, qui ait in libro De officijs. In illo sacramento, nempe, Eucharistiae, Christus est.

SECVNDO. Notat doctor, ad exponendum, an omnia quae sunt Christi, sint in Eucharistia eodem modo, quod dupliciter dicitur aliquid esse in Eucharistia. Vno modo ex vi sacramenti. Alio mo-

do, ex reali concomitantia. Et illa dicuntur esse in sacramento, ex vi sacramenti: in qua directe convertitur substantia panis & vini praesistentes: prout significatur per verba formae: ut per haec verba significatur, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. &c.

ILLA autem dicuntur esse in Eucharistia, per realem & naturalem concomitantiam, quae realiter sunt coniuncta ei vel eis: in quod vel quae praedicta conversio terminatur. Hoc secundum probatur: quia omnia illa quae sunt realiter & naturaliter coniuncta, ita se habent, quod ubi est unum realiter, erit alterum. Sed aliqua sunt in Christo, quae sunt in sacramento, ex vi sacramenti. Ergo etiam sunt ibi alia, quae cum illis realiter coniungebantur.

PRIVS hic est advertendum, quod materia huius questionis tractatur a Magistro, & ab omnibus scholasticis doctoribus in. 4. d. 10. Vbi Magister solum laborat, ad probandum testimonijs sanctorum, & miraculis, Christum redemptorem vere & realiter contineri in sancto sacramento Eucharistiae: quod nos iam in quaest. praecedenti late probavimus. Et quidem nunc nostro saeculo, definitum est in concilio Tridentino, non solum Christum esse vere realiter in hoc sacramento: verum esse totum Christum, quae est conclusio. S. Thomae hic. Verba concilii sunt in sessione. 8. sub Julio. 3. quae sic habent. Si quis negaverit, in sanctissimo Eucharistiae sacramento contineri vere, & realiter, & substantialiter, corpus & sanguinem una cum anima, & diuinitate domini nostri Iesu Christi, ac proinde totum Christum: sed dixerit tantummodo esse in eo, ut in signo, vel figura, aut virtute: anathema sit. Haec concilium ex professo contra Germanos. Sequitur adhuc ibidem in eodem concilio. Si quis dixerit in sacro sancto Eucharistiae sacramento, remanere substantiam panis & vini, una cum corpore & sanguine domini nostri Iesu Christi, negaveritque mirabilem illam & singularem conversionem totius substantiae panis in corpus, & totius substantiae vini in sanguinem, manentibus duntaxat speciebus panis & vini (quam quidem conversionem Catholica ecclesia aptissime transubstantiationem appellat) anathema sit. Haec concilium: suntque notanda ista verba contra Durandum: qui in. 4. d. 10. dicit, materiam panis manere in Eucharistia informatam anima Christi. **EST** igitur conclusio sancti Thomae, quod totus Christus est in Eucharistia: certa de fide.

SED dubitatur primo quid intelligitur, per totum Christum. Dico quod intelligitur diuinitas, & humanitas, id est, corpus, & anima Christi, & omnes partes totius corporis, & accidentia corporis Christi. Itaque quaerere, an totus Christus sit in Eucharistia: est quaerere, an omnia quae realiter sunt in Christo, sint in Eucharistia: ut diuina essentia, & anima & accidentia Christi. Et ad illum sensum respondetur quod ita. Quae conclusio, ultra probationem. S. Thomae in lite-

ra allata

Dubium
primum.

ra allata: probatur hoc modo. In sancto Eucharistia sacramento est vere & realiter corpus Christi: ut in quaestione praecedenti articulo. 1. probauimus. Ergo ibi est diuinum suppositum, à quo corpus sustentatur.

SECVNDO. Totum sacramentum adoratur adoratione latriæ: quod non fieret, si ibi esset solū corpus, & non esset diuinum suppositum, cū corpus sit pura creatura.

SED arguo hoc modo contra rationem. S. Thomæ allatā in litera, qua dicebat, illa quæ sunt realiter & naturaliter coniuncta, sic se habent, quod vbi est vnū, est aliud. &c. Sed hoc est falsum. Ergo ratio non probat. Antecedens ostēdo: quia corpus Christi & diuinitas sunt realiter coniuncta, & tamen non est corpus vbiūque est diuinitas. Ergo ratio. S. Thomæ non probat.

SECVNDO. Anima & intellectus sunt realiter coniuncta. At anima est in pede. vbi intellectus non est. Ergo &c.

TER TIO. Cōceptus est in anima: & anima est indigito. Et tamen conceptus nō est indigito. Ergo ratio. S. Thomæ nihil probat.

Q VARTO, arguit Durandus in. 4. d. 10. q. 2. contra eandem rationem. S. Thomæ hoc modo. Christi corpus est coniunctum caelo. Et corpus Christi est in sancta Eucharistia: non autem caelum. Ergo ratio. S. Thomæ nil valebat.

Q VINTO. Anima & caput sunt simul. Et tamen caput non est, vbiūque est anima. Ergo. &c.

SEXTO. Christus poterat ponere animam suā in Eucharistia sine corpore. Ergo. &c.

HIS non obstantibus dico, quod ratio. S. Thomæ probat, & est valde apprensus: & illa propositio. S. Thomæ intelligitur in hoc sensu. Quando aliqua sunt coniuncta realiter, vbi est illud, quod ex illis cōiunctis est minus: est aliud, quod est maius, licet non e contrario. Vnde cum corpus Christi sit minus verbo diuino, cui coniungitur: vbi est corpus, est verbum diuinum: non tamen vbiūque est verbum diuinum, est corpus.

SECVNDO. dicit Caietanus hic in suis cōmentarijs super hunc articulum, quod propositio. S. Thomæ intelligitur, quod quādo aliqua sunt simul vel cōiuncta realiter: vbi continetur vnum, est, aut continetur aliud. Et quia corpus Christi continetur sub speciebus panis: continetur, vel est ibi verbū diuinum. &c.

TER TIO dico, quod. S. Thomæ loquitur de coniunctis coniunctione naturali, vel coniunctione intrinseca, & de talibus loquendo ex natura rei, verum est, quod vbi est vnum, est aliud. Et licet Deus possit de potentia sua impedire, & ponere vnum sine alio: nō est ratio, quod impediatur: quia essent multa miracula sine necessitate.

Q VARTO. Dico, quod intelligitur propositio. S. Thomæ de coniunctis totaliter, & totalibus, non de partibus alicuius illorum. Nam esto homo sit coniunctus caelo nō sequitur, quod sit

vbiūque est aliqua pars caeli.

DVBITATVR hic secūdo, an diuinitas sit in Eucharistia, ex vi sacramenti. Et videtur quod nec diuinitas, nec verbum diuinum sit ibi, ex vi sacramenti, aut verborū. Primus, quia hoc dicit hic doctor ad primum. Secundo, ex vi sacramenti solū est ibi, quod significatur per formam. At per formā non significatur, quod sit ibi nisi corpus Christi. Ergo. &c.

SED contra est, quia ex vi sacramēti est ibi persona verbi diuini. Ergo & verbum ipsum. Probatur antecedens: quia ex vi sacramenti est Christus. Et Christus est verbum. Ergo ex vi sacramēti est verbum. Quod ex vi sacramēti sit ibi Christus, probatur: quia illa verba, Hoc est corpus meū, ex vi sacramēti efficiunt, quod significāt. Sed ad veritatem illorū verborum requiritur, quod Christus sit ibi. Ergo. &c. Quia in sacramento nō efficitur nisi veritas huius propositionis, Hoc est corpus meum. &c. Et si non esset ibi Christus, nō esset corpus Christi. Ad hoc nāq; qd sit albedo Petri, requiritur, quod sit ibi Petrus. Ergo ad hoc qd sit corpus Christi, requiritur, qd sit ibi Christus: AD HOC dicit. S. Thom. hic ad primū, & cōmuniter alij, qd non est ibi diuinitas ex vi sacramēti, sed per cōcomitantiā: quia verba formæ nō significāt diuinitatē formaliter, sed corpus christi: ET ad argumentū, quia illa propositio, Hoc est corpus meū, non esset vera, si non esset ibi Christus, nego: quia Christus potest ponere corpus suum sine anima, & tunc hæc esset vera, Hoc est corpus Christi: sicut si conficeretur sacramentū in triduo mortis Christi.

SECVNDO dico, quod si Christus poneret in hoc sacramento corpus suū, hæc semper esset vera, Hoc est corpus Christi: sicut communiter dicitur de corpore Petri, hoc est corpus Petri, post mortem eius.

TER TIO dico, quod esto non posset esse corpus sine diuinitate & sine anima: non tamen esset de rigore ibi nisi corpus: quia de rigore verborū solū est, quod per verba illa significatur, & si aliud ibi ponatur, erit ex concomitantia propter inseparabilitatem.

DVBITATVR tertio quid intelligitur per corpus Christi. Pro cuius dubij decisione

est notāda vna distinctio, quā doctores ponunt: ut Scotus in. 4. d. 11. q. 3. quod corpus est genus substantiæ, id est, est substantia corporea, & hoc modo accipitur p aliquo de prædicamēto substantiæ. SECVNDO. Capitur corpus pro altera parte compositi: ut Aristo. videtur accepisse. 2. de anima, quando dixit. Anima est actus corporis Physiologi organici, potentia vitam habentis.

TER TIO. Capitur corpus prout est de prædicamento quantitatis. s. pro quodam lato, longo, & profundo.

HIS suppositis, sit prima propositio. Quādo dicitur, quod panis conuertitur in corpus Christi, accipitur

Dubium
secundū

Dubium
tercium.

accipitur corpus, ut dicit partē alteram compositi, scilicet materialem. Et in hac omnes doctores conveniunt in .d. 11. 4.

SED. Quid est illa altera pars compositi? Hanc questionem disputat Gabriel lectione. 42. super Canonem, & Egidius Romanus Theoremate. 28. & 40. & sic de hoc sunt duæ opiniones.

ALTEA est, quod in composito sunt duæ formæ substantiales, aut plures. Hoc Scotus. 4. d. 11. q. 3. ubi dicit, quod præter formam specificam in composito substantiali est alia, quæ dicitur forma corporeitatis: ita quod compositum, vel aggregatum ex materia, & illa forma corporeitatis dicitur, & est corpus. Et probatur: quia alias vnum esset omnium corpus. Nam corpus ut est altera pars compositi, non est materia cum forma specifica, & hac forma specifica ablata, quod remanet, est commune, scilicet materia. Ergo vnum esset omnium corpus. Ad hoc nego antecedens: quia corpus non est sola materia.

SECUNDO. Probat à posteriori: quia sequeretur, quod non esset idem corpus Christi vivi & in sepulchro: quia in sepulchro ablata fuit anima Christi. Ergo materia habuit aliam formam. Ergo non esset idem corpus Christi vivi & mortui.

AD HOC nego antecedens, & concedo, quod corpus Christi mortuum habuit aliam formam ab illa, quam habuit vivum. Sed non sequitur inde, quod esset aliud corpus: quia quælibet dabit esse corporeum. SED confirmatur, quod in materia corporis Christi mortui sit alia forma, quam quando erat vivum: quia non expellitur una forma à materia, nisi per introductionem alterius. Ergo. & c.

AD HOC concedo totum, ut iam dixi: sed nego, quod esset aliud corpus, imo erat idem licet per aliam formam: sicut idem album est per albedinem (a) quod erat per albedinē, b, quæ albedo, b, fuit corrupta, & a, introducta. Et hæc opinionem Scoti habet Henricus de Gandavo quolibet. 9. ALIA est opinio, quæ tenet, quod in composito substantiali, non est nisi una forma sola, scilicet specifica. Et hæc sententia est. S. Tho. in questione præcedenti. art. 6. ad. 2. & in multis alijs locis.

IDEM dicit Durandus. d. 11. 4. quæst. 3. Idem Gregorius de Arimino in. 2. d. 16. q. 2. est quæ opinio ista communis, & Philosophorum, & Theologorum. ET probatur arguendo hoc modo contra Scotum. Quia non esset proprie corruptio, quando compositum aliquod definit esse. Nam secundum Scotum semper manet substantia totalis, quæ antea erat: & secundum Aristotem in corruptione fit resolutio usque ad materiam primam. Ergo in opinione Scoti nunquam esset proprie corruptio.

SECUNDO. Non possemus cognoscere secundum sententiam Scoti, quod sit materia: quia semper sub utroque termino alterationis vel motus manet corpus & tota substantia.

HOC tamen omissio dicit Scotus, quod per corpus Christi in Eucharistia intelligitur, aggregatum ex materia & forma corporeitatis. Gabriel

autem. d. 11. quæst. 1. dicit, quod corpus accipitur præcise pro sola materia, quando dicitur, quod in Eucharistia convertitur panis in corpus Christi, & quod omnia alia sunt ibi ex concomitantia. SED HIS omissis fit secunda conclusio de mente. S. Tho. Ex vi consecrationis non est sola materia in Eucharistia: sed est materia & forma. Probat hoc prius communis sententia Theologorum, qui dicunt, quod convertitur totus panis in totum corpus Christi. At si sola materia est corpus Christi, non converteretur panis in totam substantiam, sed in solam materiam: & ita, intelligerent doctores quando dicunt, quod totus panis convertitur in totum corpus, id est, in totam materiam, quod non apparet verisimile.

SECUNDO. Communiter dicunt Theologi quod forma panis convertitur in formam corporis. Ergo non convertitur totus panis in materiam tantum.

TER TIO. Conversio vini in sanguinem, non est in solam materiam sanguinis. Ergo nec conversio panis est in solam materiam corporis.

QUARTO. Christus Redemptor noster in hoc sacramento dedit materiam alimentum. At materia sola, alimentum esse non potest. Ergo id in quod panis convertitur, non est sola materia corporis Christi.

TER TIA conclusio. Anima rationalis Christi est in Eucharistia, ex vi verborum sacramenti. Probat ex præcedenti: quia non est sola materia, & ut probavi, & suppono, non est in Christo quatenus homo, nisi sola unica forma, quæ est anima rationalis. Ergo illa est ibi, ex vi verborum. SED EST notandum, pro intelligentia huius conclusionis & pro responsione ad argumenta, quæ in oppositum fieri possunt, quod anima Christi supplet vices omnium aliarum formarum, scilicet sensitivæ, vegetativæ, & corporeitatis. Itaque, anima rationalis in composito naturali rationali dat esse vegetativum, sensitivum, corporeum & rationale. SECUNDO dico, quod anima rationalis est in Eucharistia ex vi sacramenti, non ut dat esse vegetativum aut rationale: sed ut dat esse corporeum: quia ut sic convertitur panis in eam, & corpus non est corpus nisi à forma. Et cum non sit in Christo alia forma, nisi rationalis: ab illa corpus habet esse corporeum.

SED DUBITATUR quarto quid est corpus. Dubium
An materia sola, vel aggregatum ex materia & forma? Et videtur quod corpus sit aggregatum ex materia & forma: quia in Eucharistia est corpus solum, ex vi sacramenti, & diximus quod est etiam anima ex vi sacramenti. Ergo corpus est aggregatum ex materia & forma. Sed contra est quod corpus, ut communiter dicitur: accipitur pro altera parte compositi.

AD HOC sit prima propositio. Corpus quod ex vi verborum ponitur in Eucharistia, non est aggregatum ex materia & forma.

HAEC probatur: quia anima est forma corporis

Physici

Physici organici, id est, est forma informans corpus Physicū. &c. & nō informat aggregatum ex ipsa & materia. Ergo corpus nō est aggregatum. AD argumentum autem in oppositum: quia corpus solum est ibi ex vi sacramēti, & anima diximus, qđ erat ibi ex vi sacramēti, ergo corpus est aggregatum. &c. nego consequentiam. Nā sicut album non est aggregatum ex corpore & albedine, & si ex vi sacramenti esset album in sacramēto, esset corpus & albedo in Eucharistia ex vi sacramenti: non tamen album esset aggregatum ex utroque, ita etiam est in praesentia.

VNDE aduertē dū est quod Gregorius & Durand. decepti sunt opinantes sanctum Thomam dixisse, quod corpus erat aggregatū ex materia & anima. Corpus itaque accipitur pro materia connotando formam per quam habet esse corporeū, id est corpus accipitur pro materia, ut est sub forma dante esse corporeum.

AD PRIMVM igitur Scoti argumētum in oppositum: quia esset idem corpus omnium generabilium & corruptibiliū dico. Prius nifalor quod magis est contra ipsum Scotum hoc: quia secundum eum manet semper forma corporeitatis in materia. Non enim excluditur forma à materia, nisi per aliā formā, & dispositiones cōtrarias. Sed materia secundū Scotū nō potest recipere dispositiones cōtrarias ad formā corporeitatis: quia in omni generabili est corpus & eadē forma corporeitatis. Vnde ex homine fit vermis manēte eodē corpore. Verū quia nō fat est dare inconueniētia. Respondetur secundo negando cōsequentia. Et diuus Thomas. in. 3. p. q. 50. ar. 5. petit an corpus Christi in sepulchro, & in utero virginis, & post natiuitatē antequā moreretur fuerit idem, & respondet quod ita: quia ad hoc quod sit idem sufficit quod sit corpus eiusdem suppositi: sicut corpus equi est idē post. 10. annos, quod prius fuit, esto non sit aliquid de materia quae ante. 10. annos erat. Et ita ad argumentum de corpore Christi in Eucharistia, dicendū est, quod ad hoc quod sit idem corpus in triduo mortis Christi qđ fuit antea satis est quod sit eadem materia & in eodē supposito quod prius fuerat ante mortem.

AD SECVNDVM: quia non fuisset idē corpus viuū & mortuū cū in sepulchro nō mansisset anima. Ergo. &c. Respōdet Gabriel, quod fuisset materia eadem: quia corpus secundum eū accipitur pro sola materia, & quod non est necessariū, ponere ibi nouum miraculum: sed sicut in alijs, erat ibi forma cadaueris in eadem materia. Secundo dicit, quod erat idem corpus, quod antea erat viuū: quia manebat illa materia in eodem supposito diuino in quo erat antea, ideoq; magis (inquit) erat idē corpus Christi viuū & mortuū, quam cuiuscunque alterius.

NOS itaque propter hoc, secundum dictum Gabrielis, quod videtur melius respondemus ad argumentum, negando quod non sit idem corpus

Christi mortuum quod fuit viuū: quia licet aliā habeat formam manet nihilominus idem suppositum, & manet eadem materia, quae antea habebat esse corporeū à forma rationali, & post mortem habet esse corporeum a forma cadaueris.

DUBITAT V R vterius, an in Eucharistia sit caro Christi ex vi sacramenti. Et videtur in primis quod nō. Nā ibi nihil aliud est: nisi quod significatur per formam in qua nulla fit mentio de carne, sed solum de corpore, cū dicit, Hoc est corpus meum.

SECVNDO. Carnes nō sunt magis corpus quā ossa & nerui. Sed ossa & nerui non videtur quod sint ibi ex vi sacramenti. Ergo nec caro.

AD HAEC, nullus doctor vnquam dixit, quod caro ibi sit ex vi sacramenti, sed tantum loquuntur de corpore. Ergo. &c.

SED cōtra est, quia. S. Tho. hic ad. 2. dicit, quod caro Christi est in Eucharistia ex vi sacramēti, quod est verum. Et prius probo autoritate sanctorum quod hoc sit verum, & autoritate ecclesiae De consecratione. d. 2. cap. Nos autē. & sunt verba Augustini in libro sententiarum Prosperi dicentis. Nos autem sub specie panis & vini, carnem & sanguinem veneramus. Est autem notāndus locus iste etiam propter haereticos, qui dicūt, Augustinum dubitasse, corpus verū Christi existere in hoc sacramento: Nam in praedicto loco expresse dicit qđ in Eucharistia est caro Christi.

SECVNDO. De consecratione. d. 2. cap. Panis est, dicitur. Vbi accessit consecratio ex pane fit caro Christi.

TER TIO. Ecclesia cantat, Verbum caro, panē verum, verbo carnem efficit. Ergo caro Christi est in Eucharistia ex vi sacramenti.

ET ad argumentum, quod forma Eucharistiae non significat carnem: nego. Immo dico, quod in hoc decipiuntur doctores scholastici, quod accipiunt verba euangelij nimis Physice.

ET probatur conclusio rursus ex euāgelio: quia Christus dedit, quod promisit. Sed promisit carnem dicens, Panis quē ego dederō: caro mea est pro mundi vita. Et rursus Iohannis. 6. Nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem: nō habebitis vitā in vobis. Ergo. &c.

PRAETER EA confirmatur: quia Christus dedit alimentum, quod nō est sola materia, nec corpus carneum: nisi quatenus carneum est, & non quatenus quantum est vel corporeum.

PRAETER EA. Diuus Cyprianus referēs verba Christi in primo sermone de Coena domini dicit, quod Christus dixit, Hoc est caro mea. Vbi pro eodem accipit Cyprianus caro & corpus.

SED contra hanc determinationem est vnū argumentum. Sequeretur quod in triduo, nō posset aliquis Apostolorum cōlecrare: quia tūc nō erat caro Christi. Probatur minor: quia Aristoteles dicit, quod oculus viuus, & oculus mortuus aequi uoce dicuntur oculus. Ergo eadē ratione, caro vi-

Dubium
quintum.

ua & mortua æquiuoce dicentur caro, & per consequens, mortua non est caro.

AD HOC respondetur prius: quod si illatū concederetur nullum sequeretur inconueniēs. Et videtur, quod ad maiores difficultates tenentur respondere, qui ponunt consecrationem in triduo, quam qui non admitterent consecrationem in illo triduo fieri posse: quia si in triduo poterat esse consecratio, ergo etiam ante passionem. Et tunc dubitatur an moreretur etiam Christus in sacramento postea quādo moreretur in Cruce, & si moreretur an resurgeret etiam in sacramento postea in resurrectione. Et ad hæc difficulta tenentur respondere illi, qui admittunt consecrationem in triduo: ad quæ tamen non tenentur respondere, negantes consecrationem fieri posse in triduo, cū nullū sequatur, nisi dicere contra doctores communiter, qui tenent posse fieri.

IDEO ne discedamus à communi sententia doctorum, concedo, quod in triduo posset sacerdos consecrare, & nego, quod post mortem non esset caro Christi. Immo tunc proprius est caro. Et ad Aristo. dico, quod non loquitur de carne, sed de oculo: quia oculus est, vel dicit vitam de se. s. potestiam ad videndum. Ideo est verum, quod Aristo. dicit de oculo, at non de carne.

SED contra: quia tunc non esset anima rationalis ex vi sacramenti in Eucharistia, quod est contra supra dicta.

AD hoc nego minorem: quia anima rationalis est ex vi sacramenti in quantum dat esse corporeum. Et ita quæcunque forma maneat dans esse corporeum carneum: saluatur omnia, quæ de hoc diximus: sicut si esset virtute sacramenti ibi coloratū, sufficeret quæcūq; forma, dans esse coloratū.

SECUNDO arguo hoc modo. Sequeretur, quod accidentia essent in Eucharistia ex vi sacramenti: quia caro importat accidentia. At omnes doctores cōmuniter dicunt oppositum, & S. Tho. hic ad 3. dicit, quod accidentia non sunt in Eucharistia ex vi sacramenti, sed ex concomitātia. Idēq; ait in 4. d. 10. q. 1. ar. 2. quæstiuncula. 3.

AD HOC dico primo, quod forte sanctus Thomas nō est loquutus consequēter, cum hic dicat, quod ossa & nerui sunt in Eucharistia ex vi sacramenti. Secūdo dico, quod S. Tho. intelligit de accidentibus generalibus proprie, id est, quæ sunt accidentia contingentia, sicut albedo & nigredo. Tertio nego, quod accidentia sint de ratione carnis, ut modo accipitur caro: quia accipitur p̄ toto corpore ex ossibus & neruis, & accidēs est de ratione carnis, ut distinguitur ab ossibus & neruis: quia tunc distinguitur caro ab illis per accidentia.

Articul. secundus.

Vtrum totus Christus cōtineatur sub vtraque specie huius sacramenti.

D SECUNDUM sic proceditur. Videtur quod non sub vtraque specie huius sacramenti, totus Christus contineatur.

Hoc enim sacramentum ad salutem fidelium ordinatur, non virtute specierum, sed virtute eius quod sub speciebus continetur: quia species erant etiam ante consecrationem, ex qua est virtus huius sacramenti. Si ergo nihil continetur sub vna specie, quod non contineatur sub alia, sed totus Christus contineatur sub vtraque: videtur quod altera illarum superfluat in hoc sacramento.

PRÆTEREA. Dicitur est, quod sub nomine carnis, omnes alie partes corporis continentur: sicut ossa, nerui, & alia huiusmodi. Sed sanguis est vna partium humani corporis, sicut patet per Aristotelem in lib. de animalibus. Si ergo sanguis Christi continetur sub specie panis, sicut continetur ibi alie partes corporis, non deberet seorsum sanguis consecrari: sicut nec seorsum consecratur aliqua alia pars corporis.

PRÆTEREA. Quod iam factū est, iterum fieri non potest. Sed corpus Christi iā incepit esse in hoc sacramento per consecrationem panis. Ergo non potest esse, quod de nouo incipiat esse per consecrationem vini. Et ita sub specie vini non continebitur corpus Christi, & per consequens nec totus Christus. Nō ergo sub vtraq; specie totus Christus cōtinetur. SED CONTRA est, quod. 1. Corinthiorū. 11. super illud, Et calicem, dicit glossa, quod vtraque specie. s. panis & vini: idē sumitur. Et ita videtur, sub vtraque specie totus Christus esse.

RESPONDEO dicendum, certissime tenendum esse, quod sub vtraque specie sacramenti totus est Christus: aliter tamen: & aliter. Nam sub speciebus panis, est quidem corpus Christi ex vi sacramenti, sanguis autē ex reali concomitātia: sicut supra dictum est, de anima & diuinitate Christi. Sub speciebus vero vini, est quidem sanguis Christi

ex vi

ex vi sacramenti, corpus autem Christi ex reali concomitantia, sicut anima & diuinitas: eo quod nunc sanguis Christi non est ab eius corpore separatus: sicut fuit tempore passionis & mortis. Vnde si tunc fuisset hoc sacramentum celebratum sub speciebus panis, fuisset corpus Christi sine sanguine, & sub speciebus vini, sanguis sine corpore: sicut erāt in rei veritate.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod quauis totus Christus sit sub vtraque specie: non tamen frustra. Nam primo quidem hoc valet ad representandam passionē Christi, in qua seorsum fuit sanguis à corpore separatus. Vnde & in forma cōsecrationis sanguinis, fit mentio de eius effusione.

SECUNDO. Hoc est conueniens vsui huius sacramēti, ut seorsum exhibeatur fidelibus corpus Christi in cibū, & sanguis in potū. **TERCIO** quantū ad effectum: secundū quod supra dictum est, quod corpus exhibetur pro salute corporis, & sanguis pro salute anime.

AD SECUNDM dicendum, quod in passione Christi, cuius hoc sacramentum est memoriale, non fuerunt alie partes corporis, ab inuicem separate, sicut sanguis: sed corpus in dissolutū permansit, secundum quod legitur Exodi. 12. Nec os illius confringetur. Et ideo in hoc sacramento, seorsum consecratur sanguis à corpore: non autem aliqua alia pars ab alia.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut dictum est, corpus Christi non est sub specie vini ex vi sacramenti, sed ex reali concomitantia. Et ideo, per consecrationē vini, nō fit ibi corpus Christi ipse, sed cōcomitāter.

IN HOC secundo articulo est cōclusio. S. Th. sub his verbis. Certissime tenendum est, quod sub vtraque specie sacramēti totus est Christus. Probat argumentum in contra testimonio glōse super illud prioris ad Corinthios. 11. Similiter & calicem. &c. vbi sic dicitur. Sub vtraque specie, nempe, panis & vini, idem sumitur. Ergo totus Christus est sub vtraque specie. Ratione etiā probat in corpore. Quia omnia quæ nūc sūt in Chri-

sto, sunt cōiuncta. Ergo vbi est vnum, est aliud. **DEINDE** exponit doctor in litera ipsam conclusionem dicens, quod nō est Christus totus sub vtraque specie eodem modo. sed ex vi sacramenti est corpus sub speciebus panis, & sanguis ex reali concomitantia: sicut diuinitas & anima quatenus, rationalis est. Econtrario vero sub speciebus vini est sanguis ex vi sacramenti, & caro Christi ex concomitantia.

HIC EST prius aduertendum, quod titulus huius articuli est intelligēdus: sicut interpretati fuimus titulum articuli prioris precedentis, de toto Christo, nempe, de omnibus quæ sunt in Christo. Vnde idē est dicere, an totus Christus sit sub vtraque specie, & dicere, an omnia quæ sunt in Christo sint sub vtraque specie. Et conclusio doctoris est quod ita. Quæ sentētia est, & fuit semper omnium Theologorum fidelium, ut scholastici scribunt cum Magistro sententiarum in. 4. d. 10. & est de fide: quia ita definita est in cōcilio Tridentino sub Iulio. 3. sessione. 10. Cuius concilij verba sunt. Si quis negauerit in venerabili sacramento Eucharistiæ sub vnaquaque specie, & sub singulis cuiusque speciei partibus, separatione facta totū Christū cōtineri: anathema sit.

SED Durandus in. 4. d. 10. q. 2. impugnat rationem. S. Thomæ dicēs, quod saltem per diuinam potentiam, quæ sunt coniuncta in aliquo loco, in alio possunt esse separata. Et pbat: quia caro Christi & coelum sunt coniuncta in coelo, & non sunt coniuncta in hoc sacramento. Ergo non ea ratione sanguis est cum corpore, & corpus cum sanguine, quia in coelo sunt coniuncta. Et hoc dicit Durandus: eo quia non vult, quod quantitas Christi habeat in hoc sacramento illud esse in coelo, quod habet in coelo.

AD HOC respondet Caieta. quod illa propositio, quando aliqua sunt coniuncta vbi est vnum, est aliud: habet verum in absolutis: quia absolute, omne absolutum quod conuenit alicui in vno loco, conuenit alicui, id est, in quocunque alio loco. Et ad argumentū Durandi dicit Caietanus, quod cōiunctio carnis Christi ad coelum, non est absolutum, sed respectiuū. At hoc non est respondere ad argumentum Durandi. Nā Durandus nō loquitur de existentia, vel esse in coelo, quod est quoddam respectiuum: sed de ipso coelo. Dicit enim Coelum quod est absolutum, est cōiunctū carni Christi & nō est in sacramento.

IDEO ad argumentum dico, ut dixi in precedentē articulo. Prius quod illa propositio est vera in hoc sensu. i. vbi est illud quod est minus virtute, est quod est maius. Coelum autē respectu corporis Christi, nec est minus nec maius virtute. Ideo non verificatur propositio de illo.

SECUNDO dico, quod supernaturaliter vnum cōiunctum potest esse, vbi non est aliud cōiunctum: non autē naturaliter. Et hæc est sententia & intentio. S. Thomæ: quia semper dicit hæc verba, ex

ba, ex cōcomitātia naturali. Itaque ex natura rei, ubi est vnū cōiūctū, intrinsece est aliud, nisi sit nō vnū miraculū, quod in eucharistia nō multiplicamus. Nullum enim ponimus aliud nisi miraculū cōuersionis. Et si dicas, quod tunc. S. Tho. nihil probat, quia dicā, quod sicut fit supernaturaliter quod sit corpus Christi ubi nō est coelū, esto sit cōiūctū alibi cum coelo: ita fit supernaturaliter, quod sit sanguis Christi ubi nō est corpus, & ecōtra corpus ubi nō est sanguis, aut anima Christi: dico, quod probat: quia hęc sunt de perfectiōe adinuicē. Sanguis quippe est de perfectiōe corporis viui & humani, & non coelū. Ideo nulla est apparentia, quod deus separet ista, & ponat vnū in vno loco, ubi non est aliud, & est verū, quod se parat a coelo. Et propositio non intelligitur nisi de concomitantia naturali, quæ nō est inter coelum & corpus Christi: quæ tamen cōiūctio intrinseca naturalis est inter sanguinē & corpus.

ET nota quod dicere in hoc sacramēto corpus esse separatū à sanguine: esset hæreticū: quia in sacramento est corpus viuum. Et omne corpus viuum est cum sanguine. Ergo in hoc sacramento est cum sanguine.

SECUNDO. Quod corpus christi sit in Eucharistia cū sanguine, sequitur ex vna de fide cū alia cognita naturaliter. Ergo est de fide. Probatur antecedēs. Bene sequitur, Corpus Christi verū & viuum quod est in coelo est in sacramēto Eucharistia. Et corpus humanū verū est cū sanguine. Ergo in Eucharistia est cum sanguine: & per consequens de fide est quod corpus Christi in Eucharistia, habet sanguinem.

SED cōtra ex vi sacramēti est in Eucharistia caro, ossa & nerui, quorū pars est sanguis. Ergo corpus est cū sanguine ex vi sacramēti. Hoc argumentū præsupponit vnū, quod disputauimus. 3. p. q. 5. ar. 2. & q. 54. ar. 3. & q. 31. ar. 5. & diximus quod secundū sanctū Thomā, sanguis nō est pars hoīs. Et hoc dicit etiā. S. Th. 1. p. q. 119. ar. 1. ad. 3. Ratio est: quia in cōposito nō est nisi vna forma. Sanguis aut hēt aliā formā ab ista distinctā. Ergo cōsequēs est quod sanguis sit per se suppositū distinctū, & non pars hominis. Hoc etiā dicit Capreolus. 4. d. 10. q. 2. ad. 4. contra primā cōclusionē. Idē tenet in. 2. d. 15. q. 1. Vnde videtur hęc opinio probabilior. Hoc ipsum opinatur Scotus in. 4. d. 11. q. 4. & Conradus. 1. Sec. q. 54. ar. 1. In quo loco dicit, quod non est dubitandū, nisi quod sanguis non est pars hominis. Et probatur: quia sanguis exit scisa vena vel a naribus sine dolore. Ergo est suppositum distinctum: quia si esset pars, homo sentiret dolorem cum exit sanguis. Sicque dicendum est de alijs humoribus. Vnde ad argumentum, nego quod sanguis sit pars hominis. Ideo non est cum corpore ex vi sacramēti.

SED cōtra: quia sanctus Thomas hic ad. 2. dicit, quod est pars hominis, & hoc etiā dicit in. 4. d. 44. q. 1. art. 2. quæstiuicula. 2. ad. 3. Et ita dicit Ari-

stoteles. 11. de generatione animalium. Ad hoc respondet ipse. S. Tho. 3. par. q. 31. ar. 5. ad primū, quod duplices sunt partes. Quædā in actu, vt in hoīe ossa & nerui. Aliæ non in actu, sed in potentia solum, vt sanguis & alij humores. Et ita dicit Aristot. 11. de generatione animalium, & Capreolus. 4. d. 10. q. 2. ad. 4. contra. 1. cōclusionē. Ideo sanguis est per se totum suppositum distinctum: sed dicitur pars hominis, eo quod est in potētia totus homo, quia cōuertitur in hominē: ita quod materia sanguinis informatur anima rationali hominis. SED ex hoc sequitur maius dubium. Nam si sanguis non est pars corporis, non esset vnitus diuinitati hypostatice. Sed consequens est falsum: quia alias effusio sanguinis, nō esset actio dei, nec essemus redempti per effusionem sanguinis. Ergo dicendum est, quod sanguis Christi est vnitus hypostatice verbo diuino. Antecedens. s. quod sanguis nō esset assumptus hypostatice, si esset suppositum distinctū, probatur quia Christus. i. verbū diuinum solum assumpsit humanitatem. Ergo non sanguinem.

DE HOC fuerunt aliquando graues disputationes: vt refert Siluester in Rosa aurea. q. 30. & 31. SECUNDO. dico, quod aliquando mihi visum fuit, sanguinem Christi non fuisse vnitum verbo hypostatice (& ita dicit Durandus in. 4. d. 11. q. 2.) sed quod erat in Christo, sicut sanguis alterius puri hominis, in ipso puro homine: qui habet esse per se, quod aliquando tractauimus in. 3. p. q. 50. ar. 5. Capreolus autem dicit, quod sententia Durandī est erronea, sed eius argumenta illud non probāt. Sed veritas est, quod sanguis Christi fuit vnitus hypostatice verbo diuino. Et Siluester vbi supra dicit quæstionem hanc fuisse corā Pio excussam, & fuit determinatum, quod sanguis Christi, ante & post effusionē in passione vnitus fuit hypostatice verbo diuino. Et ita tenendū est. Et ideo prædicant scripturæ & sancti, quod homines sunt redempti sanguine Christi: quod, non esset verum si sanguis à Christo hypostatice assumptus non esset.

Articul. tertius

Vtrū sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini.

DERTIVM sic proceditur. Videtur quod non sit totus Christus sub qualibet parte specierum panis vel vini. Species enim illæ diuidi possunt in infinitum.

V Sa

Si ergo totus Christus est sub qualibet parte specierum predictarum sequeretur, quod infinitus esset in hoc sacramento. Quod est inconveniens. Nam infinitum repugnat non solum naturae, sed etiam gratiae.

PRÆTEREA. Corpus Christi cum sit organicum, habet partes determinate distantias. Est enim de ratione organici corporis, determinata distantia singularum partium ab invicem: sicut oculi ab oculo, & oculi ab aure. Sed hoc non posset esse, si sub qualibet parte, specierum esset totus Christus: oporteret enim quod sub qualibet parte esset quilibet pars, & ita ubi esset una pars, esset & alia. Non ergo potest esse, quod totus Christus sit sub qualibet parte hostiae, vel vini contenti in calice.

PRÆTEREA. Corpus Christi semper retinet veram corporis naturam, nec unquam mutatur in spiritum. Sed de ratione corporis est, ut sit quantitas positionem habens, ut patet in predicamentis. Sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quod diversae partes in diversis partibus loci existant. Non ergo potest esse (ut videtur) quod totus Christus sit sub qualibet parte specierum.

SED CONTRA est, quod Augustinus dicit in quodam sermone. Singuli accipiunt Christum dominum: et in singulis portionibus totus est, nec per singulas minuit: sed integrum se prebet in singulis.

RESPONDEO dicendum, quod sicut ex supra dictis patet: quia in hoc sacramento substantia corporis Christi, est ex vi sacramenti, quantitas autem dimensiva ex vi realis concomitantiae: corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiae. id est per modum quo substantia est sub dimensionibus: non autem per modum dimensionum, id est, non per modum illum, quo quantitas dimensiva alicuius corporis, est sub quantitate dimensiva loci. Manifestum est autem, quod natura substantiae tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur, sicut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub qualibet parte panis est tota natura panis. Et

hoc indifferenter, siue sint dimensiones actu diuisae, (sicut cum aer diuiditur, vel panis secatur) vel etiam sint actu indiuisae, diuisibiles vero potentia. Et ideo manifestum est, quod totus Christus est sub qualibet parte specierum panis: etiam hostia integra manente, & non solum cum frangitur, sicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine qua apparet in speculo, qua apparet una in speculo integro: speculo autem fracto, apparent singula in singulis partibus. Quod quidem non est omnino simile: quia multiplicatio huiusmodi imaginum accidit in speculo fracto propter diversas reflexiones, ad diversas partes speculi: hic autem non est nisi una consecratio, propter quam corpus Christi est in hoc sacramento.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod numerus sequitur diuisionem. Et ideo quoad quantitas manet in diuisa actu, nec substantia alicuius rei est pluries sub dimensionibus propriis, nec corpus Christi sub dimensionibus panis, & per consequens nec infinitus: sed toties in quot partes diuiditur.

AD SECUNDUM dicendum: quod illa determinata distantia partium in corpore organico, fundatur super quantitate dimensionum: ipsa autem natura substantiae praecedit etiam quantitatem dimensionum. Et quia conuersio substantiae panis directe terminatur ad substantiam corporis Christi, secundum cuius modum proprie et directe est in hoc sacramento corpus Christi, talis distantia partium est quidem in ipso corpore Christi vero: sed non secundum hanc distantiam comparatur ad hoc sacramentum, sed secundum modum suae substantiae, sicut dictum est.

AD TERTIUM dicendum, quod ratio illa praecedit de natura corporis quam habet secundum quantitatem dimensionum. Dictum est autem quod corpus Christi comparatur ad hoc sacramentum, non ratione quantitatis dimensionum: sed ratione suae substantiae, sicut dictum est.

IN HOC art. 3. S. Th. distincte respondens, ponit unam affirmatiuam conclusionem: quae sic habet. Totus Christus est, sub qualibet parte specierum panis, etiam hostia integra manente, & non solum cum frangitur. Probat

batur in argumento in contra, testimonio diuini Augustini dicentis in quodam sermone de hoc sacramento. Singuli accipiunt Christum dominum, & in singulis portionibus totus est, nec per singulas minuitur: sed integrum se praebet in singulis. **SECVNDO.** Probat doctor eandem conclusionem in ipso articulo, hoc modo. Corpus Christi est in hoc sacramento per modum substantiae, id est, per modum quo substantia est sub dimensionibus: & non per modum illum, quo quantitas dimensua alicuius corporis est sub quantitate dimensua loci. At natura substantiae tota est sub qualibet parte dimensionum sub quibus continetur: ut sub qualibet parte aeris est tota natura aeris, & sub qualibet parte panis est tota natura panis. Et hoc indifferenter, siue sint dimensiones actu diuisae (sicut cum aer diuiditur, vel panis secatur) vel etiam sint actu indiuisae, diuisibiles vero potentia. Ergo totus Christus est sub qualibet parte specierum panis etiam hostia integra manente, &c.

Deinde sanctus Thomas respondet cuidam objectioni factae ab alijs, qui tenebant, quod totus Christus est sub qualibet parte postquam est diuisa: non autem quando est coniuncta alijs, quod vide in litera. **SED** est notandum pro examinatione huius dubij, quod aliqua sunt certa in hac materia, & aliqua incerta. Certum est, & de fide, ut probauimus in praecedenti articulo, quod Christus est vere realiter sub qualibet parte hostiae: itaque si diuidatur hostia, sub qualibet parte quae iam actu est pars, est totus Christus, & hoc est praedicandum. Alia sunt, quae non sunt adeo certa, & sunt modi quibus a diuersis doctoribus, diuerso modo dicitur hic esse corpus Christi, & hi modi non sunt praedicandi: quia non facile intelliguntur ab auditoribus, & poterit esse occasio erroris.

Dubium primum.

DUBITATVR prius, an sit intelligibile, quod corpus Christi sit simul cum speciebus panis & vini. Ad quod dico, quod de fide est, quod corpus Christi est ibi cum speciebus totalibus. **EGO** vero moui hoc dubium occasione sumpta ab Altisiodorensi. 4. part. q. 10. & a Bonauentura in. 4. d. 10. & ab Alexandro de ales. 4. p. q. 40. qui dicunt, quod in hoc sacramento est aliquid secundum naturam. scilicet accidentia naturalia panis: & aliquid est supra naturam, sed non supra intellectum. scilicet quod accidentia sint sine subiecto. Dicunt enim, quod accidentia esse sine subiecto est intelligibile, non curando, an possit esse, quod accidens sit sine subiecto vel non. Aliquid etiam est (inquiunt) quod est supra intellectum, id est, quod non est intelligibile: nempe, quod Christus totus sit, sub tam parua quantitate alicuius particulae minimae hostiae. **CIRCA** quod tertium dictum doctorum istorum dubitatur an omnia quae sunt fidei, sint intelligibilia. Aliud enim est quaerere, an ea quae sunt fidei, sint possibilis, & aliud, an sint intelligibilia. **ET** videtur quod omnia quae sunt fidei, sint intelligibilia: quia ponitur quoddam donum spiritus san-

cti, quod dicitur donum intellectus ad cognoscendum simpliciter, ea quae sunt fidei, & non ad iudicandum: quia iudicare est fidei. Cum ergo Deus non deficiat in necessarijs, videtur dedisse intellectum ad intelligendum ea quae sunt fidei.

HOC non obstante dico, quod aliqua sunt fidei, quae a nobis non sunt intelligibilia, saltem pro hoc statu: ut mysterium Trinitatis, quod non est nobis intelligibile, sed credibile, & ita captiuamus intellectum credentes, & si non intelligamus. Probat hoc testimonio Augustini super illud Matthaei ultimo, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ubi sic ait. Benedictus Deus, qui non dixit, qui intellexerit, sed qui crediderit: quia intelligere pro hac vita non possumus.

SECVNDA propositio est contra Altisiodorensis. Existencia Christi in hoc sacramento est intelligibilis. Probat: quia ipse concedit esse intelligibile, quod Christus clauso sepulchro egressus est, & quod penetrauit coelos. At non est maius, quod Christus sit cum speciebus. Ergo etiam est intelligibile, quod Christus est sub speciebus panis. **SECVNDO.** Multi doctores dicunt, quod quantitas non distinguitur a re quanta, sed quilibet accidens est sua quantitas: ita quod albedo est sua quantitas, & pallo est sua quantitas. Et secundum istos doctores intelligibile est, quod sint multae quantitates simul. Ergo etiam intelligibilis est existentia Christi in Eucharistia: quia non habet aliquid magis in intelligibile quam quod sint multae quantitates simul in eodem subiecto. Ergo intelligibile est quod quantitas Christi sit cum quantitate panis.

SED dubitatur an sit miraculum, quod Christus sit sub speciebus. videtur (iuxta sententiam illorum, qui asserunt, quod res quanta est sua quantitas & quod naturaliter plures quantitates sunt simul) quod non est miraculum. Probat, quia secundum istos quantitas quae est calor, & quantitas quae est color, non se impediunt quin sint simul. Ergo nec quantitas quae est corporis Christi, & quantitas quae est accidentia panis, non se impediunt quin sint simul. **SECVNDO.** Si forma lapidis aut panis poneretur separata, occuparet locum (secundum istos doctores) & esset longa, lata, & profunda, & potest naturaliter simul esse cum materia lapidis aut panis, quae etiam est quanta. Ergo etiam corpus Christi, quod est de genere substantiae, potest simul esse cum alio de genere qualitatis, vel quantitates. scilicet cum accidentibus panis & vini.

AD HOC (his non obstantibus) dico esse miraculum, quod Christus sit simul cum speciebus panis & vini, & omnes in hoc conueniunt. Et probatur: quia nulla res per naturam potest poni cum illis speciebus, sicut ponitur corpus christi. Ergo est miraculum. In hoc autem consistit miraculum: quia secundum sanctum Thomam & sententiam probabiliorem cum quantitas a re quanta distingatur, fieri non potest naturaliter, ut duae quantitates sint simul, sicut sunt in hoc sacramento.

Dubium secundum.

Dubium
tertium.

SED dubitatur de modo quo Christus est in hoc sacramento. Aliqui (vt refert Maior in. 4. d. 10. per aliquot quaestiones) dicunt, quod Christus est totus in tota hostia, & non sub partibus, nec etiã sub medietate quãdiu manet vnita cum alia, quã est pars in potentia. Hoc dicit Altiſiodorẽs libro. 4. in hac materia de Eucharistia, quẽ refert Dionysius in. 4. d. 10. q. 3.

VERVM hæc sententia, vt hic dicit. S. Th. tenere nõ potest. Et præter argumentũ. S. Tho. arguo hoc modo. Panis cõuertitur in corpus Christi totũ: ita quod quãlibet pars panis conuersa est in totũ corpus Christi. Ergo vbiq; erat aliqua pars panis, ibi est totũ corpus Christi: quia hoc est rem conuerti in aliam, quod loco rei conuersæ ponatur alia, in quam conuertitur.

SECUNDO. Capiamus calicẽ consecratũ, & diuidatur in duos calices, tunc manebit totus Christus in quolibet calice, & si iterum misceãtur erit totus Christus in qualibet medietate: non enim apparet quomodo desinit esse sub illa medietate, cum antea fuerit. Ergo. &c.

TERCIO. Si in medietate hostiæ nõ est Christus totus, quid est, aut quã pars illius est sub illa medietate? Nãq; oportet fatearis aliquam partẽ illic esse. Et cum non sit maior ratio de vna quam de alia, erunt omnes. Si enim dicas quod illic est pes, eadem ratione erit manus, & sic erunt omnes eadem ratione. Ergo totus Christus est illic.

QUARTO. Si consecratur panis maior Christo, quomodo erit ibi Christus? Nõ apparet quomodo sit ibi nisi totus sub qualibet parte. Ergo cõcedẽdũ est, qd est totus Christus sub quãlibet parte.

QUINTO. Faciamus, quod cõsecratur medietas dextra hostiæ. Iã ibi erit totus Christus. Deinde cõsecratur alia medietas. Iã erit tota hostia cõsecrata. Et erit totus Christus in qualibet medietate. Ergo. &c.

SEXTO. De consecratione. d. 2. cap. Singuli. & cap. Vbi pars est, dicitur expresse, qd totus Christus est sub quãlibet parte hostiæ. Ergo. &c. Ideo dõcẽdũ est, qd Christus est totus in tota hostia, & totus in quãlibet parte: sicut esset ågelus, si ibi existeret.

SED an sit de fide, quod est totus Christus sub qualibet parte? Videtur quod nõ: quia Altiſiodorẽs fuit vir catholicus, & dixit, quod nõ erat totus sub qualibet parte. Ergo non est de fide.

SECUNDO. Nõ habetur ex scriptura, quod totus Christus sit sub qualibet parte. Ergo. &c.

AD hoc dico, qd est de fide Christũ esse ibi totũ sub qualibet parte hostiæ. Probatũ. Quia si Christus nõ est ibi sub quãlibet parte, nõ esset ibi etiã sub tota hostia: quia nullus est alius modus existendi ibi in sacramento, nisi totus in tota hostia, & totus in qualibet parte, propter cõuersionẽ panis & cuiuslibet eius partis: quã omnes in totum Christũ conuertuntur, vt iam supra deduxi.

SECUNDO. Si Christus nõ est ibi sub qualibet parte. Ergo nec esset postea quãdo pars diuidatur;

quia nunquã est ibi, nisi per cõsecrationẽ. Et tunc quãdo diuiditur, nõ cõsecratur. Ergo. &c. Vnde tenẽdo quod totus Christus est in tota hostia, & non in qualibet parte non potest responderi ad hæc argumenta, quã fecimus.

DUBITATUR vterius. Tenẽdo quod totus Christus est sub qualibet parte hostiæ, an partes Christi inter se omnes sint simul?

AD HOC sunt multi modi dicẽdi. Vnus est, qd omnes partes sũt simul. s. pes cũ capite, & manus cũ pede. Et hæc fuit opinio OKam in. 4. q. 1. & in tractatu de Eucharistia. cap. 29. Idẽ dicit Dionysius Carthusiẽsis in. 4. d. 10. q. 3. ex Egidio. Videtur etiã opinio Durãdi, qui tollit quantitatem Christi in sacramento: ita quod non demonstrando in ordine ad species non est aliquis ordo inter partes Christi secundum Durandum.

ALII dicũt, quod esto totus Christus sit sub qualibet parte specierũ, ipse tamẽ Christus habet in ordine ad se partes ordinatas sicut in coelo: & ita inter se distantes non autẽ in ordine ad hostiam. Hæc fuit opinio Altiſiodorẽs: & est opinio Alexandri. 4. part. q. 40. Idẽ dicit Bonauetura. 4. d. 10. Idem Scotus. d. 10. Idẽ Richardus ibidem. Idẽ Paludanus ibidẽ. Idem Marsilius. q. 7. Idẽ Maior. d. 10. q. 3. Idem Capre. d. 10. q. 2. Et hæc fuit cõmunis opinio vsq; ad OKam. Et iã. S. Th. in. 4. d. 10. q. 1. ar. 2. q. 4. ad. 3. & hic ad. 2. semper idem dicit.

SED contra hunc modum arguit OKam. Quia nõ est intelligibile, quod totus Christus sit sub tota hostia, & totus sub qualibet parte specierũ: & quod partes corporis Christi inter se habeãt proprium situm & ordinem.

AD HOC Bonauetura & Altiſiodorẽs & alij concedunt antecedens. s. quod illud est in intelligibile: & negant consequentiã, quod propterea nõ sit ita: quia plus potest Deus facere quã nos possimus intelligere. Et ita (dicũt) nõ est intelligibile mysterium Trinitatis, & tamen est possibile.

EGO autẽ dico, quod opus Theologi est interpretari sacra scripturã, & non est ponendum aliquid in intelligibile, nisi sit expressum in sacra scriptura quod est ponendum. Nã tũc siue sit intelligibile siue non est ponendũ: sicut ex illa habetur quod Deus est trinus & vnus, ideo quãuis non sit intelligibile ponendum est, & dicendum. Sed vbi non est scriptura sacra, nec est de fide: nõ oportet ponere aliquid in intelligibile. Vnde ex sacra scriptura non habetur quis istorum modorum sit verior.

MODVS autem. S. Tho. & aliorum probatur. Hic modus est intelligibilis & conuenientior. Ergo est ponendus. Minor clara est, nempe, quod sit cõuenientior: quia est per minore mutationẽ corporis Christi, & distincte, & sine confusione ponitur, & alio modo confunduntur partes Christi. Maior probatur: quia possibile & intelligibile est, quod sint. a. & b. duo corpora, & a. sit in qualibet parte. b. & partes inter se non sint confusæ,

& mixtæ

Dubium
quintum.

Dubium
quartum.

& mixta simul. Et hoc ponimus nos in sacramēto. Ergo est intelligibile. Probat̄ur antecēdēs in illo casu quē Aristot. ponit. 4. Physi. loquens de vacuo. Dicit enim. Si vacuum poneretur, descensus alicuius grauis fieret in instanti: quia non esset resistētia. Et quāuis argumentum Aristotelis nihil valeat: quia esto esset vacuū adhuc esset spacium illud vacuū pertranseundū, & ita motus nō fieret in instanti. Sed argumentū erat validū ad homines. s. contra illos antiquos Philosophos: dicētes, quod tota ratio quare motus non fieret in instāti, erat resistētia ex parte medij. Tunc faciamus qd̄ detur vacuum, & ponatur lapis in summitate parietis & dimittatur: descēderet in instanti. Et tūc in illo instāti omnes partes lapidis simul sunt cū qualibet parte parietis: quia in instāti transit totum spacium parietis. Et partes lapidis habēt suū ordinem. Ergo Deus potest facere hoc in corpore Christi. Sed primum est intelligibile. Ergo hoc de sacramento.

ET si dicas quod Aristoteles vel illi Philosophi dixerunt falsum: poterit tamen Deus lapidē mouere in instanti, & procederet idem argumentū: sicut si daretur vacuum.

SECUNDO. Deus potest facere quod angelus descendat à cœlo in terram in instanti portato secum lapide. Tunc omnes partes lapidis essent simul cum medio toto, & in qualibet parte medij: & inter se manent ordinatæ.

TER TIO. Possibile est & intelligibile (vt supra diximus) quod Deus eādē rem ponat in pluribus locis. Ponat igitur omnes partes Petri simul: ita quod pes sit cū capite, & caput cum pedibus, id est, vbi sunt pedes, & maneat ordinatæ, vt nūc sunt. Ergo iam Petrus esset in toto illo loco, & in qualibet parte: & partes mansissent ordinatæ. Ergo vnum corpus esse hoc modo cū alio corpore est intelligibile & possibile. Ergo ita est intelligibile, quod corpus Christi sit totus sub speciebus panis, & totus in qualibet parte specierum.

QUARTO. Tota hostia est in toto Christo & in qualibet parte corporis Christi. Et seruat ordinē partiū inter se. Ergo etiā sic erit corpus Christi cū hostia. Antecēdēs probatur: quia tota hostia est cū capite, & tota cū pede: quia pes est cū tota hostia, & cū qualibet parte. At hostia habet suas partes ordinatas. Ergo etiā poterit hoc habere corpus Christi. Ergo hic modus est possibilis & intelligibilis, & sic potius ponendus quam alius.

QUINTO cōtra OKam. Sequitur qd̄ ibi non est organizatio, & per cōsequutionem est ibi vita violētē: quia organizatio est requisita ad vitam, nec posset naturaliter esse anima in corpore sine organizatione. Antecēdēs probatur: supposito quod Christus nō sit alibi nisi in sacramento. Tūc qualis esset Christus? Si dicas quod rotūdus, ergo a centro ad circūferentiā omnes lineæ sunt æquales. Et nō apparet quomodo esset organizatum si nō esset alibi. Sed OKā dicit qd̄ est organizatio

sine figura. Sed nō apparet quomodo illud possit esse. Et si nō esset organizatio, nō esset oculus, nec pes. Nā si ex carne quæ est auris fieret manus, nō esset auris. Et ita dic de alijs membris corporis.

SEXTO. Sequeretur, quod aliquid diuideretur secundū omnes suas partes. Probat̄ur. Si Deus daret angelo, qd̄ diuideret corpus Christi, vt est in sacramento. Tūc nulla pars potest diuidi, quin omnes diuidātur: quia secundum OKam sunt simul & cōfusæ. Maior respōdet cōcedēdo totū: & posteri⁹ dicit, quod partes sunt indiuisibiles, quod est cōtra Aristot. 6. Physi. Vnde propter hęc argumēta, videtur quod est necessariū ponere istū modū cōmuniōrē, nēpe, quod partes corporis Christi inter se sunt ordinatæ in sacramento sicut in cœlo: sed in ordine ad species panis sunt per modū substantiæ sine ordine.

ET est notandū, quod quantitas habet duplex officium. s. extendere in ordine ad locum: ita quod caput non sit vbi est pes. Secundo, facit ordinē inter ipsas partes. Et in sacramento Eucharistiæ quantitas facit secundum, & non primum.

FATEOR tamē (& si hęc quæ diximus sint probabiliora) quod modus OKam est facili⁹ & clari⁹, & est probabilis.

EX omnibus dictis sequitur, quod corpus Christi est in sacramento eo modo quo est signatum in hostia: vt in hostia est figura Christi crucifixi, ita caput Christi est cū capite figuræ crucifixi, manus cū manu, pes cū pede, & ita de alijs membris: quia (vt dictū est) totus Christus est in tota hostia, & totus in qualibet parte, & qualibet pars corporis Christi est in qualibet parte hostiæ.

SED contra. Sequeretur, quod nō solū Deus sed quilibet sacerdos potest facere infinitum numero, id est, potest facere qd̄ infinita entia sunt: quorū vnū nō sit aliud. Probat̄ur, & capiamus panē qui diuidatur per partes proportionales, & sacerdos velit consecrare partes impares proportionē dupla. Tunc partes pares sunt infinitæ non continuatæ: quia diuiduntur per partes impares, quæ sunt partes panis.

AD HOC Maior cōcedit totū, quod. s. sacerdos facit infinitum numero. Sed ego nō admitto: quia cōsecrans nō potest cōsecrare nisi habeat notitiā distinctā panis consecrandi, & nō habet notitiā distinctā partiū impariū. Et esto Maior cōcedat omnes partes posse cōsecrari: nō cōtradicit sibi, qui in principio dixit, quod non potest fieri consecratio: in parte in sensibili: quia hic loquitur de parte in toto, & in toto qualibet pars est sensibilis. Superius autem loquebatur de insensibili se parata & diuisa a toto.

SED est primum argumentum. S. Th. Si Christus est in qualibet parte hostiæ, esset ibi infinities, cum sint infinitæ partes.

AD HOC diuus Bonauentura & S. Th. hic negāt cōsequentiā. Et ratio Bonauenturæ est: quia quantum non potest actu diuidi in infinitū. Sed hoc

non satis est: quia est Christus in partibus quæ sunt in toto, & ibi sunt infinitæ. Sed melius videmur nos dicere, quod ratio est: quia vnica positione Christus ponitur in omnibus illis partibus. Et ad hoc quod infinities esset, oporteret poni infinitis positionibus. Et ita intelligendus est. S. Th. hic. Esto etiã quod hostia diuidatur, non erit toties quot sunt partes: quia non per distinctas positiones. Hoc vult dicere. S. Thom. quando dicit quod numerus supponit diuisionem.

SCOTVS autẽ dicit, quod nõ est Christus nisi in parte sensibili. Sed contra. Aut in parte insensibili est Christus aut non. Si non. Ergo erit panis, aut nihil: & vtrumq; est falsum. Ergo dicendum est, quod est ibi corpus Christi.

SECUNDO. Sumamus partẽ insensibilem & iungamus eam alteri: & resultas sit. b. Quæro an ibi sit corpus Christi: Si est ibi in toto. b. quare nõ in partibus eius? Ergo dicendum est, quod est in qualibet parte simpliciter.

CONTRA. S. Th. arguitur. Sequeretur, quod aliquod corpus esset in multis locis circumscriptiue: quia sanguis Christi est in cœlo circumscriptiue, & etiã in sacramẽto: quia est in venis, & venæ in ordine ad se sunt extensæ, vt diximus. Ergo. &c. AD HOC nego antecedens pro prima parte. Ratio est: quia vena non est in loco circumscriptiue. Ergo nec sanguis qui est in venis.

Articul. quartus

Vtrum tota quantitas dimensua corporis Christi sit in hoc sacramẽto.

AD QVARTUM sic proceditur. Videtur quod non tota quantitas dimensua corporis Christi sit in hoc sacramẽto.

Dicitur enim quod totũ corpus Christi continetur sub qualibet parte hostie cõsecratae. Sed nulla quantitas dimensua tota continetur in aliquo toto & in qualibet parte eius. Ergo est impossibile, quod tota quantitas dimensua corporis Christi contineatur in hoc sacramẽto.

PRÆTEREA. Impossibile est duas quantitates dimensuas esse simul, etiã si vna sit separata & alia in corpore naturali: vt patet per philosophum in. 3. Metaph. Sed in hoc sacramẽto remanet quantitas dimensua panis: vt sensu apparet. Non ergo est ibi quantitas dimensua corporis Christi.

PRÆTEREA. Si duæ quantitates dimensuæ in æquales iuxta se ponantur: maior extenditur ultra minorem. Sed quantitas dimensua corporis Christi est multo maior quam quantitas dimensua hostie consecrata secundũ omnẽ dimensionem. Si ergo in hoc sacramẽto sit quantitas dimensua corporis Christi cũ quantitate dimensua hostie: quantitas dimensua corporis Christi extēdetur ultra quantitatem hostie, quæ tamen nõ est sine substantia corporis Christi. Ergo substantia corporis Christi erit in hoc sacramẽto etiã præter speciem panis. Quod est incõueniens: cum substantia corporis Christi non sit in hoc sacramẽto, nisi per consecrationẽ panis: vt dictũ est. Impossibile ergo videtur quod tota quantitas dimensua corporis Christi sit in hoc sacramẽto.

SED CONTRA. Quantitas dimensua corporis alicuius, non separatur secundũ esse à substantia eius. Sed in hoc sacramẽto est tota substantia corporis Christi: vt supra habitum est. Ergo tota quantitas dimensua corporis Christi est in sacramẽto.

RESPONDEO dicendum, quod (sicut supra dictum est) dupliciter aliquid Christi est in hoc sacramẽto. Vno modo ex vi sacramenti: alio modo ex reali cõcomitãtia. Ex vi quidem sacramenti quantitas dimensua corporis Christi non est in hoc sacramẽto. Ex vi enim sacramenti est in hoc sacramẽto illud in qd directe conuersio terminatur. Conuersio autẽ quæ fit in hoc sacramẽto, directe terminatur ad substantiã corporis Christi: non autẽ à dimensionibus eius. Quod patet ex hoc, quod quantitas dimensua panis remanet facta cõsecratione, sola substantia panis trãseunte. Quia tamen substantia corporis Christi, realiter nõ denudatur à sua quantitate dimensua, & ab alijs accidentibus, inde est qd ex vi realis concomitantiæ, est in hoc sacramẽto tota quantitas dimensua corporis Christi, & omnia accidentia eius.

AD PRIMVM ergo dicendũ, qd modus

duo essendi cuiuslibet rei, determinatur secundum id quod est ei per se, non autem secundum id quod est ei per accidens: sicut corpus est in visu secundum quod est album, non autem secundum quod est dulce, licet idem corpus sit album & dulce, unde & dulcedo est in visu secundum modum albedinis, non secundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi huius sacramenti est in altari substantia corporis Christi, quantitas autem dimensiona eius est ibi concomitanter et quasi per accidens, ideo quantitas dimensiona corporis Christi est in hoc sacramento, non secundum proprium modum (ut scilicet sit tota in toto, & singulae partes in singulis partibus) sed per modum substantiae, cuius natura est tota in toto, & tota in qualibet parte.

AD SECVNDVM dicendum, quod duae quantitates dimensionae non possunt naturaliter simul esse in eodem, ita quod utraque sit ibi secundum proprium modum quantitatis dimensionae. In hoc autem sacramento quantitas dimensiona panis est secundum proprium modum scilicet secundum commensurationem quadam: non autem quantitas dimensiona corporis Christi, sed est ibi per modum substantiae: ut dictum est.

AD TERTIVM dicendum, quod quantitas dimensiona corporis Christi non est in hoc sacramento secundum modum commensurationis, qui est proprius quantitati, ad quem pertinet quod maior quantitas extendatur ultra minorem: sed est ibi per modum iam dictum.

IN HOC. 4. articulo Dicitur Thomas ponit quandam bimebram distinctionem in principio articuli: secundo scribit duas conclusiones & eas probat. Distinctio est. Dupliciter dicitur aliquid Christi esse in Eucharistia. Vno modo ex vi sacramenti: altero modo ex reali concomitantia. HIS notatis est prima conclusio. Ex vi sacramenti quantitas dimensiona corporis Christi non est in hoc sacramento Eucharistiae. Probatur haec conclusio: quia ex vi sacramenti solum est in sacramento illud in quod directe conuersio terminatur. At conuersio quae fit in hoc sacramento, directe solum terminatur ad substantiam corporis Christi, & non ad dimensiones eius. Ergo quantitas Christi non est in Eucharistia ex vi sacramenti. Minor probatur (cum consequentia sit bona, & maior vera) quia si conuersio quae fit in Eucharistia terminaretur ad quantitatem Christi

si non remaneret quantitas panis facta consecratio: sed conuerteretur in quantitatem corporis Christi. Quod non fit: sed manet quantitas panis. Ergo non terminatur conuersio ad quantitatem corporis Christi. SECVNDA conclusio est. Ex vi realis concomitantiae est in Eucharistia tota quantitas dimensiona corporis Christi, & omnia accidentia eius. Probatur: quia substantia corporis Christi non dividitur a sua quantitate dimensiona, & ab alijs accidentibus. Et in Eucharistia est substantia corporis Christi. Ergo ex illa reali concomitantia ibi est tota quantitas dimensiona.

PRINCIPIO nota in hoc articulo, quod Durandus. d. 10. q. 2. reuocat in dubium, an quantitas corporis Christi sit in hoc sacramento: & dicit quod est probabilius quod non.

SED ego dico cum communi sententia Theologorum quod ita. Idem dicit Scotus. d. 10. q. 1. Marsilius Gabriel. Et communiter omnes scholastici cum Magistro sententiarum in. 4. d. 10.

OPINIO autem Durandi procedit supposito quod quantitas distinguatur a re quata. Et arguit prius impugnando rationem. S. Th. quae est ista. Corpus Christi in coelo habet quantitatem. Et corpus Christi est hic. Ergo hic habet quantitatem. Dicit ad hoc Durandus quod non valet consequentia: quia Deus posset ponere corpus Christi sine quantitate.

AD HOC quod Durandus dicit, dico verum esse quod potest Deus corpus suum sine quantitate ponere. Sed de facto non facit: quia ex natura rei sequitur, quod ubicumque ponitur subiectum, ponatur illius accidentia: & non habemus ex scriptura quae non faciat hoc Deus, aut quae faciat oppositum, nec habemus ex traditione sanctorum: & esset opus nouum miraculo ad diuidendum accidentia a suo subiecto. Ergo dicendum est quod non fecit Deus illud: sed ponit corpus suum sacratissimum in Eucharistia cum accidentibus suis.

SECVNDO. Arguit Durandus. Quia esset superflua ibi quantitas. Ergo non est ponenda. Forte hoc argumentum procederet contra dicentes quod non est ibi ordo positionis partium.

AD HOC tamen nego antecedens: quia sequitur quantitas suum subiectum.

TERTIO arguit. Quantitas formaliter facit ordinem partium. Ergo non potest esse quantitas per aliquam potentiam: & quod non faciat ordinem.

AD HOC dico secundum opinionem antiquorum, quod concedo totum: quia facit ordinem partium inter se, licet non in ordine ad species panis: ut diximus in precedenti articulo.

SECVNDO. Possemus dicere, quod non immediate constituit ordinem partium, vel quod potest a Deo impediri. Non est difficultas. Ideo. S. Th. dicit quod omnia accidentia quae sunt in corpore Christi, manent in Eucharistia: siue faciant ordinem partium siue non.

IOHANNES Maior in. 4. d. 10. q. 5. ponit duas propositiones. Prima est. Non omnia accidentia

corporis Christi in coelo sunt in Sacramento. Et probat: quia Deus potest illud facere, & accidentia relativa non sunt in Sacramento.

SECUNDA propositio est. Dubium est etiã de accidentibus absolutis an sint in Sacramento. Probat: quia visio qua Christus videt in coelo est vnũ accidens absolutũ & non est ibi in Eucharistia.

SED ego pono hanc conclusionem. Necessè est dicere, quod corpus Christi in Sacramento habet omnia accidentia absoluta: quæ habet in coelo. Nã (sicut ipse Maior dicit) anima est in Sacramento solum cõcomitanter: quia est de perfectione corporis Christi. Sed eodem modo accidentia omnia sunt de perfectione Christi. Ergo etiam sunt ibi omnia accidentia. Et quærerem à Maiore an habeat Christus in Sacramento gratiam & virtutes quas habet in coelo. Non dubito quin dixisset, quod ita. Ergo dicendum est quod habet omnia accidentia.

ET arguo hoc modo maxime contra Durãdũ. Quia si non est in Sacramento quantitas. Ergo nec alia accidentia corporalia quæ insunt mediã te quantitate. Nec debemus iudicare nisi secundum naturam rei, quando non habemus ex scriptura sacra vel sanctorum traditione quod sit miraculũ. Et ponere corpus Christi in Eucharistia sine accidentibus esset distictum aliud miraculum. Ergo non est ponendum.

Dubium primum. **SED** dubium est de accidentibus quæ superueniunt Christo in coelo: vt quod de nouo in coelo illuminetur, an illud nouũ lumen sit etiam in Sacramento. Videtur quod non: quia oportet ponere nouum miraculum, sicut dicebamus de calefactione Petri in duobus locis. Sed de hoc latius infra. q. 22. vbi. S. Th. mouet quæstionẽ hãc. In articulo tamen. 5. sequenti ad. 3. videtur. S. Th. dicere quod non: quia ita dicit de esse in loco circumscriptiue, quod habet in coelo & non in Sacramento.

Dubium secundum. **DVBITATUR** secundo, an sicut tota quantitas corporis Christi est in Eucharistia cõcomitanter, ita etiam sit ibi aer qui esset in corpore Christi & cibus si esset in stomacho. **DICO** quod non: quia non coniunguntur naturaliter corpori Christi: sicut quantitas & alia accidentia quæ sunt de perfectione corporis Christi.

Articul. quintus.

Vtrum corpus Christi sit in hoc Sacramento sicut in loco.

AD QVINTVM sic proceditur. Videtur quod corpus Christi sit in hoc Sacramento sicut in loco. Esse enim in aliquo circũ-

scriptiue vel diffinitiuè, est pars eius quod est esse in loco. Sed corpus Christi videtur esse diffinitiuè in hoc Sacramento: quia ita est, ubi sunt species panis & vini, quod non est & in alio loco altaris. Videtur etiam ibi esse circũscriptiue: quia ita cõtinetur superficie hostiæ consecratæ, quod nec excedit nec exceditur. Ergo corpus Christi est in hoc Sacramento sicut in loco.

PRÆTEREA. Locus specierum panis non est vacuus, natura enim non patitur vacuũ: nec est ibi substantia panis, vt supra habitum est: sed est ibi solum corpus Christi. Ergo corpus Christi replet locum illum. Sed omne quod replet locum aliquẽ, est in eo localiter. Ergo corpus Christi est in hoc Sacramento localiter.

PRÆTEREA. In hoc Sacramento (sicut dictũ est) corpus Christi est cũ sua quantitate dimensiua, & cum omnibus suis accidentibus. Sed esse in loco est accidens corporis: unde & ubi connumeratur inter nouẽ genera accidentium. Ergo corpus Christi est in hoc Sacramento localiter.

SED CONTRA est, quod oportet locũ & locatum esse equalia: vt patet per Philo. in. 4. physi. Sed locus ubi est hoc Sacramentũ est multo minor quã corpus Christi. Ergo corpus Christi nõ est in hoc Sacramento sicut in loco. **RESPONDEO** dicendum, quod (sicut iam dictum est) corpus Christi non est in hoc Sacramento secundũ propriũ modũ quantitatis dimensiuæ: sed magis secundum modum substantiæ. Omne autem corpus locatum est in loco secundum modum quantitatis dimensiuæ: in quantum scilicet cõmesuratur loco secundum suã quantitã dimensiuã. Unde relinquitur quod corpus Christi non est in hoc Sacramento sicut in loco: sed per modum substantiæ, eo. s. modo quo substantia continetur à dimensionibus. Succedit enim substantia corporis Christi in hoc Sacramento substantiæ panis. Vnde sicut substantia panis nõ erãt sub suis dimensionibus localiter, sed per modũ substantiæ